

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

УКРАЇНСЬКІ НАЗВИ З КУХОВАРСТВА Й ХАРЧУВАННЯ

Упорядкувала

НАТАЛІЯ ЧАПЛЕНКО

НЬЮ-ЙОРК

1980

*Як парость виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно й ненастанно
Політь бур'ян. Чистіша від сльози
Вона хай буде. Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм живим життям.*

М. Рильський

UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA

UKRAINIAN CULINARY GLOSSARY

by

Natalia Chaplenko

NEW YORK

1980

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

УКРАЇНСЬКІ НАЗВИ З КУХОВАРСТВА Й ХАРЧУВАННЯ

СЛІВНИК З ПОЯСНЕННЯМИ

Близько 3.500 назв

Упорядкувала

Наталія Чапленко

© 1981 by Ukrainian National Women's League of America, Inc.

Library of Congress Catalog Card Number: 80-54687

All Rights Reserved.

Надруковано 1000 примірників

*Printed in U.S.A. by Computoprint Corporation
335 Clifton Ave., Clifton, N.J. 07011*

ПЕРЕДНЕ СЛОВО

В історії нашої лексикографії й досі не було спеціального термінологічного словника з хатнього господарства, зокрема з куховарства й харчування взагалі. Навіть у 20-х роках, коли в Києві було видано багато різних термінологічних словників, спеціального словника куховарської термінології серед них не було. З самого початку творення нової української літературної мови, від "Енеїди" І. Котляревського почавши, українські назви страв подавано тільки в описах побуту українського народу. У XIX ст. почали появлятися й спеціальні описи українського куховарства, як от. М. Маркевича (1869 р.), на Наддніпрянщині російською мовою, а в Галичині господині користувалися польськими куховарськими книжками, де одна з таких була перекладена наприкінці XIX ст. на українську мову під назвою "Кухарка руска". Це зробили "на бажання пань руских" її авторки Фльорентина і Ванда. З тих самих часів походить книжка Емілії Левицької "Русская пекарка", видана 1868 р., друге видання — 1909 р.

На Україні в 20-х роках XX ст., була видана українською мовою книжка "Страви і напитки на Україні" Клиновецької, хоч автором її був Борис Дубровський, який зібрав і видав куховарські приписи своєї тещі, як мене поінформувала Ізидора Борисова. У 20-х та 30-х роках в Галичині появилася декілька куховарських книжок і брошур (див. "Бібліографія"). З цих видань я тут можу згадати "Нову кухню вітамінову" О. Заклинської (з 1928 р.), що в ній подано словничок з 50 слів, в якому авторка "українізує" чужі, переважно польські та німецькі назви страв та закликає своїх читачок ними користуватися в щоденнім житті. Ось кілька з них: "вареники", "галушки", "гірчиця", "січеники" тощо. А на обкладинці книжки "Безм'ясна кухня" М. Горбачевої є реклама фірми Ароза "Дриглець" (замість "галаретка", що відповідає амер. "Jell-O"). Слід тут згадати солідну куховарську книгу Ольги Франко, назви якої, на жаль, я не змогла з'ясувати. В одному з чисел журналу "Нова хата" з 1928 р. була нотатка з пропозицією українізувати чужі слова в куховарстві і був поданий список запропонованих відповідників. Чи далі це продовжувано, мені не удалось перевірити.

Вже після Другої світової війни, в Німеччині, заходами Пласту вийшла книжка "Наші страви". Її упорядниця О. Савич подала невеличкий список загальноукраїнських кух. термінів, ужитих у тексті.

У Канаді коштом "Української книгарні" видано книжку "Українсько-англійська кухарка" (без року видання), яка ще й досі є на книгарському ринку. Перша частина — це переклад з англійського видання "White House Cook Book", а в ній заголовки приписів подано англійською і українською мовами. Це творить перший англо-український словничок, хоч ці переклади не всі вдалі, а на теперішній час застарілі. Друга її частина "Старокраєва домашня кухня" — це кух. приписи Леонтини Лучаковської. Це єдина куховарська книжка українською мовою, яку мені удалось знайти в Канаді. В Канаді також вийшла книжка Савелі Стецишин 1957 р. "Traditional Ukrainian Cookery" (тепер уже одинадцятим виданням), і її

заголовок відповідає її змістові, бо в ній не тільки подані приписи, але й описано всі наші обряди та звичаї, до яких ті справи відносяться. Великий жаль, що українське жіноцтво досі не здобулося на таку книжку укр. мовою. До цього треба додати, що в ній до англійських заголовків приписів подано й українські відповідники з загальноукраїнськими термінами.

В 50-70-х роках заходами Союзу Українок Америки появилось декілька кух. книжечок за редакцією Н. Костецької, а 1971 р. — З. Терлецької “Українські страви, давні приписи з Галицької України”. До цієї книжки мав бути доданий слівничок, як про це є згадка в передмові, але з технічних причин він випав. При редагуванні цієї книжки використано сучасну загальноукраїнську кух. термінологію, хоч у дужках зазначено й назви авторки.

Починаючи з кінця 50-х років, в Україні почало появлятися багато різних видань на тему харчування. Читачки на еміграції нарікають на незрозумілі у них назви. Це можна пояснити двома причинами — наявністю справжніх українських назв, що вже давно увійшли до укр. літературної мови, але ще й тепер для нас незвичні (“вершки”, “яловичина”, “галушки”), а також російськими словами — русизмами, що примусово накинута укр. мові і вжиті замість укр. назв (“овочі” замість “городина”, “апельсин” замість “помаранча”, “кофе” замість “кава”). З огляду на це до цих видань треба ставитись критично.

Цей побіжний перегляд кух. видань не був єдиним джерелом для цієї праці. Харчування заторкує багато інших ділянок, як от агрономія, городництво, тваринництво, рибна промисловість, хемія тощо. Ці галузі мають свою термінологію.

Не менш важливими були для мене загальні укр. словники, які я використала, як також іншомовні й енциклопедії.

Я особисто почала цікавитися термінологією домашнього господарства від 1942 року, коли я працювала на посаді референтки хатнього господарства у повітовій господарській управі й одночасно учителькою господинської школи у Ліску на Лемківщині. Це викликало в мене потребу знати назви хатнього господарства, в тому числі й куховарства і стало стимулом до зацікавлення проблемами термінології харчування.

Отож і в Америці я постійно стежила за куховарськими виданнями та не могла не звернути уваги на те, що в нашій жіночій пресі, в її куховарських приписах уживано переважно вузько-льокальних назв, часто засвоєних з польської мови або просто узятих з англійської мови, уживаних навіть у таких випадках, коли були добрі свої українські назви.

Бувши членкою СУА, я звернула на це увагу головної редакторки ж. “Наше життя” Лідії Бурачинській, і вона запропонувала мені зібрати назви з хатнього господарства й куховарства для надрукування в журналі. Так появилось в цьому журналі в роках 1959-1960 12 статей на ці теми під заголовком “Добір назв” у мовнім оформленні могого чоловіка за підписом “Ч.-Ч.” Це стало стимулом для мене до дальшої праці над збиранням матеріалу і укладанням його у вигляді термінологічного куховарського

словника, який друкувався в ж. "Наше життя" під заголовком "Куховарські назви" в роках 1964-1976. Це була моя перша спроба.

В оцім книжковім виданні "Українські назви з куховарства й харчування" я значно роширила обсяг моєї праці. Я зареєструвала зсі українські назви, які я могла знайти. Сюди належать і назви обрядових страв і печива, що їх я взяла із праць на ці теми. Подала я й діалектні назви, деякі застарілі, а деякі, ті, що випали з нашої мови через невживання цих страв в українській кухні, щоб зберегти їх для історії. Поява на ринку готових і напівготових продуктів, використовуваних у харчовій промисловості як смакових і консервувальних засобів, збільшило реєстр нових хемічних термінів. До цього треба додати, що сучасна господиня користується тепер модерним устаткуванням, приладами, машинами і пристроями, що і їх назви треба було занотувати. Подала я й нові чужомовні назви, що разом із стравами увійшли до української кухні, зокрема сучасні англійські назви страв і харчових продуктів, які не мають українських відповідників, а з якими ми часто зустрічаємося в країнах нашого поселення. До деяких українських термінів я подаю переклади англійською мовою, щоб показати читачкам, що багато англійських термінів і назов харчових продуктів мають українські відповідники і через те не мусять входити до української мови як чужі слова. Ці переклади дадуть можливість нашим господиням знайти ці продукти на тутешньому ринку.

При цій різноманітності назов виявилась потреба їх пояснювати, що й надало цьому словникові почасти характеру тлумачного.

Звичайно, в цій будь-що-будь не легкій праці я не могла не радитися в певних галузях наукових знань з нашими науковцями і почувуюся до обов'язку висловити їм свою подяку за таку допомогу.

Передусім така моя подяка належить ред. Лідії Бурачинській, яка не тільки заохочувала мене до цієї праці, а й надсилала мені знайдені всякі матеріали для використання, а також друкувала мій перший словничок в журналі. Дякую також теперішній редакторці "Нашого життя" Уляні Любович за закінчення цього друкування та за скопіювання цінного для мене матеріалу.

Я вдячна проф. Г. Гордієнкові за те, що він не тільки давав мені корисні фахові поради з свого фаху — агрономії, але й переглянув увесь машинопис. Проф. Е. Жарський уможливив мені вміщення в цей словник численних назов риб, що появляються на американському ринкові, і я за це йому щиро вдячна. Пані Н. Осадчій-Янаті я дякую за цінні поради з ботанічної термінології, а проф. П. Одарченкові за з'ясування деяких назов, знайдених у різних словниках.

Відомому нашому словниколюбові інж. М. Пезжанському я дякую за позичені мені для користування словники 20-х років. Я вдячна інж. А. Вовкові, голові Українського термінологічного центру, за його уважне перечитування словника в процесі його укладання та подання хемічних термінів.

Звичайно, я не можу не подякувати й моєму чоловікові за мовні вказівки та за те, що він заохочував мене до закінчення і видання друком цієї моєї праці.

Моя доня Анна Кравчук допомогла мені технічно, остаточно переписавши цілий словник на двох машинках — українській і англійській, і я їй за це з матірньою любов'ю щиро дякую.

Але якщо в цій моїй праці будуть мої невірні помилки (а вони, напевно, будуть), то за них відповідатиму тільки я сама.

Н. Ч.

ПОЯСНЕННЯ УМОВНИХ ПОЗНАЧОК, НАЯВНИХ У ЦЬОМУ СЛІВНИКУ.

З огляду на те, що в цьому словникові є терміни (назви) різного походження й ужитку, я подавала при деяких із них відповідні позначки, що мають допомагати читачам орієнтуватися в уживанні цих термінів. В основному реєстрі всі назви надруковані однаковим шрифтом (друком), але це не означає, що всі зареєстровані назви однаково "правильні" й придатні для вжитку. У цих труднощах вибору і допомагають мої позначки (див. про це нижче).

У деяких випадках я подаю рівнобіжно рівнозначні назви, уживання яких у нашій мові не усталене, і я даю ці терміни на розсуд компетентних чинників ("товщ", "жир", "сить").

У реєстрі слова подані переважно в основних формах — у формах іменників, прикметників (в наз. в. й чол. р.), інфінітивів.

Як правило, я позначки подаю в дужках у скороченому вигляді, а "розкриття" цих скорочень читачі знайдуть у списку "Умовні скорочення". При недавно запозичених або примусово накинутих в Україні словах я зазначаю в дужках, звідки дане слово походить. Напр. "пюре" (фр.), "бутерброд" (нім.) тощо. Я розрізняю два типи слів — російські слова, що ввійшли в нашу мову закономірно, тобто так, як і французькі та інші чужомовні, разом із стравами, що ними вони названі (напр., "щі", "кулеб'яка"), та русизми властиві й чужомовного походження, які в наслідок русифікації накинуто українській мові, хоч у ній є свої традиційні назви для даних страв чи продуктів (напр., "лімон" замість "цитрина", "овочі", з рос. "овоци", замість "городина"). Слова першого типу я подаю з позначкою "(рос.)", а другого типу — з позначкою "(рус.)". У тих випадках, коли якесь зареєстроване слово синонімне або неприйнятне для вжитку, я ставлю позначку "див." і подаю назву, яку замість нього треба вживати, а там читач знайде його відповідник ("турнепс", див. "бруква"). При назвах рослин я подаю повну ботанічну назву, а для вияснення — скорочено або й повністю їхнє куховарське значення, як от "гор.", "сад.", "ягоди", "гриби", "прянощі" й "спеції". Позначка при назвах деяких грибів "(ум. їст.)" означає, що їх треба спочатку відварити, зілляти воду і вже тоді готувати для їжі. Терміни "прянощі" й "спеції" — це умовний поділ поняття замість застарілого й польського "коріння". Позначка "росл." означає здебільшого зернові або дикі рослини, а "бот." — наукове визначення частини рослини (корінь, листя). При назвах тварин ужито позначки "(мисл.)", а для риб — "мор." і "пріс". При ботанічних і зоологічних термінах я подаю латинські назви в дужках, а англійські назви без дужок, хібащо вони стоять усередині речення, — тоді в дужках. Є в моєму реєстрі назви з позначкою "(заст.)", — це назви тих страв, що їх у теперішньому харчуванні майже не вживають, але їхні назви нам зрозумілі (напр., "саламаха"). Позначка "(істор.)" означає, що дана стравка вже давно вийшла з ужитку, а її назва трапляється тільки в

історичних документах або в текстах давніших письменників (напр., у Котляревського — “путря”). Я зафіксувала їх, щоб наші люди могли розуміти їх, читаючи твори тих давніх письменників або історичні документи. Є в мене позначки “(обр.)”, “(церк.)”, що означають обрядові та пов’язані з нашим церковно-релігійним життям назви. Досить багато є в реєстрі слів з позначкою “(діял.)”, “(гуц.)”, “(лем.)”, що є льюкалізмами і вживаються тільки у відповідних текстах. Іноді назви цього типу мають позначки “(зах.)”, “(схід.)”, а це означає, що в українській мові вони ненормативні, nereкомендовані до вжитку.

Вітаміни позначені латинськими літерами.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

- австрал. — австралійський
 альк. — алкогольний
 ам. — американський
 анг. — англійський
 араб. — арабський
 арк. — арктичний
 атл. — атлантийський
 безальк. — безалкогольний
 біол. — біологічний
 біохем. — біохімічний
 бойк. — бойківський
 бол. — болгарський
 бот. — ботанічний
 бук. — буковинський
 вигот. — виготовлений
 вірм. — вірменський
 вульг. — вульгарний
 газ. — газовий
 гебр. — гебрійський
 гол. — голландський
 гор. — городина
 гр. — грецький
 груз. — грузинський
 гуц. — гуцульський
 дер. — дерев'яний
 дец. с. м. — децимальна система
 мір
 див. — дивись
 дит. — дитячий
 діял. — діалектний
 евр. — європейський
 елек. — електричний
 есп. — єспанський
 ж. — журнал
 жид. — жидівський
 зак. — закарпатський
 заст. — застарілий
 зах. — західньоукраїнський
 зб. ім. — збірний іменник
 звич. — звичайно
 здріб. — здрібнілий
 зм. — зменшений
 інд. — індуський
 індіан. — індіанський
 ір. — ірландський
 істор. — історичний
 іт. — італійський
 їст. — їстівний
 кавк. — кавказький
 казах. — казахський
 кг. — кілограм
 кит. — китайський
 кирг. — киргизький
 ком. — комерційний
 куль. — купінарний
 культ. — культивований
 кух. — куховарський
 кухн. — кухонний
 л — літр
 лат. — латинський
 лем. — лемківський
 лік — лікувальний
 мал. — маляйський
 мет. — металевий
 мех. — механічний
 мисл. — мисливський
 мінер. — мінеральний
 мн. — множина
 молд. — молдавський
 мор. - морський
 нім. - німецький
 норв. — норвезький
 обр. — обрядовий
 обр.-звич. — обрядово-звичаєвий
 одн. — одна
 орг. — органічний
 перев. — переважно
 півд.-ам — південноамериканський
 півн.-ам. — північноамериканський
 полін. — полінезійський
 поль. — польський
 порт. — португальський
 пріс. — прісноводний і прісний

присл. — прислівник
 пром. — промисловий
 род. в. — родовий відмінок
 род. — родина
 рос. — російський
 росл. — рослина, рослинний
 рум. — румунський
 рус. — русифікаційне
 сад. — садовина
 санск. — санскрит
 слов. — словацький
 спец. — спеціальний
 схід. — східньоукраїнський
 тат. — татарський
 тихоок. — тихоокеанський
 _трад. — традиційний
 троп. — тропічний
 тур. — турецький

тюрк. — тюркський
 уг. — угорський
 уж. — уживаний, уживається
 укр. — український
 ум.-іст. — умовно-істівний
 фін. — фінський
 фр. — французький
 ферм. — ферментований
 харч. — харчовий
 холм. — холмський
 х. д. — харчова домішка
 х. х. д. — хемічна харчова домішка
 част. — частина, частково
 чесь. — чеський
 чол. р. — чоловічий рід
 церк. — церковний
 швайц. — швайцарський
 яп. — японський.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

СЛІВНИКИ І ЕНЦИКЛОПЕДІЇ

- Англо-український словник*. Склав М. Л. Подвезько, Нью-Йорк, 1963.
- Англо-український словник*. Склали М. Л. Подвезько, М. І. Балла. Київ, 1974.
- Визначник рослин України*. Київ, 1965.
- Зерова, М. Я. *Атлас грибів України*. Київ, 1974.
- Енциклопедія українознавства*. Мюнхен, Нью-Йорк, 1949.
- Енциклопедія українознавства; словникова частина*. Париж, Нью-Йорк, 1955-1980.
- Короткий визначник прісноводних риб*. Київ, 1954.
- Польсько-український словник*. Київ, 1958.
- Осадча-Яната, Н. *Українські народні назви рослин*. Нью-Йорк, 1973.
- Російсько-український сільськогосподарський словник*. Київ, 1963.
- Російсько-український словник ботанічної термінології і номенклатури*. Київ, 1962.
- Російсько-український хімічний словник*. Київ, 1959.
- Словарь української мови*. Уклав Б. Грінченко. Київ, 1907-1909.
- Словник ботанічної номенклатури (проект)*. Київ, 1928.
- Словник зоологічної номенклатури. ч. 2. Назви хребетних тварин*. Київ, 1927.
- Словник іншомовних слів*. Київ, 1974.
- Словник української мови*. Київ, 1970-1980.
- Словник чужомовних слів*. Уклав А. Орел. Нью-Йорк, 1963-1966.
- Український радянський енциклопедичний словник*. Київ, 1966-1968.
- Українсько-англійський словник*. Уклали К. Андрусишин і І. Крет. Саскатун, 1955.
- Українсько-англійський словник*. Склав М. Л. Подвезько. Київ, 1952, Нью-Йорк, 1954.
- Українсько-російський словник*. Київ, 1953-1963.
- Українсько-румунський словник*. Бухарест, 1964.
- Французько-руський словарь*. Москва, 1953.
- Better Homes and Gardens Encyclopedia of Cooking*. New York, 1973.
- Encyklopedia popularna*, Warszawa, 1966.
- English-Ukrainian Dictionary* by M. L. Podvesko, M. I. Balla, Kiev, 1974.
- Larousse Gastronomique*, by Prosper Montagne, New York, 1965.
- Magyar-Ukrán Szotar*. P. P. Csuska, O. M. Rot, Z. M. Szak. Budapest-Uzshorod, 1961.
- McClanes Standard Fishing Encyclopedia*, New York, 1965.
- Nowy Słownik podreczny niemiecko-polski i polsko-niemiecki*. Opracował Paweł Kalina, Warszawa, 1941.
- The Readers' Digest Great Encyclopedic Dictionary*. New York, 1966.

Webster's New World Dictionary of the American Language, Cleveland and New York, 1958.

The New World Encyclopedia of Cooking, Culinary Arts Institute, Chicago.

КУХОВАРСЬКІ КНИЖКИ ТА ПІДРУЧНИКИ

Азбука домашнього господарювання. Київ, 1974.

Войтенко, М. М., О. С. Шем'яківський. *Салати*. Київ, 1962.

Георгієвський, І., О. а. Шадула. *Основи кулінарної справи*. Київ, 1964.

Горбачева, М. *Безм'ясна кухня*. Львів, 1937.

Домашнє м'ясовиробництво та консервування овочів і ярин. Вінніпег (без дати).

Домашня всезнайка: поради працюючій жінці. Ужгород, 1971.

Заклинська, О. *Нова кухня вітамінова*. Львів, 1928.

Костецька, Н. *Куховарські приписи*. Філядельфія, 1969.

Луцаковська, Л. *Домашня кухня: як варити й пекти*. Вінніпег (без дати).

Маслов, Л. О. *Кулінарія*. Київ, 1956.

Поради обисцу. Руски Керестур, 1966. (бачванською говіркою).

Пучеров, М. М. *Все про каву*. Київ, 1973.

Рецептура і технологія приготування страв української кухні. Київ, 1968.

Савич, О. *Наші страви*. Баварія, 1947.

Терлецька, З. *Українські страви; давні приписи з Галицької України*. Філядельфія, 1971.

Уживаймо якнайбільше овочів та садовини. Коломия, 1929.

Уживаймо якнайбільше ярин. Коломия, 1928.

Українська кухня. Київ, 1967.

Українські страви. Київ, 1957.

Українсько-англійська кухарка. Вінніпег (без дати).

Фльорентина і Ванда. *Кухарка руска*. 2 томи. Львів (кінець XIX ст.).

Цвек, Д. *До святкового столу*. Львів, 1974.

Цвек, Д. *Солодке печиво*. Львів, 1968.

Шамілов, С. А., О. А. Шадура. *Сучасна українська кухня*. Київ, 1974.

Книга о вкусной и здоровой пище. Москва, 1953.

The All New Fannie Farmer "Boston Cooking School Cookbook", Boston, 1959.

The Art of Cooking Ukrainian Style. Vancouver 1965.

The Anniversary Slovak-American Cook Book. Chicago, 1952.

The Cooking of Vienna Empire. New York, 1968.

Kuchnia Polska. Warszawa, 1966.

Ukrainian Cuisine. Kiev-Vancouver, 1975.

Traditional Ukrainian Cookery by Savella Stechishin. Winnipeg, 1963.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІНШІ ВИДАННЯ

- Артюх, Л. Ф. *Українська народна кулінарія*. Київ, 1977.
- Балченко, І. П. *Овочі, фрукти і ягоди в харчуванні здорової і хворої людини*. Київ, 1963.
- Бескид, Ю. *Матеріальна культура Лемківщини*. Торонто.
- Білецький, М. М., І. С. Роман. *Овочівництво і плодівництво*. Київ, 1967.
- Бюлетень Термінологічної комісії НТШ*. Нью-Йорк, ч. 1, 1958, ч. 2, 1962.
- Велигорський, М. *Наші лічнічі рослини*. Нью-Йорк, 1962.
- Весілля у двох книгах*. Київ, 1970.
- Вітвицький, Л. *Городництво; підручник*. Авгсбург, 1948.
- Всесвятський, Р. В. *Ботаніка; підручник*. Київ, 1962.
- Воропай, Олекса. *Звичаї нашого народу*. Етнографічний нарис. Мюнхен, т. 1, 1968, т. 2, 1966.
- Гонтар, Т. О. *Народне харчування українців Карпат*. Київ, 1979.
- Гордієнко, Г. *Історія культурних рослин*. Мюнхен, 1970.
- Гордієнко, Г. *Червона калина*. Торонто, 1973.
- Гордієнко, Г. *Хліб наш насущний*. Філядельфія, 1979.
- Динь, А., упорядниця. *Ботаніка; підручник*. Ганновер, 1946.
- Динь, А., упорядниця. *Неорганічна хемія; підручник*. Ганновер, 1947.
- Жарський, Е. *Річкове рибне господарство горішнього Дністра*. Нью-Йорк, 1958.
- Заверуха, Б. В. *Дикорослі рослини — джерело вітамінів*. Київ, 1966.
- Зелепуха, С. І. *Антимікробні властивості їстівних рослин*. Київ, 1963.
- Здоровега, Н. І. *Нариси народної весільної обрядовості на Україні*. Київ, 1974.
- Зерова, М. Я. *Їстівні та отруйні гриби України*. Київ, 1970.
- Кархут, В. В. *Ліки навколо нас*. Київ, 1975.
- Котляревський, І. *Енеїда*. Твори. Київ, 1957.
- Курдюк, М. Г. *Цікаве про плодові рослини*. Київ, 1972.
- Левкович, І. *Українські народні різдвяні звичаї*. Лондон, 1956.
- Липа, Юрій. *Ліки під ногами*. Нью-Йорк, 1954.
- Маркевич, Н. *Обычаи, повѣрья кухня и напитки малороссіянъ*. Киевъ, 1860.
- Рева, М. Л. і Н. М. Рева. *Дикі їстівні рослини України*. Київ, 1976.
- Цузмер, М. *Зоологія; підручник*. Ганновер, 1947.
- A Guide to Fresh and Salt-Water Fishing* by George S. Fichter and Phil Francis. New York, 1965.
- Fishes, a Guide to Familiar American Species* by Herbert S. Zim and Hurst H. Shoemaker. New York, 1955.
- Kolberg, O. *Chelmskie*. Cz. 1 і 2. Wroclaw — Poznan, 1970.
- Kolberg, O. *Pokucie*. Cz. 1 і 2. Wroclaw — Poznan, 1970.
- Kolberg, O. *Przemyskie*. Cz. 1. Wroclaw — Poznan, 1970.
- Kolberg, O. *Ruskarpacka*. Cz. 1 і 2. Wroclaw — Poznan, 1970.

Kolberg, O. *Sanockie — Krosnienskie*. Cz. 1. Wrocław — Poznań, 1970.
Moszyński, H. *Kultura Słowian*. Tom 1. Warszawa, 1967.

А

- абрикóса**, див. **морéля**.
- абрикóсівка**, див. **морелівка**.
- абрикотін** — абрикосовий (морелевий) лікер.
- абсент** (фр.), **полинівка** — альк. напій, заправлений полином.
- авока́до**, **алигаторова груша** — гор., їст. плоди авокадового дерева. (*Persea gratissima*).
- автокла́в**, див. **тисковарнік**.
- ага́р-ага́р** — росл. х. д. з мор. водоростей.
- ага́р** — сухі креми (ком. порошок).
- а́грус**, **агрест** (поль.), **вепрі́на** — ягоди; **а́грусовий**. (*Ribes grossularia*). Gooseberry.
- а́грусівка** — настоянка з агрусу.
- а́дзім'я**, **а́дзімок** (лем.) — маленький хлібець із вишкребків тіста; прісний корж.
- адипінова кислота́** — х.х.д. Adipic acid.
- азу́** — м'ясна страва з яловичої вирізки.
- айва́**, **пігва́** — сад.; айво́лий. (*Cydonia vulgaris*), Quince.
- айва́ япо́нська**, **хеномелес** япо́нський — сад. (*Chaenomeles japonica*).
- айви́вка** — айвова наливка.
- ака́ж**, **акажу́** (порт.) — їст. горіхи троп. ам. дерева. (*Anacardium occidentale*) Cashew nut.
- ака́ція біла** — росл., їст. квіти; ака́цієвий (варення). (*Robinia pseudoacacia*).
- аксерофто́ль**, **ретино́ль** — вітамін А.
- актині́дія коломі́кта** (гр.) — їст. ягоди. (*Actinidia kolomicta*).
- акті́нія Істіва́на**, мор. анемона — мор. троп. тварина типу кишково-порожнистих. (*Actinia edulis*), Sea anemone.
- аку́ла** — мор. риба (деякі види їстівні); аку́лячий. (*g. Squalus*). Shark.
- акуля́тина** — акуляче м'ясо.
- алича́**, **мірабеля** — сад. (*Prunus divaricata*). Myrobalan, cherry plum.
- аличи́вка** — наливка з аличі.
- али́бо́те** — сорт винограду; сорт вина.
- а ля карт** (фр.) — стравоспис в ресторани, з якого вибирають кожну страву окремо з позначеною ціною (*A la carte*) в протилежності до «**табле дот**» (*Table d'Hote*), що цілий обід має одну усталену ціну.
- альбе́рти** — рід солодких коржиків.
- альбу́міни** — прості білки (білок яйця). Albumen.
- альгі́н**, **альгінат** натрію — х. х. д. (загусник). Algin; Sodium alginate.
- алького́ль** (питний) — винний або етиловий спирт; **алького́льний**.
- алька́льо́ди** — азотовмісні орг. основи, росл. походження, що фізіологічно активні (кофеїна в каві, чаї).
- алькерме́с** — червоний лікер, також харч. барвник.
- альме́рія** — сорт зелено-жовтого винограду.
- амаге́р** — сорт капусти.
- амаре́ля** — сорт вишні.
- амбро́зія** — сорт їт. морелі; рід солодкої страви; щось дуже смачне.

амсдѐн — сорт броскви.
американка — сорт картоплі.
амігдалін — ґлюкозит в кісточках мигдалю, морелі, вишні тощо.
амінокислоти — орг. сполуки, що входять у склад білків, ферментів тощо.
амія — пріс. риба род. давунових. (*Amia calva*). Dogfish.
амоніак пекарський, бікарбонат амонію — порошок пекарський. Baking ammonia.
амонячки — коржики, спечені з амоніяковим порошком.
ананас — їст. плоди троп. росл.; ананасовий. (*Ananasa sativa*). Pineapple.
анаконда — гадюка, їст. м'ясо в Центр. і Півд. Америці.
андрут, див. **вафля**, **пальчики бісквітні**.
анжу — сорт груші.
аніс (рус.), **аниж** (поль.), див. **ганус**.
ансу, японська мореля — сад. (*Antoniaca ansu*).
антонівка — сорт яблук.
антипка, див. **вишня магалебська**.
антоціани — росл. барвники, що є в соку деяких рослин (у буряках).
антрекот — яловичина з міжреберної част. туші; страва з цього м'яса.
анчоус (есп.), див. **хамса**.
апелсін (рус.), див. **помаранча**.
аперитив — альк. напій (перед обідом).
апертизація — спосіб консервування.

апетит — бажання їсти: апетитний (смачний).
апорт — сорт яблук.
арак — альк. напій з рижу, пальмового соку тощо (у східних народів).
аракіс (гр.), земляний горіх — росл., їст. горіхи; арахісовий. (*Arachis hypogaea*). Peanut.
артек — сорт крупів з твердої пшениці.
артишок — гор., їст недорозвинені суцвіття. (*Cynaria scolymus*).
ар'ян, **ар'яниця** — кисле козяче молоко.
аскорбінат натрію — х. х. д. (протиокисник). Sodium ascorbate.
аскорбінова кислотa — вітамін С; х. х. д. (протиокисник). Ascorbic acid.
асортимент (фр.) — добір однорідних, але різноґатункових виробів.
аспергіл — рід плісневих грибків на харчових продуктах.
аспергільоз — захворювання від плісневих грибків.
аспк, див. **холодець** (з риби чи м'яса).
атерінка морська — дрібна пром. риба род. атеринкових. (*Atherina hersetus*). Silverside.
а. звичайна, або піщана. (*A. pontica*). Sand-smelt.
афини (гуц.), див. **чорниці**.
афиняк — настoянка з афин.
афинянка — юшка з афин.

Б

баба — рід солодкого дріжджевого печива; б. великодня, б. пісна.
баба-шарпаніна — печиво з прісного тіста, з риб'ячою начинкою.

баба — сорт груш.
бабѐць — пріс. риба род. бабцевих. **бабѐць-головач**. (*Cottus gobio*). Millers thumb.

- бабець рялоперий.** (*C. roscilopus*).
- бабка** — солодке дріжджеве печиво; запіканка з крупів, сиру тощо; пудинг.
- бабка-накипляк** — страва з городини, зварена в парі; будиць (поль.)
- бабка** — сорт укр. слив.
- бабка жовтопорова** — їст. гриб. (*Boletus tesselatus*).
- б. темна, підберезник** — їст. гриб. (*B. scaber*).
- б. червона, підосічник, козар** — їст. гриб. (*B. aurantiacus*).
- бабник, бабниця** — посудина пектибаби.
- багаття, див. вогнище.**
- багрівка, багруля** — сорт укр. слив.
- бажánt, див. фазан.**
- байрак** — сорт морепл.
- байц** (поль.), див. **маринад(а)**.
- бакалія** — дрібні харчові продукти; бакалійний (крамниця).
- бакла́га, бакла́жка** — невелика дөр. посудина на воду; посудина з вузькою шийкою на воду.
- баклажан, синій помідор** — гор.; баклажановий. (*Solanum melongena*). Eggplant.
- баклажан червоний, див. помідор.**
- бакштéйн** — сорт гол. сиру.
- балаба́н(ка)** — рід печива; велика квасоля; сорт великої картоплі.
- балабу́х(а), балабушка** — мале дріжджеве печиво; галушки з гречаного борошна, помащені олією з часником і цибулею.
- балабухи** (обр.-звич.) — булочки, що їх печуть для ворожіння проти св. Андрія.
- баламу́т, див. скумбрія.**
- балі́к** (тат.) — просільна в'ялена риба спинка.
- балон** — сорт римської салати.
- бамба́ра** (лем.) — ягоди.
- бамбу́к** — гор. (їст. молоді стебла). (*Bambusa arundinacea*). Bamboo.
- ба́мля, гібіск їстівний, окра** — гор. (ромбові боби), їст. недозрілі плоди й насіння. (*Hibiscus esculenta*). Okra, gumbo.
- банáн звичáйний** — сад.; банановий. (*Musa sapientum*).
- банáн ра́йський** — гор. (*Musa paradisiaca*). Plantain.
- банáнова за́колотка** — напій з бананів та молока. Banana shake.
- банáтка** — сорт пшениці.
- ба́ник, бани́к** (зах. з слов.) — пироги з сиром на день св. Петра і Павла, див. **мандрики, перевертаники, стульні**.
- ба́нка, див. сло́їк, бляшанка** (на консерви).
- бану́ш** (гуц.) — кукурудзяна юшка; кулеша, зварена на сметані.
- бану́ша** (гуц.) — яешня.
- банту́ша** — кукурудзяний куліш з овечим маслом (салом).
- ба́няк, бая́чок** (зах.) — посудина варити страви.
- ба́нька** — посуд на молоко, олію з покришкою й ручкою.
- ба́нья́н, індійська фіра** — сад. (*Ficus indica*).
- баобáб** — їст. плоди троп. дерева (*Adamsonia digitata*). Monkey-bread.
- бар** — малий ресторан з напоями й закусками.
- барáн** — глечик з двома носами.
- барабо́ля** (зах.), див. картопля.
- бараболі́нник** (зах.) — пиріг з картоплею.
- бараболя́ник** (зах.), див. **картоплі́ник**.
- барáнина, овéчина** — м'ясо овече; печення з баранини (овечини).
- барáнчик-крехтун, бекас** — мисл.

- птах род. сивкових. (*Capella gallinago*). Snipe.
- баранячі ріжки**, див. **гриб-баран**.
- байбарис**, **барбарис** — їст. ягоди. (*Berberis vulgaris*).
- барбуля звичайна** — мор. риба род. барбулюватих. (*Mullus barbatus*). Goatfish.
- барбуля смугаста**, або **султánка**. (*Mullus sunmuletus*).
- барило**, **барильце** — дер. опукла з двома денами посудина на рідину.
- барило** (обр.) — весільне печиво для батька або хрищених батьків.
- бартлét** — сорт груші.
- басалія** (лем.), див. **колотівка**.
- бастурма** — страва з баранини.
- батат бульбистий**, **солodka картопля** — гор. (*Ipomoea botatas*). Sweet potato.
- батон** — французька довга булка.
- батун**, див. **цибуля-татарка**.
- бедрінець ломиканенівий** — прянощі (квіти і насіння). (*Pimpinella saxifraga*).
- безé** (фр.) — дрібне печиво з яєчних білків.
- бекас**, див. **морська щука**; **баранчик-крехтун** (птах).
- бекмес** — згущений сік, роблений мед.
- бекон** — бочок, вудженка.
- бензоат натрію** — х. х. д. (консерв. засіб). Sodium benzoate.
- бензойна кислота** — х. х. д. (консерв. засіб). Benzoic acid.
- бenedиктінка** — лікер.
- бенкет** — урочиста гостина; **бенкетівий** (комітет).
- бербенія** (гуц.) — мала діжечка.
- бергамот** — етероносні плоди цитрусового дерева; **бергамотовий** (цуката). (*Citrus bergamia*). *Bergamot*.
- бергамот** — вид. ам. м'яти (листя і квіти на чай). (*Monarda fructata*). Horsemint.
- бергамота** — група сортів груш.
- бергамота мліпська** — сорт укр. зимової груші.
- берé** (фр.) — група сортів груш.
- Бéре Боск** — сорт груші. Bosc.
- береговичок** — їст. малий морський слимак. (*Litorina litorea*). *Periwinkle*.
- березівка** — настоянка на листі або бруньках берези.
- березовий сік** — сік, що його видобувають на провесні із стовбура берези, з бер. соку виробляють патоку, вино, квас.
- берестянка** — їст. гриб; кошик з берестової кори.
- берфéля** (лем.) — гак на казанок у колибі.
- беф-Строганов** — рос. страва з яловичини.
- бешамель** (фр.) — Бешамелева підлива.
- бистрянкa звичайна** — пріс. риба род. корошових. (*Alburnoides bipunctata*).
- биткі**, **биток** (одн.) — страва із шматків відбитого м'яса; відбивна котлета.
- бічина** — бичаче м'ясо; бічачий (язык).
- бичкі** — група видів мор. пром. риб род. бичкових: бичок-бабка, бичок-губань, бичок-ширман. (*Gobiidae*). Sp. Goby.
- бичок** (обр.) — різдвяне печиво з конопляного сім'я (на Полтавщині).
- бірос** — страва з кислої капусти й м'яса.

- бігус** (бойк.) — весільна страва з варених квашених буряків та м'яса.
- бідон** — бляшана щільнозакрита посудина на молоко тощо.
- бізон** — сорт помідора.
- білий гриб**, див. **боровик**.
- білізна**, **болень** — пріс. риба род. коропових. (*Aspius aspius*).
- білки**, **протейни** (біохем.) — складні орг. сполуки; найважливіший складник харчових продуктів.
- білок яйця**; **білковий** — "збиті білки" (у кухні).
- білуга** — риба род. осетрових. (*Huso huso*). White sturgeon.
- білужина** — м'ясо білуги; **білужий** (ікра).
- білуха**, **білорибиця** — риба род. лососевих. (*Stenodus pubescens*).
- білянка**, **хрящ** — ум. їст. гриб. (*Lactarius pubescens*).
- біотин** — вітамін Н.
- біофлавоноїди** — вітаміни групи Р, що є в плодах цитрусових.
- бісквіт** (а не "бішкopt", поль.); в ам.-анг. кухні — сухе дрібне печиво (Crackers) або булочки на соді. (Biscuits); в укр. кухні — здобне солодке печиво без ситі (товщу), що відповідає ам. Spongecake.
- бісквітні пальчики**, **андрути** (зах.) — дрібне бісквітне печиво. Ladyfingers.
- біштéкс** (анг.) — страва з яловичини.
- близнята** (обр.) — випечені разом два буханці, з якими свати ішли сватати.
- блюдо** (рус.), див. **таріль**, **полумисок** (зах.).
- блюдко**, **підставка** (зах.) — тарілочка під чашку.
- блямманжé** (фр.) — мигдалевий крем.
- бляншувати** — обварювати або обпарювати городину перед консервуванням; бляншований.
- бля́ха** (до печення), див. **лист**.
- бляшанка** — посудина з бляхи (а не "пушка"); бляшанка консервів.
- бобальки** (слов.) — галушки з маком як різдвяна страва на Словаччині (замість куті).
- бобй**, **біб** (одн.), **бобу** (род. в.) — гор.; **бобівий**. (*Vicia faba*).
- бобина** — зернина бобу.
- бобов'янка** — юшка з бобів.
- бобйр** — риба род. окуневих. (*Acerina acerina*).
- бобирéць** — пріс. риба род. коропових. (*Leuciscus borysthenicus*).
- бобковий лист** (зах.), див. **лавровий лист**.
- бобтанка** (діял.) — яєшня з молоком.
- бойкén** — сорт яблук.
- бодінка** (лем.), див. **масниця**.
- бодня** — дер. діжка на сало.
- бодян** — прянощі (насіння) (*Illicium anisetum*).
- бокáл** (рус.), див. **келик**, **пугар**.
- болетйн порожньонóгий** — їст. гриб. (*Boletus cavipes*).
- бóмба біла**, **яськи** (зах.) — сорт великозернистої білої квасолі. (*Phaseolus multiflorus v. alba*).
- бонбóн** (фр.) — цукерка.
- бонбон'єрка** (фр.) — коробка на цукерки.
- бонтóн** (фр.) — форма доброї поведінки в товаристві.
- бордó** — сорт фр. червоного вина; сорт буряків.
- бордóн** — мінеральна вода.
- боровикй** — група видів їст. грибів:
- боровик**, **або білий гриб** (*Boletus edulis*).
- б. жóвтий** (*B. impolitus*).

- б. королівський** (*B. regius*).
б. червонуватий (*B. appendiculatus*).
борівінка — сорт яблук.
борона́ (обр.) — весільне печиво у вигляді борони, дарунок тестеві від зятя.
борошно, мука (зах.) — продукт розмелювання хлібного зерна (пшеничного й житнього), як також іншого зерна (кукурудзяного, гречаного); борошняний.
б. пшеничне різове, грубого помелу. Whole-wheat or graham flour.
б. товчене (на хліб). Cracked wheat flour.
б. відсівне або **питльоване**, без висівку і зародків. Straight flour.
б. відсівне, "»на всі потреби" — б. змішане з твердої і м'якої пшениці. All-purpose flour.
б. крупча́сте найвищого ґатунку. Patent flour.
б. вибілене. Bleached flour.
б. збага́чене з додатком вітамінів і мінералів. Enriched flour.
б. самовчінне — фабричного виробу з додатком пекарських порошоків. Self-rising flour.
б. розчинне в холодній воді, уж. для заправ і підплив. Instant flour.
б. житнє різове і **питльоване**. Rye flour.
борщ — рідка кислого смаку страва з буряків та іншої городини, а також із сирівцю, кислого молока тощо; борщівий. **Борщ різдвяний** з вушками, **б. чистий** (в чашках), **б. пісний** (без приправи), **б. зелений** із щавлю, шпінату, **б. холодний** із сирівцю, з бурякового

- квасу, з кислого молока, **б. весняний** з ботвини.
борщ український — борщ, виготовлений за спеціальним приписом, що містить у собі біля 20 складників з перевагою капусти — з м'ясом, з рибою, або з грибами. Українська традиційна страва.
борщівник — росл., їст. молоді стебла (*Heracleum*); горщик варити борщ.
ботвиння, **ботвіна** — бурякове листя; **ботвіна** — страва з квашеної ботвини.
ботулізм — отруєння консервами, зараженими бактерією (*Clostridium botulinum*).
бочка, **бочівка** — дер. посудина з двома денами.
бракоде́й — сорт помідорів.
брай (лем.) — товкачик, що ним б'ють бриндзю.
бра́га — налії з просяного солоду; домашнього виробу пиво.
братвурст (нім.) — сорт нім. ковбаси.
братру́ра (нім.), рура, духівка, див. піч.
брéнді (анг.) — горілка з вина.
брике́т (фр.) — речовина, спресована у формі плитки або цеглинки.
бриндзя, **бріндза** (гуц.) — овечий гляганий сир.
бритва́нна, **бритва́нка** (нім.) — посудина пекти м'ясо та дріб; див. також **гусятниця**.
броварня — пивоварня.
бродіння (рус.), див. **ферментація**, шумування.
бродіти (рус.), див. **ферментувати** (ся), киснути, шумувати.
брокóлі (іт.) — підвид квітної капусти.
бромат калію — х. х. д. (хем. дода-

- ток до борошна. Potassium bromate.
- брóсква**, персик — сад.; брóсквяний. (*Prunus persica*). Peach.
- бруква** (а не "турнепс", рус.) — гор.; бруквяний. (*Brassica napus*). Turnip.
- брусниці**, гоґодзи — їст. ягоди. (*Vaccinium vitis idaea*). Mountain cranberry.
- брусóк** — спец. камінь гострити металеві предмети (ножі); чотиригранний довгастий шматок (м'яса, картоплі).
- брюсéлька**, див. **капуста**.
- бублик**, обарінок (зах.) — дрібне печиво у формі кільця із заварного тіста.
- бублэйниця**, **бубличниця** — жінка, що пече й продає бублики.
- буги́ла го́родня**, кервель — прянощі (листя). (*Anthriscus cerefolium*). Chervil.
- б. дібро́вна** — росл., їст. стебло і корінь. (*An. nemerosa*).
- будз** — сухий овечий сир (з нього роблять бриндзю).
- будзов'як** (зах.) — полотняний мішечок сціджувати овечий сир на будз.
- будинь** (поль.), див. **бабка-накипляк**.
- бўдьмо (здорові)!, добро́го здо́ров'я (пивши)!** — побажання при частуванні альк. напоями.
- бужені́на** (чес.) — свиняча печеня.
- буза́** — напій з проса; грушевий або яблучний квас.
- бузина́ чорна** — їст ягоди; бузинóвий, (*Sambulus nigra*). Elder-bergу.
- бузинник** — кисіль з бузинових ягід.
- букáт, буката** (рум.), див. **шматок, кусень**.
- букéт** — ароматичні приправи до напоїв і страв. Bouquet garni.
- бўкви** — їст. букові горішки.
- бу́лка**, булочка — хлібне печиво з білого пшеничного борошна.
- бульба**, див. **картопля**.
- бу́льба** (бот.) — скорочене підземне стебло (в картоплі та інших рослин).
- бульб'яники**, бульблінники (зах.) — печені "булочки" з вареної картоплі.
- бульйон** (фр.) — проціджений вивар з м'яса, риби, грибів, городини.
- бурбóн** (ам.) — сорт віскі з кукурудзи.
- бурда́** — рідка несмачна юшка або напій.
- бурдю́к** — мішок із шкіри на воду або вино.
- буркун лікарський** — прянощі (листя на салату). (*Melilotus officinalis*).
- буркунéць**, див. **оселедець-куцак**.
- буря́к черво́ний або сто́ловий** — гор., їст. корінь і листя; буряко́вий. (*Beta vulgaris, var. rubra*). Red beet.
- буря́к цукровий** (для виробництва цукру). (*B. v. var. saccharifera*).
- буря́к листко́вий**, ботва, мангольд — гор., їст. листя. (*Beta sicla*). Chard.
- буря́чанка** — борщ з бурякового листа.
- буря́чкй** — страва з буряків.
- буря́чкй з хрiном**, цвікли (зах.) — великодня салата до м'яса з червоних буряків.
- бўтель**, **бўтля**, див. **супія**.
- бутьéлька** (зах. з поль.), див. **пляшка**.
- бўтень бульбiстий** — прянощі (листя). (*Chaenophyllum bulbosus*).

бутерброд (рос. з нім.) — хліб з маслом, канапка (зах.), див. **перекусник**.

буфёт (фр.), **креденс** (зах.) — шахва на посуд; стіл із закусками.

бухан, **бохан**, **буханець**, **буханка** — хлібина.

бухти — рід солодких булочок.

бушель — міра обсягу сипких і твердих продуктів; 8 галонів (35-36 літрів).

буша — бочка для солення оселедців.

бўцик, **бўцики** — галушки з содового тіста, підсмажені на маслі, їдять з медом або сметаною.

В

вага́ домашня, **терези́** — прилад зважувати складники при варенні й печенні.

вагані, **ваганки́** — довгаста дерев'яна посудина; див. також **ночви**.

ва́за — посудина на солодоші, сядовину, а також для подачі на стіл юшки, яку розливають у заготовлені тарілки чи миски. Ту-геєп.

ва́зочка — посудинка на узвар, морозиво.

важо́к, **важки́** — дрібні гирки.

вало́к (зах.), див. **качалка**.

валу́й, **земляниця** — ум. їст. гриб для солення. (*Russula foetens*).

вальдшне́п, див. **слўква**.

вандза́р (гуц.) — пиріг з капустою.

ванілі́н (хем.) — кристалічний порошок із запахом ванілі; аром. альдегід; ваніліновий.

вані́ля — спеція, висушені стручки троп. росл.; ванілевий; продають також як порошок або екстракт. (*Vanilla aromatica*).

вар — окріп; **вар** (зах.) — страва, див. **узвар**.

варе́на, **варену́ха**, **запіка́нка** — давній безалькогольний напій з узвару з додатком цукру або меду, заправлений прянощами і настоєний, "запечений" у печі, пили га-

рячим і холодним; горілка, зварена з медом і сушнею.

варене́ць, **ря́жанка**, **кисля́к** — продукт скисання молока; кисле молоко.

варе́ник, **варе́ники** (мн.) — вироби з тіста з начинкою, зварені в окропі. Укр. трад. страва.

варе́ниці, **варля́ниці** — розкачані коржики на вареники; окрема страва.

варе́нички, **лаза́нки** (зах.) — страва з локшини з сиром або капустою.

ва́рення — дія; варити; ва́рений.

ва́рення, **конфіту́ри** (зах.) — заготовлені в сиропі ягоди і садовина. Јам.

ва́риво, **варе́не** — те, що вариться; зварені страви.

варник, **варильник** — посуд варити страви.

варе́ха, див. **ополо́ник**.

ва́рянка, **бевка** (лем.) — юшка з капустяного розсолу, "підбита" борошном.

ва́ря (гуц.) — страва із свіжих і квашених буряків. змішана з квасолею і сушеними звареними сливами.

васильки справжні — прянощі (листя і квіти). (*Ocimum basilicum*). Sweet basil.

ва́тра, див. **во́гнище**, багаття.

ватра́н, коминок — кімнатна піч із широким отвором для палива і прямим комином.

ватра́йка (лем.) — прилад підмітати попіл біля челюстей.

ватру́шка (рос.) — відкритий пиріг з сиром.

ва́фля, вафлі, адрут (зах.) — тоненькі, пористі коржі.

вафельни́ця — форма для випікання вафлів; жінка, що пече вафлі.

вахні́я, пікша (рус.) — мор. риба род. вахнюватих. (*Melanogrammus aeglefinus*). Haddock.

вахня вуджена. Finnan haddy.

вахнюва́ті (трискові) — род. мор. пром. риб. (*Gadinae*). Codfish.

вегетарі́я́нство — харчування без м'яса або й без інших харчів тваринного походження (молоко, яйця).

ведме́дина, **ведмежа́тина** — ведмеже м'ясо.

ведмежи́на, див. **ожина несі́йська**.

велетні́ська слива і **вели́ка слива** — сорти укр. слив.

вендзу́нка (зах. з поль.), див. **вудженка**, **бочок**.

вепри́на, див. **а́грус**.

вепро́вина, **веприна** — м'ясо з вепра (дикого кабана).

верблю́жина — м'ясо з верблюда.

вергу́ні, **переплітанці**, **хру́сти** (поль.) — хрумкі смужки з прісного тіста, варені в смальці.

вереща́ка — страва з свинячої грудинки і буякового квасу.

верміше́ль (іт.) — тоненькі макарони.

ве́рмут (нім.) — лікер з ароматизованого білого вина.

верту́н, **верту́ні** — рід пиріжків. Turnover.

верту́н, **струде́ль** (зах.) — прісне печиво з яблуками.

верту́та — завиванець з яблуками (різдвяне печиво).

верту́ю — сорт савойської капусти.

верхні́як — верхня шкуринка хліба.

верхово́дка — риба род. корошових. (*Alburnus alburnus*). Bleak.

верхогла́д, див. **піскар довговусий**.

верч (обр.) — весільне печиво з шишкою посередині. Його приносять старости молодого, щоб впустити у двір молодой; три шишечки обгорнуті смужкою тіста, з ним молода просить на весілля (Київщина).

ве́рчик — плетений бублик.

вече́ря, **вече́ряти** (а не "їсти вечерю") — споживання їжі ввечері.

вече́ря свята́ (обр.) — споживання їжі на Свят-вечір.

вершкі, **вершківка**, **верхнина** (лем.), **сметанка** (поль.) — солодка сметана; **вершкóвий**; **вершкове́** масло (а не "сметанкове"), **вершковий** сир, **вершки збиті**; **вершки збирати**.

вершківка — солодка страва із збитими вершками.

вівар — насичена рідина з виварювання м'яса, риби, грибів тощо.

віварки — залишки від виварювання.

виде́лка столова, **виде́льце** — те, чим ідять густі страви.

виде́лки кухонні — уж. приготувані страв.

виз — риба род. осетрових. (*Acipenser nudiventris*).

визи́га — їст. спинна струна (хорда) осетрових риб.

ві́ймка — прилад нарізувати городину й садовину; заліплювати вареники.

ві́м'я коро́в'яче — їст. молочна зализа.

в'їмочки — висушений (запарений) чай.

вин'їрня — винна крамниця; пивниця (де продають пиво).

винна кислота — орг. кислота, що є в багатьох ягодах.

винна кислота, або **тартратна кислота** — очищена винно-кисла сіль (бітартрат калію); пекарський порошок. Tartaric acid.

винний к'їм'їнь — твердий осад, що утворюється при ферментації і зберіганні вина в бочках (з нього виробляють тартратну кислоту).

винна ягода — сушена фіга.

винний — кисло-солодкий (смак).

винниця — виноградник; винне виробництво, комора з алкогольними напоями.

вино — алк. напій з винограду або інших ягід; **в. столове** або **сухе**, **в. напівсухе**, **в. десертне** або **солодке**, **в. шампанське**, **в. іскристе** (насичене вуглекислим газом, **в. ароматизоване**; **в. сортове**, **в. маркове** з наличкою, **в. купажне** (з різних сортів винограду)).

виноград справжній — росл., їст. ягоди; виноградний (цукор). (*Vitis vinifera*). Wine grape.

в. лисячий (півн.-ам.). (*Vitis labrusca*). Fox grape.

виноградина — ягода винограду.

випікання, **випічка** — спосіб або якість випікання (хліба).

випік — випечений, спечений виріб.

виполоски — помії.

в'їрзка — найвищий сорт яловичини, м'яз, що проходить вздовж поперекових хребців задньої половини туші. Filet mignon.

вирозуб — риба род. коропових. (*Rutilus frizii*).

вісівки, **грис** (зах.) — залишки борошняного виробництва; залиш-

ки після просїяння борошна. Bran.

вісівки пшеничні — ком. продукт як додаток до печива, каші та їн. страв. Wheat germ.

в'їчавки — залишки після в'їчавлювання соку; в'їчавлений, в'їчавлювати.

в'їшкварки, **шкварки** — залишки по витопленні сала.

в'їшкребки, **вискрібки** — залишки тіста в діжі.

в'їшкрібок — малий хлібець з в'їшкрібків, див. також **адзим'я**.

вишня звичайна — сад.; вишнєвий. (*Prunus cerasus*). Sour cherry.

в. степова (їст. плоди). (*P. fruticos*).

в. магалєбська, **кучина**, **антипка** (плоди дають пурпурову фарбу) (*P. mahaleb*).

вишнівка — вишнева наливка. Cherry brandy.

вишняк — вишнева настоянка. Cherry liqueur.

вівсіяники — вівсіані коржики. Oat-meal cookies.

вівсіяник — хліб або корж з вівсіяного борошна.

вівсіянї пластівці, див. **пластівці**.

вівсіянка — каша з вівсіяних крупів; дрібна риба.

відбиванці — свинячі або телячі відбивні котлети.

відвар — рідина з вареного м'яса, городини тощо.

відрó — мет. або дер. посудина з дужкою носити й зберігати воду; міра приблизно 12 літрів.

вікт, **віктуватися** (зах.) — харчування, харчуватися.

вікторія — сорт рєвеню.

віктуали (зах.) — харчі.

в'їльдер — сорт ам. винограду.

в'їльямс — сорт груші.

вінегрет (фр.) — мішана салатка.

віскі — амер. й анг. горілка.

вітальня, сальон — кімната приймати гостей.

вітамін, вітаміни — орг. сполуки, складові частини свіжих харчів; готові синтетичні препарати; вітамінівий, вітамінізований.

вітамініоль — провітамін D.

вітелін (біохем.) — білкова речовина яєчного жовтка, що містить у собі фосфор.

віхтик, тріпалка (зах.) — дротяний збивач. Whisk.

віхтик, віхоть — жмутик з лика мити посуд (в селянському побуті).

віхтики фабричні — вироби з тканин, із штучних матеріалів, сталевих продуктів тощо мити посуд.

віші (фр.) — лік. мінеральна вода.

вобла, каспійська плітка — мор. риба род. коропових. (*Rutilus rutilus caspius*). Caspian roach.

вовнянка — ум. їст. гриб. (*Lacturus torminosus*).

вогнище — запалена купа дрів чи хмизу, на якій варять страву в полі.

водá питна́: кринична, джерельна, газівана або содова; в. солóдка або прісна (річкова), в. солóна або морська.

водень — хем. елемент, наявний у харчах. Hydrogen. H.

водорості червоні, багрянки (філосфора), деякі їстівні, з інших одержують agar-agar.

водянік, водя́нка — діжка на воду (в селянському побуті).

волóвина — м'ясо з вола, див. яловичина.

восьминóги, спрути — їст. мор. головоногі м'якуни. (*Octopoda*). Octopus.

вуглеводи, карбогідрати (а не "вуглеводні") — орг. сполуки, головний складник росл. їжі; **а. прості** або **моносахариди** (глюкоза, фруктоза), **в. складні**, або **полісахариди** (крохмаль, глікоген). Carbo-hydrate.

вуглекислий газ (двоокис вуглецю) — застосовується у виробництві газованих напоїв.

вуглекислотá твердá — сухий лід.

вуглець — хем. елемент, наявний в харчах. Carbon. C.

вугор річковий (евр.) — риба род. вугроватих. (*Anguilla anguilla*). Eur. eel.

в. американський. (*A. rostrata*). Common eel.

вудженка, вендзунка (зах. з поль.) вуджені бочок, грудинка, похребтина.

вудженіна — вуджені м'ясні вироби (а не "копчені", рус.).

вудженіця — вуджена шинка.

вудження (а не "копчення", рус) — консервування харч. продуктів діянням диму; вуджений (а не "копчений", рус.).

вурда — страва з конопляної або макової макухи; начинка з макухи для вареників на Різдва; сир із сироватки.

вурдитися — зсідатися (молоко).

входини (а не "новосілля", рус) — приймати гостей з нагоди входу до нового мешкання.

входя́ни (а не "новосели", рус.) — господарі нового мешкання.

в'юн — пріс. риба род. в'юнових. (*Misgurnus fossilis*). River Loach.

в'язь — пріс. риба род. коропових. (*Leuciscus idus*). Ide.

в'ялити — сушити на свіжому повітрі (рибу, м'ясо); в'ялений.

Г

гálка мушкátна (зах. з поль.), див. **горіх мускатний**.

галу́нка, див. **крашанка**.

галушки, галу́шка (одн.) — страва з прісного тіста (рваного, краяного, литого), звареного в окропі або в молоці; **галушки литі** (а не "ляне тісто"). Dumpling.

галушки полтавські — юшка з галушками.

гальба (зах. з нім.) — півлітровий кухоль на пиво.

гамати, гамкати (дит.) — їсти.

гамбець, голомбець (зах.; чи "гамбець?") — густа замішка з усякого борошна, яку викладали грудками у миску.

гаму́ла — яблучне каша з медом; густа юшка.

ганус, аніс — прянощі (насіння); **ганусовий**. (*Pimpinella anisum*). Anise.

Ганна Шпет — сорт сливи.

ганусівка — горілка, заправлена ганусом.

ганчірка — шматок старої тканини, уж. у кухні; мийка.

гаоля́н — китайське або манджурське просо.

гарбу́з звичайний — гор.; гарбузовий (каша, насіння, олія). (*Cucurbita pepo*). Pumpkin.

гастроно́м, -ка, — знавець страв; крамниця готових харч. продуктів.

гастроно́мія (гр.) — куховарська вмільсть; гастрономічний.

гвозді́ка — спеції; висушені квітко-

ві пуп'янки гвоздичного дерева. (*Caryophyllus aromaticus*). Clove.

герба́та, гарбата (зах. з поль.), див. **чай**.

"геркулес" — **вівсяні пластівці** (фірмова евр. назва); сорт брюсельської капусти.

геспередін — вітамін групи Р (біофлавоноїд).

гіжки (зах.), див. **холодець**.

гіря, гірка, важки — металевий предмет певної ваги, який править за міру при зважуванні.

гігрофо́ри — група видів їст. грибів; г. білуватий, г. пізній, г. ранній. (*Hygrophorus*).

гідроксилований лецитин — х. х. д. (емульгатор). Hydroxylated lecithin.

гідроксиметильцелюло́за — х. х. д. (загусник). Hydroxymethylcellulose.

гіпа́нтій (бот.) — плоди шипшини, глоду.

гіропо́р кашта́новий, заячий гриб — їст. гриб. (*Gyroporus castaneus*).

г. березовий, синяк. (*G. cyanensis*).

гірча́к, пукас — пріс. риби род. коропових. (*Rhodeus sericeus*).

гірчи́ця — олійна росл.; гірчичний (зерно, олія); г. абісіньська, г. біла, г. сарептська, г. чо́рна (листя на салату). (*Sinapis*). Mustard.

гірчи́ця столо́ва, муштарда (зах.) — приправа, видобувана з г. сарептської. Prepared mustard.

гірчи́чниця — посудина на столову гірчицю.

гісо́п ліка́рський, Іван-зілля (зах.) — прянощі. (*Hissopus officinatis*).

гладу́н, гладуне́ць, гладушик (зах.) — глиняна посудина на молоко; див. також **глек**.

глевта́к, глев'ян — недопечений хліб; глевкий, глевкуватий.

глек, гле́чик — глиняний високий

посуд на молоко (те саме, що й "гладун").

глеки — сорт укр. груші.

гле́чики жовті — росл., їст. висушене кореневище і насіння. (*Nuphar luteum*).

глива — сорт укр. груші.

глизавий, згливілий сир — в'язкий, липкий (діянням бактерій).

глитати — **ковтати**; див. також **лика-ти** (зах.).

глід, глѳду (род. в.) — росл., їст. плоди. (*Crataegus*), **Нав**(thorn).

глікогѳн — тваринний крохмаль.

гріцерѳль (хѳм.), глицерин — х. х. д. (емульгатор); орг. сполука, найпростіший спирт. Glycerol.

грось, див. **камбула**.

глухѳ кропівѳа біла — росл., їст. листя (як шпінат і до юшок). (*Lamium album*).

глушець, глухѳр — мисл. птах род. тетерових. (*Tetrao*). Wood grouse.

глюкоза, декстрѳза — виноградний цукор; сироп з глюкози й мальтози (ам.).

гнилиці — перестиглі дикі груші.

гніт — тиск, тягар, прес; гнітити — чавити (сік).

гнітитися, див. **загнічуватися**.

гѳблики — прилад сікти капусту.

говіння (обр.) — піст перед сповіддю; говіти — постити.

гѳголь — дика качка, мисл. птах. (*Viscophala claudula*).

годування, харчування — забезпечувати їжею.

годувальник, -ця — той, хто забезпечує когось харчуванням.

годованець — адоптована чужа дитина.

голінка, гомілка — частина ноги від коліна до ступні.

голіят — сорт каляріпи (білої й сіньої).

гѳлка куховѳрська — формувати (зшивати) тушки птиці або начинені м'ясні вироби.

гѳлка шпикувѳльна — наколювати, шпикувати м'ясо салом, часником тощо. Larding needle.

головѳтиця, див. **лосось дунайський**.

головѳч, див. **бичок-головань**.

головѳць — пріс. риба род. коропових. (*Leuciscus cephalus*). Chub.

головизна — м'ясо з голови тварини.

головѳка (капусти, часнику).

голотурії — безхребетні тварини типу голкошкірних, деякі їстівні; (*Holothurioidea*), див. також **трепанг**.

голощѳк — пісна рідка страва.

гѳлуб свійський — свійська птиця; голуб'ячий. (*Columba*). Pigeon.

голубки — дрібне весільне печиво.

голубці, голубѳць (одн.) — укр. трад. страва; начинка з пшона, рижу, крупів, заверчена в листки капусти або буряків.

голуб'ятина — м'ясо з голубів.

гомогенізація — створення емульсії високого ступня подрібнення (напр. ситі в молоці); гомогенізований — однорідний (молоко).

гѳпка (бойк.), "кулеша на картоплі" — запечена товчена несціджена картопля, засипана кукурудзяним борошном.

горбѳч — мор. риба род. лососевих. (*Salmo gorbusha*). Pink Salmon.

гордѳвина — їст. ягоди. (*Viburnum lentana*). Sheepberry.

горілка — міцний альк. напій, суміш винного спирту й води. (Whiskey); г. шотлѳндська (Scotch), г. ѳблучна (ам.) (Apple jack), г. жїтна (ам.) (Rye), г. російська (Vodka).

горіх — назва дерев і їхніх плодів род. горіхових (*Juglandaceae*); назва плодів деяких інших рослин; горіховий (олія, халва, торт).

г. волоський. (*Juglans regia*). Walnut.

г. манджурський. (*J. mandschurica*).

г. півн.-ам., див. гікорія і пекан.

г. бразилійський. (*Bertholletia excelsa*). Brazil nut.

г. лісковий (плід ліщини евр.) (*Corylus avellana*). Filbert.

г. лісковий американський. (*Corylus americana*). Hazelnut.

г. лісковий льомбартський, або фундук. (*Corylus maxima*).

г.-копа — плід троп. дерева, що містить у собі кофеїну, його використовують у виробництві солодких напоїв (*Cola acuminata*); див. також **кока-копа.**

г. кокосовий — плід кокосової пальми. (*Cocos nucifera*). Coconut.

г. мускатний, мушкатна галка (зах.) — плід троп. дерева. (*Myristica fragrans*). Nutmeg.

г. водяний (з плодів крупи й борошно). (*Trapa natans*). Water caltrop.

г. земляний, див. арахіс.

горіхолускач — щипчики розлущувати горіхи. Nutcracker.

горішки кедрові (Cedar nut), **г. соснові, або пініоли** (Pine nut), **г. буккові, або букви.** Beechnut.

горішки — дрібне хлібне печиво.

горловина, підгорля, підшийка — м'ясо з передньої частини ший тварин.

горнець — глиняна полив'яна посудина варити страви.

горнятко (зах.), див. **кухоль.**

горобина — росл., їст. плоди. (*Sorbus aucuparia*). Ash-berry.

горобинівка — горобинова наливка.

городина — харчові рослини, вирощені на городі (а не "ярина", зах., не "овочі", рус.).

горох (зб. ім.) — гор.; горохваний, гороховий. (*Pisum sativum*). Pea.

г. цукровий, або зелений горошок — їст. недозріле зерно й лопатки (сири й варені).

г. лущильний — їст. дозріле варене зерно.

горохваник — млинець з горохвального борошна; див. також **матронтеники, хоми.**

горохвянка — горохвяна юшка.

горошина — одно зерно гороху.

горщик, горнець, горня, горнятко — посудина варити страву. Pot (earthen).

горячки (обр. лем.) — поминальний гарячий безм'ясний обід після похорону.

господарство хатнє — система всього домашнього господарювання. Home economics.

господиня (а не "господарка") хазяйка (схід.), газдиня (зах.) — жінка, що провадить хатнє господарство.

гостина — гостювання (когось у когось); прийняття (здебільша урочисте).

гостинність, гостити — готовість господарів приймати гостей; гостинний.

гостинець — малий дарунок (ласощі чи речі) переважно дітям.

гостя, гість — особа, що до когось приходить у гості.

гостроносик-кефала — риба род. кефалевих. (*Mugil chelo*).

готувати — приготувати їжу, варити.

грам — одиниця ваги в дец. с. м., 1/1000 кг.

гребінь (обр.) — весільне печиво для матері молодої від родини молодого.

гребінець чорноморський — їст. мор. двостулковий м'якун (іноді подають у черепашці готове до споживання). (*Pecten*). Scallop.

гречка звичайна — круп'яна росл.; гречаний (борошно). (*Fagopyrum esculentum*). Buckwheat.

гречана каша — страва з гречаних крупів. В. kasha, в. hot cereal.

гречані крупи (цілі, середні й дрібні). Buckwheat groats.

гречаники — млинці з гр. борошна. В. pancakes.

гриби, губи (зах.) — група їст. нижчих безхлорофільних рослин; грибовий; г. свіжі, сушені, мариновані, солені.

гриб білий, або боровик, щиряк. (*Boletus edulis*).

гриб-піщаник. (*Boletus badius*).

гриб-баран. (*Sparassis crispa*).

г. заячий або каштановий. (*Gyrosorus castaneum*).

г. зимовий. (*Collybia velutipes*).

грицики звичайні — росл. (листя на салат). (*Capsella bursa pastoris*).

грінка — скибка хліба, смажена на

сковороді або загнічена на спеціальному електричному приладі. Toast.

гробки, мисочки (церк.) — поминки на Томину неділю, див. також Проводи.

грудинка, грудниця — част. туші з ребрами; м'ясо цієї частини. Breast, brisket.

груздь, див. хряц.

груша звичайна — сад.; грушевий (квас). (*Pyrus communis*). Pear.

грушівка — наливка з груш; сорт яблука (гібрид).

гурманка, або гуска, топка (зах.) — стіжок соли; грудка овечого сиру.

гуси — свійські й мисл. птахи; гусячий.

гуски (обр.) — вечір-гостина з музикою молоді, осібно в молодого й молодої після запросин на весілля (гуц.); дрібне печиво на христини (лем.).

гўсланка (гуц.), "прятане молоко" — заквашене парене молоко; див. також рязанка.

густєря, плесканка — пріс. риба род. коропових. (*Blicca bjoerkna*) Silver bream.

гуца — осад з рідини на дні посудини; густа частина юшки.

гуца кавова, фуси (зах.) — осад, що залишається по відцідженні питної кави. Coffee grounds.

Г

ґаґа, пухівка — полярна мор. качка. (*Somateria molissima*).

ґаздиня (зах.), див. господиня.

ґалєта (фр.) — сухий прісний коржик; обр. фр. печиво на Водохрища.

ґалон — міра рідини, 4 кварта.

ґарець (зах.), **ґарнець** — міра сипких тіл, 3,48 літра; посудина такої міри.

ґарнір (фр.) — нем'ясні додатки до м'яса чи рибних страв.

ґарнітур (фр.), див. **комплект, набір**.

ґарчик (зах.) — дерев'яний посуд на молоко.

ґатунок (нім.) — сорт, різновид.

ґелётка, ґелета (зах.) - дер. посудина на молочні продукти.

ґіґант — сорт лузального соняшника.

ґлей або **камедь** — загуслий сік, що витікає на стобурах вишні, сливи тощо.

ґлей арабський, гуміарабік — х. д. (загусник). Arabic gum.

ґлей гуарський, гуарська камедь — х. д. (загусник). Guar gum.

ґлінтвейн (нім.) — гаряче вино.

ґлоб'є (лем.) — мала грудка сиру.

ґлютин, ґлютён — рослинна клейковина. Gluten.

ґлютамінат натрію — х. х. д. (смакопосилювач). Monosodium glutamate.

ґляґ (а не "сичуг", рус.) — част. шлунку теляти або ягняти, уживана для зсідання молока при виробництві сиру; готовий ком. фермент; ґляґаний. Rennet.

ґляґаний сир (а не "сичужний", рус.) — сири, вироблені таким способом.

ґляґанець — молоко, що зсілося таким способом.

ґляґанка — свіжий овечий сир.

ґогель-моґель (нім.) — ласощі з жовтків і цукру.

ґоґодза (гуц.), див. **брусниця**.

ґотур, див. **глушець**.

ґраґам — разовий хліб з висівками (назва походить від ам. пропаґатора "харчів здоров'я" С. Граґама).

ґранат(а) — сад.; ґранатовий. (*Punica granatum*). Pomegranate.

ґратки, рушти (зах.) — пристрій пекти м'ясо на жариві.

ґрейпфрут (анг.) — сад. (цитрусові). (*Citrus paradisi*). Grapefruit, pomelo.

ґренадін — напій з ґранатів.

ґрис (нім.), див. **висівки**.

ґрисік (зах.), див. **манна**.

ґріль (анг.), див. **рашпер**.

ґріот (фр.) — сорт вишні.

ґроґ (анг.) — гарячий альк. напій з води, рому й цукру.

ґроно, ґроно — кетяг винограду.

ґросерня (анг.), див. **крамниця бакалійна**.

ґруля (лем.), див. **картопля**.

ґрюбер — сорт швайц. сиру.

ґуава — сад., плід ам. троп. росл. (*Psidium*). Guava.

ґугель (нім.) — німецьке печиво.

ґуляш — угорська м'ясна страва.

ґума жуйна, жуйка. Chewing gum.

ґурман (фр.) — ласун.

ґуст (зах.), див. **смак**.

Д

даванка, давка (зах.) — добова або разова порція страви; див. також **порція**.

дактіль, фінік — сад. плід дактилевої пальми. (*Pheonix dactyliferus*). Date.

дарнік, хоміна паска (обр.) — високі пісні паски, що їх кладуть на місце забраної плащаниці. На провідну неділю священик їх святить і нарізаними малими шматками роздавав вірним.

двійник, **двійняк**, **двійнята** — два горщики, з'єднані дужкоподібною ручкою.

двійнятка (обр.) — два весільні буханчики спечені разом, що їх клали перед молодими на одній тарілці на дві ложки, пізніше під голови молодим в коморі.

дегустація — оцінювати якості харчів та напоїв коштуванням (чай, вино).

дегустатор — фахівець, що оцінює так харчі.

декаграм — міра ваги, в дец. с. м., 10 грамів.

деканка зимовá — сорт груші.

декстрин — х. д. (загусник). Dextrin.

декстрóза — х. д. (солодило); див. також **глюкоза**.

делікатéс (фр.) — вишукана, добірна страва.

делікатéс — сорт баклажана, помідора, селери.

делішес — сорт зимових яблук.

делавáр — сорт ам. винограду.

денцé (бот.) — дуже скорочене стебло цибулини цибулі.

дерéн, **кизил** (рус.) — росл., їст. плоди; дерéновий. (*Cornus mas*). Cornelian cherry.

деренівка — настоянка з дерену.

деруні, **драпаніки** (зах.) — картопляники з сирої картоплі; див. **терченики**.

десéрт (фр.) — солодка, звичайно третя страва обіду.

джéзва, **тúрка** — посудина у східних народів запарювати каву.

джер (анг.) — густе варення (конфітури) з садовини, ягід.

джин — анг. горілка.

джон-бер — сорт помідорів.

джонатан — сорт зимових яблук.

джур, **жур** (зах.) — страва з вівсяно-

го ферментованого борошна; юшка з кислого молока.

дзвóники рíпчáсті — росл., їст. кореневище. (*Campanula rapunculus*).

дзьобанка (гуц. обр.) — пшенична кутя з медом.

дзбан, **збан**, **дзбанок** — глиняна або скляна посудина з вухом на рідину.

дівень (обр.) — весільне печиво у вигляді великого бублика, обперезаного зубчастим валиком з тіста; інколи прикрашують його теренками; див. також **теренки**.

дймка — саморобна горілка; цибуля сіянка.

дймниця — сорт укр. слив.

дінне дéрево, **див. папая**.

діня звичáйна (а не "гарбуз") — гор. що її їдять сирію; динячий. (*Cucurbita melo*). Melon. Д. дубівка, д. канталупка, д. воцáнка гладкоко́ра, д. гетьма́нська, д. ребриста, д. муска́тна, д. сітча́ста, д. касáба.

дистильа́ція — очищування рідини технікою перегону; дистильова́ний (вода).

дичина́ — м'ясо диких тварин, вепра тощо.

дйчка — некультивовані плодови дерева та їхні їст. плоди. (яблука-кислиці, груші).

дівич-вéчiр (обр.) — гостина у молоді напередодні весілля, "прощання з дівуванням".

дід, **плетень** (а не "струцля") — різдвяне, довгасте сплетене печиво.

дідух (зах.) — різдвяний сніг.

дієта — певний режим харчування здорової або хворої людини; помірність у їжі й питті; дієтичний.

дієтєтика — наука про доцільне й правильне харчування.

діжа — дер. посуд, що в нім учиняють тісто на хліб.

діжка — дер. посудина переважно на воду.

дійво — надій молока; молоко; молочні продукти.

дійниця — посудина для доїння в неї корови, вівці, кози.

діметилполісилосан — х. х. д. (протишумник). (*Dimethylpolysiloxane*).

дінатрій гуанілат — х. х. д. (смако- посилювач). *Disodium guanilate*.

дінатрій инозинат — х. х. д. (смако- посилювач). *Disodium inosinate*.

діястаза, аміляза — один з ферментів, що розщеплює крохмаль.

добавка (рус.), див. **додаток**.

довбенька, довбешка — дер. молоток, уж. на кухні ("бити" м'ясо).

довжанка, довжан (зак.) — глиняні глечики на молоко.

додаток — додаткова порція страви в ресторані абощо; хем. додаток у харчах; домішка.

доза — певна пайка чогось (із харчів).

дозарювання — досягання соковитих плодів у спеціальних камерах, зірваних ще до їх стигlosti.

дозрівання — досягання (помідорів тощо).

дозрілий — стиглий (плід городини тощо).

дозування, дозувати — розподіл на дози, певні пайки.

дółки (чес.) — оладки.

донешта (рум.) — сорт яблук.

дóра (гуц.) — паска.

порінник (гуц.) — кошик на свячене.

дорш, тріскá (рос.) — мор. риба род. вахнюватих. (*Gadus morhua*). Atlantic cod.

дошовик їстівний — їст. гриб. (*Lycoperdon perlatum*).

драгли, желé (фр.) галарéта (зах.) — пектинові речовини; холодна драглиста страва з додатком желатини, крохмалю тощо; див. також **холодéць**.

драглики, галарéтка — застигла драглиста маса із соків садовини або ягід, що природно здраглила (гідроліза пектинів). *Jelly*.

драглéць — ком. порошок для драгликів із желатиною; страва з цього порошку. *Jell-O*.

дражé (фр.) — сорт дрібних цукерок.

дракончик морський, — мор. риба род. драконуватих (*Trachurus draco*).

драпаники, див. терченики.

дріб, дробинá — свійська птиця; малі тваринки.

дрібóк, дрібкá (род. в.) — грудочка соли.

дріжджі — одноклітинні грибки, що викликають алькогольну ферментацію цукрів; дріжджевий, дріжджовий. Їх уживають у хлібопеченні та в виробництві пива, вина тощо. (*Sacharomycetaceae*). *Yeast*.

д. гнічені або спресóвані, д. сухі, д. півні.

дробáрка — машинка подрібнювати щось у куховарстві. *Grater*.

дробинка — крихта.

дровá — дерево, уживане як паливо.

дрогáна жóвта — сорт черешні.

дрóхвá — мисл. птах. (*Otis tarda*). *Bustard*.

друшляк — дірчаста посудина протирати та проціджувати варені харчі.

дуб звичайний — дерево; листя як

прянощі при солінні огірків; плоди, див. **жолудь**. (*Auercus robur*).
дубівка — сорт дині.
дубовик, піддубник, див. **синяк**.
дудлити — пити жадібно (вугляризм).
дудник лікарський — прянощі (ціла росл.) (*Archangelica officinalis*). Angelica.
дужинник, **дужик** (гуц.), **коструба́-ник** (Поділля), див. **жиляник**.

дужка — мет. пристрій затискати скляні накривки на слоїках при стерилізації харчів.
дулівка — наливка з груш дупль.
дўля — сорт літніх груш.
дункан — сорт білого грейпфруту.
дупель — мисл. птах. (*Capella media*). Great snipe.
духівка, див. **піч**.
душенина — тушкована страва.

Е

едём — сорт гол. сиру. Edam.
ЕДТК — етелендіаміно-тетраацетова кислота — х. х. д. (в консервах комплексувальна сполука, що запобігає осіданню кальцію, магнезію й заліза). EDTA.
екстра́кт — згущений витяг росл. або твар. походження; е. ваніле-вий, е. мигдалевий, е. бульйон-вий.
еле́ктрозбива́ч, **елек. міша́ло** — прилад збивати харч. продукти. Mixer.
електроплитка — елект. кухонна плитка.
електроустаткува́ння кухонне — елек. машини й прилади.
елексі́р — витяг або міцний настій з рослин на спирті.
ель — анг. пиво; напій з ферм. солоду, засмаченого хмелем. Ale.
ельбе́рта — сорт броскви.
ементальський сир — сорт швайц. сиру. Emmenthaler.
емульга́тор — речовина, що сприяє утворенню емульсії та підвищує тривалість.
емульсія — суміш двох незмішува-

них рідин, з яких одна у стані дрібних краплинок.
ензі́м — речовина (фермент), що спричинює хем. зміни в росл. клітинах, сама не змінюючись (темніння покрояних яблук, бананів, баклажанів).
енді́вія, див. **цикорій городній**.
ерза́ц (нім.), сурога́т, див. **замі́нник**.
ергокальцифе́роль — вітамін D₂.
ериторба́т на́трію — х. х. д. (проти-окисник, червоний барвник до м'яса). Sodium erythorbate.
ермія́на — сорт помідорів.
есе́нція — сконцентрований розчин (е. оцтова).
ескало́п — страва з м'яса (відбиван-ці без ребер).
ескаро́ля, див. **цикорій городній**.
естраго́н (фр.), див. **острогі́н**.
етерична олія — запашна олійна речовина росл. походження.
етило́вий спирт, див. **винний спирт**.
етикета́, налічка - фірмовий знак на виробках.
ефе́дра двоколоса, "степова малина" — їст. ягоди. (*Ephedra vulgari-s*).

Ж

жайворінки (обр.) — печені з тіста пташки — “40 жайворінок” на день Сорока мучеників (22 березня), дохристиянське привітання весни.

жариво, жар — розжарене вугілля або вислід згоряння дров.

жарівниця — мет. посудина із жаривом і ґратками для варення і смаження. (Brazier); бляшаний лист для печення в печі.

жарити (рус.), див. **смажити, запікати, пражити**.

жівна (бук.) — весільне печиво (серцеподібний калачик), що його приносять дружки, запрошуючи гостей на весілля.

желе (фр.), див. **драглики**.

желатина — тваринний клей; желатиновий.

жентіця (гуц.) — сироватка з овечого молока.

жерделя, див. мореля.

жеруха гірка — гор. (листя на салаті). (*Cardamine omara*). Bitter cress.

жермен — сорт груші.

живіця — жартівлива назва горілки.

живлення, живитися — те, чим живиться організм; процес харчування.

живність — харчі; свійські тварини й свійська птиця, призначувані на м'ясо.

жилець (холм.), див. **холодець**.

жилляники (обр.), **жилованики** — прісні коржі на перший день (“жильавий понеділок”) Великого посту; див. також **дужінники** (гуц.), **кострубаники** (Поділля).

жир, жирний, див. **сить, товщ** (“жир” — пожива, здобич диких птахів, звірів).

жито — зернова росл.; житній (хліб, борошно). (*Secale cereale*). Rye.

житнівка — горілка з жита. Rye whiskey.

житняк — житній хліб. Rye bread.

жмєня, жмєнька — місткість руки між долонею й зігнутими пальцями (міра).

жовток, жовтки (а не “жовтко”) — жовта маса в середині пташиного яйця.

жолá підземна (діял.), земляний горіх; див. **аракіс**.

жолудь — плід дуба; жолудевий (кава, борошно). Acorn.

жолуді морські — вусоногі ракоподібні, деякі види їстівні. (*Balanomorpha*), Acorn barnacle.

жолудок (зах.), див. **шлунок**.

жур, див. **джур**.

журавлина звичайна (а не “клюква”, рус.) — їст. ягоди; журавлиновий (кисіль). (*Oxycoccus palustris*). Bogberry.

ж. великоплóда (ам. культ.) (*O. macrocarpus*). Cranberry.

ж. дрібноплóда. (*O. microcarpus*). Eur. cranberry.

З

забіл, забілка — молоко або сметана для запраювання страв; забілювати, забілений.

завар, заварка — настій чогонебудь, залитого окропом (чай, кава).

заварка — страва з вурди.
заварний — заварений перед виготовленням (тісто, крем).
завіванець — рід печива; страва з м'яса з начинкою "руляда"; страва з капусти і м'яса.
завиваніки, заливаніки — рід млинців або налисників із сиром, залитих сметаною (на масляну).
загніт — вогонь із соломи або трісок, щоб зарум'янити хліб у печі.
загнічувати — зарум'янювати хліб у печі (при печенні) або скибки хліба на сковороді чи елек. приладі — загнічувачі.
загнічувач — елек. прилад для загнічування грінок. Toaster.
заговини, див. **запусти**.
заготівля — роблення запасу (харчів); заготовлений.
задимлянка гусляча — ковбаса з гусятини.
заєць — мисл. тварина. (*Lepus*). Hare.
зайчатина — зайче м'ясо або печення.
заїдка, заїдок — легка страва; див. **закуска**.
закáпець — частина недопеченого хліба над спідньою шкуринкою.
заквáска — речовина, що викликає ферментацію; част. залишеного тіста з діжі, нею заквашують наступне тісто; див. **розчин(а)**.
закóлотка — заправка зі сметани (молока) з борошном для юшок, підлив.
закóлотка банáнова — напій з бананів та молока. Banana milk shake.
з. молóчна — прохолодний напій із збитого молока й морозива. Milkshake.
закóлочувати — змішувати щось із рідиною (сметану з борошном).

закришка — городина до юшок; закрийшувати, закрийшений.
закупівля — дія, купування чогось.
закуска — легка страва чи їжа перед обідом, здебільша до напоїв.
закусуваник, паланиця (обр. зах.) — тонкий корж з житнього борошна, що його всі члени родини кусали перед вечерею на другий Святий вечір.
залив, маринад — приготований розчин для заливання.
заливний — залитий приправою або виваром, що гусне.
залишок, залишки — рештки їжі.
замінник, сурогат, ерзац — підроблений, неповноцінний продукт.
заміс — замішане тісто для печення (хліба).
замішка — рідка страва з борошна.
запáра, опáра — запарене борошно для вчиняного (дріжджевого) тіста.
запарка — настій чаю, кави, залитих окропом.
запас — заготовлені наперед продукту; запасатися, запастися; запасний.
запіканка — рід горілки з прянощами, витриманої в гарячій печі; запечена страва.
запікати — пекти коротко над безпосереднім жаривом деревного вугілля, під газ. полум'ям або елек. спіралею при високій температурі в запікачі (Broil); загнітити (зарум'янити) страви в гарячій печі. Brown.
запікáч — особний прилад або част. печі з верхнім полум'ям або елек. спіралею. Broiler.
запіони (обр.) — частування в домі нареченого для родини нареченої після заручин.

запра́ва, заправка — те, чим заправляють їжу (за́смажка, сметана).

запусти, за́говини (церк.) — останні дні перед Великим постом, коли споживають скоромне.

за́сипка (крупів до юшок) — засипати крупами.

за́смажка, запражка (зах.) — заправа з ситі (товщу) та борошна.

засма́чка салатна — заправа до салат. Salad dressing.

засма́чувати — додавати щонебудь до страв для поліпшення смаку; засма́чений.

за́слінка — дерев'яна заставка затуляти челюсті печі.

засо́лювання, засі́л (огірків) — консервування в розчині солі; засо́лений.

зати́кач, затиск — пристрій затискати щонебудь; мет. пристрій затискати накривки слоїків при стерилізації.

за́тичка, корок — те, чим затикають отвори, пляшки; див. також **чіп**.

за́тір — суміш, що зживається при ферментації горілки, пива. Mash.

за́тірка, затирка (зах.) — страва з затертого борошна з водою, зварена на молоці або воді; див. також **стиранка**.

захва́т — пристрій витягати слоїки із стерилізатора.

за́ячина — заяче м'ясо або печеня.

збива́ч, збивалка — ручний мет. прилад збивати білки, вершки тощо. Beater. Збива́ч подвійний. Rotary beater.

за́йране молоко, див. **молоко**.

зві́робій звича́йний, заяча кривця — лік. росл. і прянощі. (*Hypericum perforatum*).

зга́га, зга, див. **печі́я**.

зді́р — внутрішнє (середове) свиняче сало.

здо́ба — вироби з тіста, в якому є масло, цукор, яйця та інші додатки; здо́бний.

зеле́нець, зелепуга (зах.) — недостигла садовина.

зе́ленка — сорт дині.

зе́ленка дніпро́вська — сорт яблук.

зелену́шка, рядівка зелена — їст. гриб. (*Tricholoma equestre*).

зе́лень, **зелени́на** — зелена городина (листя, стебла, стручки).

зе́льтерська вода — природна або штучно витворена мінер. соляно-вуглекисла вода. Seltzer.

земля́ний горі́х, див. **арахіс**.

земля́на гру́ша, див. **соняшник бульбистий**, **топінамбур**, **ріпа**.

земля́ний мигда́ль, див. **смикавець істівний**.

зе́ніт — сорт червоної капусти.

зе́рно (зб. ім.), зернина (одна) — плід хлібних зернових культур (Grain); плід інших рослин (маку); зерновий, зерністий.

зими́вка — сорт дині.

зі́лля запашне — здебільша травянисті рослини уж. як прянощі.

зі́льники (зак.) — коржі з прісного кукурудзяного борошна з додатком зеленої цибулі і кропу.

злив, **зливни́ця** (а не "раковина", рус.) — прибудова в кухні для стоку води. Sink.

зливки — рештки напоїв, злиті в одну посудину (пляшку).

змі́шувач — прилад готувати суміші різних харч. продуктів. Blender.

змо́рщци, сморжі — група їст. грибів. (*Morchella*). Morel.

змо́рщок справжній. (*M. esculenta*).

з. степовий. (*M. stepicola*).

з. конусова́тий. (*M. conica*).

золота́ кра́пля — сорт сливи.

зо́лото — хем. мікроелемент, наяв-

ний в харчах. Gold. (*Aurum*). Au.
золотослива — сорт укр. сливи.
зорілка (обр.) — лемківська весіль-
 на страва.
зрази — м'ясна страва з підливою з
 меленого або відбивного м'яса;
 битки.
зразівка — м'ясне філе на зрази; по-
 хрѣбтина.
зрізуванець, див. **цибуля**.
зсідання, зсілий (молоко) — утво-
 рення згустків.
зсік — яловичина з верхньої части-
 ни стегна. Rump.

зубок, зубки — окремі частки голов-
 ки часнику.
зубошпичка, зубочистка (зах.) —
 вигострені дер. шпички чистити
 зуби. Toothpick.
зубрівка — горілка, настояна на
 траві “зубрівці”, бот. назва: чапо-
 лоч пахуча. (*Hierochloë odorata*).
зубці — зварене або підсмажене
 зерно ячменю.
зупа (зах.), див. **юшка**.

I

Іван-чай вузьколистий, зніт — росл.
 (листя на чай). (*Chamaenerium*
angustifolium).
івасі, див. **сардинка тихоокеанська**.
ізабелла — сорт. ам. винограду,
 культ. на Україні; сорт вина.
ізіум (рус. з тюр.), див. **родзинки**.
ікра, кав'яр — їст. риба'ячі яєчка;
 ікрістий.
ікра чорна або зерніста з осетрових
 риб; і. **червона** — з лососевих
 риб; і. **частикова** з деяких інших
 риб; і. **пресована**.
імбир лікарський — прянощі (коре-

невище). (*Zingiber officinale*). Gin-
 ger.

індик, індіки — свійський птах; ін-
 дичий. (*Meleagris domestica*).
 Turkey.
індичина — м'ясо індіка; печений
 індик.
інжир (тюр.), див. **фіга**.
інозитоль — вітамін групи В.
інулін (хем.) — складний вуглевод
 росл. походження.
ірис - сорт цукерок.
іргá круглолиста — росл., їст. пло-
 ди. (*Amelanchier rotundifolia*).
 Tuneberry.

I

іда — споживання харчів і самі харчі
 (“хліб та вода — козацька іда”).
ідальня — кімната в домі, де їдять;
 див. також **харчівня**.
ідець, ідак, ідачка — особа, хто їсть;
 споживач. Eater, consumer.
ідіння, ідження — споживання хар-
 чів; їдений, їджений.
іжа — харчі.

іжак морський — мор. безхребетна,
 голкошкіра тварина; деякі види
 їстівні. (*Echinus*). Sea urchin.
іжовік жовтуватий — їст. гриб.
 (*Hydnum rependum*).
їсти (ім, їсі, їжмо!, їж!) — споживати
 харчі, страви.
їстівне — придатне для їжі; їстівний.

Й

йогурт, югурт (тюр.) — молоко, закислене бактеріями — лактобациллами.

йод — хем. елемент, наявний в харчах.

йорж — пріс. риба род. окуневих. (*Acerina cernua*). Ruff.

йорж морський — мор. пром. риба род. скорпенових. (*Sebastes maxima*). Ocean perch, rosefish.

К

кабанос (зах.) — суха тонка свиняча ковбаса.

кабанятина — м'ясо кабана, див. також **свинина**.

кабасія — сорт винограду.

кабачок — гор.; кабачковий; (*Cucurbita Pepo var. ovifera*). Squash. кабачок англійський, к. грецький, к. італійський, або цухіні, кабачок-кривошийка, к. грибівський, к. одеський.

каберне (фр.) — сорт винограду; сорт вина.

кабиця — заглибина в землі (у сінях або надворі); літня піч.

кава (а не "кофе" чи "кофій") — кавове дерево; насіння кавового дерева; напій; кавовий. (*Coffea arabica*). Coffee.

к. **зерніста**, к. м'елена, к. знекофеїнена, к. розчинна (Instant coffee), к. визгінно-с'ушена. Freeze-dried coffee.

кава-кава (полін.) — прянощі (корінь). (*Piper methysticum*). Kava-kava.

кавалок (зах.), див. **шматок, кусень**.

каварня — невеличкий ресторан. Coffee house.

кавник — посудина варити каву (Coffee pot); кавник з ситком. Percolator.

кавниця — коробка на каву.

кавоварка — машинка запарювати каву. Coffee maker.

кавом'елка, див. **млин'ок**.

кавова гуща — осад кави на дні посудини; фуси (зах.).

кавун столовий — гор.; кавун'овий, кавун'ячий. (*Citrullus vulgaris*). Watermelon.

кав'яр (тат.), див. **ікра**.

кагор — сорт вина.

кадіб, кадівб — велика діжка на зерно тощо.

кадібок, кадібець — діжка на мед.

кадмій — хем. елемент, наявний в харчах. *Cadmium*. Cd.

казан, котел (рус.) — мет. посудина варити страви.

казанок — мет. посудина у вояків, пластунів на страву, одержувану із спільного казана (а не "їдунка").

казарка — мисл. птах род. качахих. (*Branta leucopsis*). Barnaclegoose.

казеїн — складний білок молока, складник сиру, що утворюється при зсіданні молока.

каймак (тюр.) — вершки або сир з пареного молока у східніх народів.

каєнський перець, див. **перець**.

какао — какаоєвоє дерево; порошок з насіння цього дерева; напій. (*Theobroma cacao*). Cocoa.

кал'ач, колач (зах.) — плетений білий хліб; весільне печиво на Гуцульщині; трад. різдвяне печиво в Галичині.

кал'ачик, калачики — дрібне печиво у вигляді плетених бубличків.

кал'ачини, колачини (гуц.) — калачики, печені для породіллі.

кал'ган, перстач прямостійний — прянощі (корінь). (*Potentilla erecta*). Tormentil.

кал'ганка, **калганівка** — настоянка на калгані.

кал'єник — пиріг з калиновими ягодами.

каліна звичайна — росл., їст. ягоди; калиновий. (*Viburnum opulus*), Cranberry tree.

каліна північноамериканська — їст. ягоди. (*Viburnum obovatum*). Cassioberry.

калинівка, **калиннік** — кал. наливка.

калинник — хліб з калиновими ягодами; кал. кисіль.

калітá (обр.) — великий корж з діркою посередині, підвищений до сволюка підчас андріївських вечорниць.

калій — хем. елемент, наявний в харчах. Potassium. K.

калкан, див. **камбула**.

калуга — пріс. риба род. осетрових. (*Huso dauricus*).

каляріпа, кольрабі — гор., їст. потовщене стебло. (*Brassica caulogara*).

каляфіор (зах.), див. **цвітна капуста**.

кальв'адос (есп.) — горілка із сидру.

кальвіль (фр.) — зимовий сорт яблука.

кальвіль сніговий — укр. сорт кальвілю.

кальмар, кальмари — їст. голово-

ногі (десятиногі) м'якуни. (*Cephalopoda*). Squid.

кальцій — хем. елемент, наявний в харчах. Calcium. Ca.

кальорія — одиниця тепла у фізиці та біології; кальорійний (їжа).

кальціфероль — вітамін D₂ (ерго-кальціфероль).

камамб'єр (фр.) — сорт фр. м'якого сиру.

камбулові — група мор. пром. плесковатих риб, що мають очі на однім боці голови. Flat fishes.

камбула велика, палтуха. (*Rhombus maximus*). Turbot.

к. звичайна, плошанка (евр.) (*Pleuronectes platessa*). Plaice.

к.-калкан (озівсько-чорноморська). (*Rhombus moeticus*).

к. малá, або глось. (*Pleuronectes luscus*). Flounder.

к. озівська (*P. torosus*).

к. чорноморська, ромб. (*P. rhombus*).

камб'уз — кухня на кораблі.

камедь, див. **глей**.

камсá, див. **хамса**.

кам'яна голóвка — сорт червоної капусти.

кам'яна голóвка жóвта — сорт голівчатої салати.

кам'яниця, див. **костяниця**.

канáпка (зах.), див. **перекусник**.

канділь — сорт яблука.

канна індійська — їст. бульби троп. росл. (*Canna indica*).

канталупка — сорт дині.

кану'єр, див. **маруна велика**.

капáма (гр.) — рід солодкого грецького печива.

капарці (а не "каперси", рус.) — гор., їст. квіткові пуп'янки. (*Caparis spinosa*).

каплун — кастрований півень, годований на м'ясо.

капóрка — сорт капусти.
капу́ста — гор.; капустя́ний. (*Brassica oleracea*). Cabbage.
капу́ста горо́дня, головчаста (біла й червона). (*B. o. capitata*).
к. бравншвайзька — сорт капусти.
к. брюсельська, брюселька, їст. головки, що ростуть в пазухах листя. (*B. o. v. gemnifera*).
к. саво́йська, волоська, кучерява. (*B. o. sabaudas*).
к. цвітна́, каляфіор, їст. суцвіття, потовщені квітконосні пагінці. (*B. o. bothrytis*).
к. брокóлі — підвид цвітної капусти.
к. листáта, ярмуж, бровноколь; їст. листя, що не творить головок. (*B. o. v. acephala*).
капу́ста свіжа і **к. квáшена** (в кухо-варстві).
капу́ста морська́ — їст. мор. водорості. (*Laminaria*). Sea Tangle.
капу́сн'як, капуста — юшка з кислої капусти.
капу́ст'яники, капуснячки (зах.) — пироги з капустиною начинкою.
карабу́рну — сорт винограду.
карагін — їст. водорість, "ірландський мох"; х. д. (загусник). Carrageen.
карака́тиця, сепія — їст. головоногий м'якун. (*Sepia*). Cuttle fish.
караме́ль — палений цукор; х. д. (барвник).
караме́ль[ка] — сорт цукерок з топленого цукру.
кара́сь звича́йний — пріс. риба род. корошових. (*Carassius carassius*). Crucian carp.
кара́сь морський, або **ласкір** — мор. риба. (*Sargus annularis*).
карва́тка, див. **кухоль**.
кардамо́н (їстий) — спеції (насіння);

кардамо́новий. (*Amotum cardamom*).
кардина́л — сорт. ам. винограду.
карльсба́дська сіль — сульфат натрію з карльсб. мін. вод.
ка́рі-порошо́к — індійські прянощі. Curry powder.
ка́рія бі́ла (гікорія) — півн.-ам. горіх. (*Caria alba*). Hickory nut.
кармази́нка — сорт темночервоних яблук.
кароте́ль — сорт моркви.
каротин, **каротén** — провітамін А; росл. жовтогарячий барвник (у моркві).
картопле́мийка — машина мити картоплю.
картопле́чистка — машина чистити картоплю.
картоплі́на (одна), кілька картоплин від збірної назви — "картопля".
карто́пля (зб. ім.), бараболя, бульба, мандибурка, кромплі — гор., картопл'яний; к. в кожушках (варена в лушпині); к. м'ята або м'ячка; див. також **пюре**. (*Solanum tuberosum*).
картопл'я́ники (а не "плячки") — оладки з вареної картоплі.
картопл'я́ники з сирої картоплі, див. **терче́ники**, **деруни**.
картопл'я́ні суше́ники, або **картопл'я́ні пелю́стки** — тоненькі за-смажені й засушені скибочки картоплі. Potato chips.
картопл'я́нка — картопляна юшка.
карчо́х (поль.), див. **артишок**.
касі́я паху́ча, китайський цинамон — спеції. (*Cinamonum cassia*).
каса́ба — сорт дині.
кастру́ля, коструля, баняк (зах.) — мет. або емальований посуд циліндричної форми варити страви.

катамба (індіян.) — сорт ам. червоного винограду; сорт вина. *Satawba*.

каторина — сорт сливи.

катран, колюча акула — мор. пром. риба (*Squalus acanthias*).

катран понтійський, морська капуста — росл., їст. молоді стебла, з насіння — олія. (*Crambe maritima*). Sea kale.

к. татарський - росл., їст. паростки, з насіння — олія. (*C. tatarica*).

кафе (фр.), див., **каварня**.

кафетерій — малий ресторан з самообслугою.

качалка, валок (зах.) — циліндрично-кругла палиця розкачувати тісто.

качан — стрижень капусти; потовщене стебло суцвіття кукурудзи; недоїдена частина яблука, груші.

качанка — сорт дині.

качатина — м'ясо качки.

качечки (обр.) — дрібне весільне печиво.

качки — збірна назва водоплавних свійських та мисл. птахів.

каша — страва з крупів, пшона, рижу, заварених на воді чи молоці; к. молочна, к. сироватчина, к. сколотяна, к. заварювана (яйцем) солодка.

каша бабіна (обр.) — каша на христинах, що її приносила баба-повитуха.

кашанка — кишка, начинена кашею.

кашник — горщик на кашу.

кашовар, -ка, — особа, що варить кашу (в артілях, війську тощо).

каштан їстливий — сад.; каштановий. (*Castanea sativa*). Chestnut.

кварта — ам. міра рідини (0.946 літра і силких 1.01 л).

квас — укр. давній ферм. безальк. напій.

кв. хлібний, або **сирівець** — з житніх сухарів чи борошна із солодом.

кв. садівний (з груші-дички, яблук-кислиць).

кв. ягідний (з калини, журавлини).

кв. березовий (з березового соку).

кв. кленовий (з кленового соку).

кв. буряковий (кислий настій з буряків, уживаний при варенні борщів).

квас (хем., поль.), див. **кислота**.

квасець, квасок (зах.), див. **щавель**.

квасиво (зб. ім.) — квашена городина, садовина; квашений.

квасніна (зах.) — борщ з буряків або ботвини, зварений на сироватці.

квасний (зах.), див. **кислий**.

квасниця (зах.), див. **кислиця**.

квасок — ріденький борщ з бурякового квасу.

квасовар — особа, що робить кваси (напої).

квасоля (зб. ім.), фасоля (зах.), **квасолина** (одна) — гор., їст. насіння і незрілі стручки.

к. звичайна. (*Phaeolus vulgaris*).

к. багатоквіткова (темна й біла). (*Ph. multiflorus*).

к. золотіста, або маш. (*Ph. aureus*).

к. маї, їст. паростки в китайців. (*Ph. mungo*). Black gram.

к. перлівка. (*Ph. nanus*).

к. лімська. (*Ph. lunatus*). Lima beans.

к. цукрова або **шпарагова**, їст. незрілі стручки (зелена, жовта або крихка воскова). String beans.

квасолянка — юшка з квасолі.

кватірка — 1/4 кварти або літра

- (евр. одна склянка, 250 г.), міра в куховарських приписах; **кухоль**. Measuring cup.
- кв́а́ша** (заст.) — укр. солодова страва з ферм. житнього або гречаного борошна, іноді з додатком сушеної садовини.
- квашені́на** — заквашена зелень; див. **квасиво**.
- кебаб**, кебоб, див. **шашлик**.
- кекс** (анг.) — рід солодкого печива.
- ке́лих**, пугар (зах.) - великі чарки пити вино.
- ке́лишок** (зах.) — мала чарка пити горілку; див. також **чарка**.
- ке́льнер**, -ка (зах.) — працівник у ресторані, що обслуговує гостей; офіціант. Waiter, waitress.
- ке́ндюх** — шлунок жуйних тварин; страва з кендюха; див. **флячки**, **ковбик**, **сальтисон**.
- кервель**, див. **буги́ла-кервель**.
- ке́рмек** — прянощі (корінь). (*Limonium Meyeri*).
- ке́та** — риба род. лососевих; кето-вий. (*Oncorhynchus keta*). Chum salmon.
- ке́това ікра́** — червона ікра.
- ке́тяг** — пучок квітів або ягід на одній гілці (к.калини, к.бузку тощо).
- кефа́ля**, кефала — мор. риба род. кефалових. (*Mugilidae*). Mullet.
- кефа́ля-лоба́нь**. (*Mugil cephalus*). Striped mullet.
- ке́фір** (кавк.) — питво з ферментованого коров'ячого або верблю-дячого молока.
- кизил** (рус. з тюрк.), див. **дерен**.
- кипариска** — сорт груші.
- кипе́нь**, кип'яч, див. **окріп**.
- кипіння**, кипі́ти, кипля́чий — стан нагрівання води до 100°Ц або 212°Ф.
- кип'я́тіння** — шумовиння на поверхні киплячої рідини.
- кисели́ця** — “вівсяний борщ” — юшка з ферм. вівсяного борошна; юшка з капустияного розсолу; страва із слив та кукурудзяних крупів; рід киселю з гречаного, житнього або кукурудзяного борошна.
- кисели́чник** — посудина варити кисіль.
- кисі́ль** — драглиста страва з ферментованого вівсяного борошна (в давнину); солодка драглиста страва з молока або ягідних соків, загущена крохмалем.
- кисли́й** (а не “квасний”) — смакове відчуття кислоти в харчах.
- кисли́ця**, квасни́ця (зах.) — плід дикої яблуні.
- кисло́та** (а не “квас”) — хемічна сполука; у харчах: к. молочна, к. оцтова, к. винна, к. щавлева тощо; кислоти́ний.
- кисля́к** — загусле кисле молоко (повне або збиране) природним способом або за допомогою молочно-кислих бактерій; назва житнього хліба.
- кисля́ки**, терчані палениці (бойк.) — кислий хліб з тертої сирої й вареної картоплі з вівсяним або житнім борошном.
- ки́шка** — товста свиняча кишка, начинена кашею, крупами з кров'ю, легенями.
- кишми́ш** (тюр.) — сорт винограду без насіння; сушені виноградні ягоди.
- киля́нець** — печена ніжка (литка) свійської птиці. Drumstick.
- кі́ві**, китайський а́рпус — росл.; їст. плоди і чорне насіння.
- кíвш**, **кíвшик** — округла посудина з ручкою зачерпувати воду, вино, набирати борошна, зерна; кош-шик.

- кіжуч** — мор. риба род. лососевих. (*Oncorhynchus kisutsch*). Coho salmon.
- кілограм** — одиниця ваги в дец. с. м., 1000 грамів.
- кілька, шпрот** — дрібна риба род. оселедцевих. (*Spratus spratus*).
- кільце ковбаси** — звичайна форма укр. ковбас; **кільце цибулі** — крапляна кільцями цибулина.
- кім'ях вишень, грона винограду** — пучок плодів на одній гілці.
- кінва** — великий дер. кухоль; відро.
- кірк** — сорт слив.
- кірш** (нім.) — альк. напій з диких черешень.
- кістка** — насіння деяких плодів рослин (вишні, сливи).
- кістянка** (бот.) — соковитий плід з м'ясистим оплоднем навколо кісточки (у вишні).
- кіянти** — сорт іт. вина.
- клейковина** — клейка речовина, що міститься в зерні (в крупах, борошні) та виділюється при варенні. Gluten.
- клень**, див. **головань**.
- клепець**, кляпець — пріс. риба род. корошових. (*Abramis sapa*). Bream sapa.
- клітковина, целюльоза** — орг. речовина оболонки рослинних клітин (вуглевод).
- кльошки** (зах. з поль.), див. **галушки, локшина**.
- клярет** — сорт винограду; сорт червоного вина.
- кльока** (рус.) див. **журавлина**.
- кльопс** (зах.) — печеня з м'яса.
- кльош** (фр.) — ваза на солодоші, сандовину чи квіти; скляний або пластиковий ковпак (накривати торт). Cake cover.
- кмин звичайний** — прянощі (насіння); кмінний, кмінний. (*Carum carvi*). Caraway seeds.
- кнедлі чеські** — рід чеських галушок з сушеної булки.
- кнепі** (фр.) — галушки з м'яса, риби тощо до юшок або осібна страва.
- книш** — хлібне печиво; різновиди: книш із загнутими всередину краями, к. з "душею", к. з начинкою; різдвяний хліб.
- книші, книшики** — пироги трикутної або чотирикутної форми з частково відкритою начинкою.
- кобаламін** — вітамін B₁₂.
- кобальт** — хем. елемент, наявний в харчак. Cobalt. Co.
- кобилянка** — сорт великозернистої темної квасолі, див. **квасоля багатоквіткова**.
- кобилятина, конина** — кінське м'ясо; кобилячий (молоко).
- коблик, або піскар звичайний** — пріс. риба род. корошових. (*Gobio gobio*). Gudgeon.
- ковбаса** — начинена м'ясом тонка кишка або синтетична оболонка; ковбасний; **ковбаса** свиняча, к. яловича, к. теляча, к. з мішаного м'яса, к. ліверна (з печінки), к. свіжа, "домашня" (із свинини з часником), к. комерційна свіжа (для варення і смаження), к. варена (готова з печінки), к. вуджена (укр., поль., больонська), к. варена й вуджена, к. суха (сира вуджена і в'ялена) саямі, кабано, або к. мисливська. Sausage.
- ковбаска** (зах.), **сосіска**, парівка (зах. з поль.) — різновид тонкої вареної ковбаси з однорідною начинкою.
- ковбасник, -ця** — особа, що виробляє ковбаси або торгує ними.
- ковбасянка, ковбасниця** — кишка на ковбаси.

ковбáтка, див. **шматок** (чогось).
ковбик, **кэндюх**, **сальтисон** — начинений свинячий шлунок. Head cheese.
ковгáнка — дер. кухонна ручна ступка товкти сало, часник.
ковпáк, кльош — скляна або пластикова накривка на торт.
ковпáк польові (а не "гриб-зонтик п.", рус.) — їст. гриб. (*Lepiota excoriata*).
ковпáк великі (а не "гриб-зонтик в.", рус.) — їст. гриб. (*Lepiota procera*).
ковпачо́к — накрутка до пляшок. Screw cap.
ковто́к (а не "лик") — одноразова частина споживаної їжі або питва.
кожушо́к — густа плівка на поверхні захололого молока, киселю тощо.
коза́ — свійська тварина; козячий (молоко).
козельці великі і **к. українські** — росл., їст. листя, стебла і корені. (*Tragopogon*). Salsify.
козля́тина, **козліна** — м'ясо кози, цапа; козиний, козячий.
козуб, **козубе́нка** — кошик з лубу або лози.
ко́ка-ко́ла — безальк. напій газований з додатком екстракту з листків какао і горіхів кола, що в них є кофеїна.
коко́совий горі́х — плід кокосової пальми; вироби з нього: к. молоко, к. олія, к. вино. Coconut.
ко́кот (гуц.) — варена кукурудза на Різдва.
коктéйл (анг.) — напій зі суміші різних альк. напоїв, води, соків тощо. Cocktail.
коку́цик (обр. гуц.) — маленький хлібець, що його клали в домовину небіжчика.

ко́ла-горі́х, див. **горі́х**.
ко́лач, див. **капáч**.
ко́лдуні литовські — рід вареників з начинкою із сиріої баранини або яловичини, що їх їдять з юшкою або бульйоном.
ко́ливо (обр.) — поминальна страва з пшениці, ячменю, рижу з медом.
ко́лобо́к — малий круглий хлібець, коржик.
ко́лодо́чка, **пишка** (зах.) — вільний від пуху кінець пташиного пера.
ко́лотити — змішувати; ко́лочений.
ко́лотівка, **ко́лоту́шка** (зах.) — дер. кухонний прилад збивати й ко́лотити (картоплю, сметану).
ко́лошні́к (рус.), див. **гратки**, **руш-ти**.
ко́лото́, ко́лоток (лем.) — дер. копістка мішати страву, замішку.
ко́лоту́ха, **гу́слянка** (гуц.), **ря́жанка** — роблена сметана.
коля́ген — білкова речовина, частина сполучної тканини у м'ясі.
коля́ндра, див. **коріа́ндр**.
коля́стра (гуц. з рум.), див. **моло-зиво**.
ко́льза, **ріпа́к ярий** — олійна росл. (*Brassica napus v. oleifera*).
ко́льо́иди — речовина, що не кристалізується; суміш найдрібніших твердих частинок і рідини, що не зсідаються.
ко́льра́бі, див. **каля́ріпа**.
кома́шня (зах.) — похоронний обід.
кома́шняник — великий горщик варити обід на комашню.
комо́ра (а не "спіжарня", поль.) — приміщення зберігати харч. продукти.
ко́ми, **комка** — варені кульки з товченої картоплі з борошном і маком, залиті конопляним молоком.
комино́к, див. **ватран**.

компот (фр.) — солодка рідка страва із садовини і ягід; **узвар**.

компотниця — посуда на компот.

конденсація — згущення; конденсований (молоко).

кондитор, див. **цукерник**.

кондиторська (рус.), див. **цукерня**.

коники (обр.) — різдвяне печиво, що ним обдаровують онуків-хлопців, що приносять різдвяну вечерю.

конина, **конятина** — кінське м'ясо.

конкорд — сорт ам. винограду виду лябруска.

конкурент — сорт шпарагової квасолі.

конівка — дер. звужена вгорі посудина з вушком на воду (водоніска) та молочні продукти.

коноплі — олійна росл. (прядиво); конопляний (олія, молоко). (*Salpabis sativa*). Непр.

консерви — харчові продукти, забезпечені від псування в герметично закритих бляшанках чи слоїках.

консервування (дія), консервувати; консервований.

консервовідкривач, ключ — прилад відкривати консерви.

консистенція — ступінь щільності або густоти речовини.

консоме (фр.) — м'ясна прозора юшка; бульйон.

консумпція, див. **споживання**, **витрата**.

контабас — наливка з смородини (чорних порічок).

конфетті (іт.), конфет, див. **цукерка**.

контітури (фр.), див. **варення**.

конфорка — кружок на отвір у кухонній плиті; в газовій або електричній — **гратки** на пальник; надставка для чайничка на самоварі.

концентрати харчові — зневоднена

суміш харчових продуктів у вигляді порошку, кубиків, цеглинок тощо.

коньяк (фр.) — альк. напій, дестиллят з вина.

копа (істор.) — стара укр. одиниця лічби, 60 штук (копа яець).

копістка — дер. лопаточка довгастої форми, уж. в кухні.

копра — засушена м'якушка кокосового горіха, з якого "б'ють" олію.

копрій, фенхель — прянощі (з насіння — олія). (*Foeniculum officinale*). Fennel.

коптїти (рос., рус.), див. **вудити**.

копчений (рос., рус.), див. **вуджений**.

копченості (рос., рус.), див. **вудженина**.

кораблик — їст. головоногий м'якуш. (*Nautilus*). Pearly nautilus.

коралка київська — сорт суніці.

корейка — свиняча або теляча порхребтина.

коренєвище (бот.) — стовщене підземне стебло з недорозвиненим листям.

корець, (істор.) — давня міра сипких тіл, 100 кг; кухоль або ківш з держакком.

корж (а не "пляцок") — плесковате печиво з прісного, рідше учиняного тіста, уживане замість хліба; таке печиво із здобного тіста на торті або інші вироби.

коржики — дрібне солодке печиво, здебільша у формі кружечків.

корінка — чорні родзинки без насіння.

корїто на тісто (зах.) — посудина з довбаного дерева місити тісто; див. також **ночви**, **вагані**.

корїця (рус.), див. **цинамон**.

коріння (зах.), див. **прянощі**, **спеції**.

- корінняки, коренеплоди** — рослини з м'ясистим їст. коренем.
- кóрінь** (бот.) — підземна частина рослини.
- коріандр**, коляндра — прянощі (насіння). (*Coriandrum sativum*). Coriander.
- корнішон** (фр.) — сорт. півд.-ам. огірків; мариновані або консервовані малі огірочки.
- кóроб, корóбка** — виріб з дощок, лози чи лубу для зберігання горюдини, садовини.
- коровай** (обр.) — укр. обрядове весільне печиво.
- коровайниці** — жінки, що "бгають коровай", виробляють і печуть.
- кóрок** — затичка для пляшок з кори коркового дуба.
- кóроль Гумберт** — сорт помідору.
- кóроль** (обр.) - різдвяний хлібець для колядників.
- кóроп, сазан** — пріс. риба род. карпових. (*Cyprinus carpio*). Carp.
- к. дзеркальний** або **королівський**. (*Cyprinus rex cyprinorum*).
- к. український лускуватий; к. укр. рамчастий** — культ. породи.
- корочун, крачун, керечун** (обр.) — різдвяне печиво, що в ньому запікали збіжжя, квасоллю, кукурудзу, мак і часник.
- корчага** (істор.) — глиняна посудина з вузькою шийкою зберігати зерно або рідину (в Київській Русі); глиняний, полив'яний дзбанок на воду.
- корукуваті** — род. мор., пріс. і прохідних пром. риб. (*Osmeridae*). Smelt fish.
- кору́ка звичайна** — мор. риба. (*Osmerus eperlanus*).
- к. озерна** — пріс. риба. (*O. spirinchus*).
- к. американська** — прохідна риба. (*O. mordax*). Am. smelt.
- костяниця, кам'яниця** — їст. ягоди. (*Rubus saxatilis*). Stonebramble.
- коса́, селезінка** — їст. внутрішній орган у хребетних тварин.
- котéл** (рус.), див. **казан**.
- котлéта** — м'ясна смажена страва; див. **січеник, товченик, відбиванець**.
- кóфе** (рус.), див. **кава**.
- кофе́йна** — алькалоїд, що міститься в зернах кави, у листках чаю, в горісі кола.
- кочегáрка** — сорт груші.
- кочерга́, коцюба́** — переважно залізний прут із загнутим кінцем для вигрібання попелу з печі.
- кочере́жник** — місце біля печі (у селянській хаті), де стоять кочерга і рогаці.
- коше́рний** — дозволений жид. дієтичним законом.
- кóшик, кóшичок** — плетена коробка з лози, рогозу, або драпки на горюдину.
- кра́би** — їст. короткохвості десятиногі раки; крабовий. (*Brachyura*). Crabs.
- кράмбе**, див. **катран**.
- крам** — товар; предмет торгівлі звич. фабричного виробництва; крамний.
- крамáр, -ка** — власник крамниці або особа, що торгує.
- крамні́ця** (а не "склеп" і не "лавка") — приміщення для роздрібно́ї торгівлі: к. харчова́ (Food store); к. "харчів здоров'я". Healthfood store.
- кράплики** (зах. з жид.) — вушка до борщу; жид. вареники. Kreplach.
- красо́ля велика** — росл., їст. мариновані пуп'янки та зелені плоди (замість капарців), іноді квіти уж.

- на салату; красолевий. (*Tropaeolum majus*). Nasturtium.
- кращанка** — пофарбоване великодне яйце; яйце взагалі (схід.).
- кращанці, варенички, різанці** — локшина, покращана на маленькі квадратики; страва з цієї локшини.
- кращиби** — дрібні яблука, гібрид дикої яблуні й садової. Crabapple.
- кращетка** (фр.) — їст. мор. десятиногий рачок. (*Crago vulgaris*). Shrimp.
- кращенець, кращенс, буфет** — шаква на столовий посуд.
- кращер** (ам.) — сухарики; дрібне сухе печиво; бісквіт (анг.).
- кращем** (фр.) — холодна солодка страва з вершків молока та яєць; перекладка для солодкого печива; кремовий. (Custard); назва солодких вин, лікерів тощо. Creme.
- кращедель, кращеделик** — дрібне печиво у формі вісімки; див. також **кращечка**.
- кращига, кращинка, кращика**, див. **лід**.
- кращжень** — мисл. дика качка. (*Anas boschas*).
- кращівка** — част. туші, див. **похребтина**.
- кращівка** — ціла головка капусти, заправлена разом з шаткованою капустою.
- кращітал** — тверде тіло, що має форму багатостінника.
- кращіталізація** — перехід речовини в кристалічний стан; кристалізований (цукор).
- кращіхта, кращітка** — дрібні частинки хліба.
- кращий, крухий** (зах.) — те, що легко кришиться (печиво).
- кращіаночна** — назва страви з покращеного м'яса на Житомирщині (гуляш).
- кращієник** — відрізаний шматочок чоґонебудь їстівного (сала, ковбаси).
- кращійти** — краяти на дрібні частки.
- кращітисся** — розпадатися на дрібні частки (крихке печиво).
- кращіанці** — крихкі коржики.
- кращішка, кращішк** (зах.), див. **кращіхта**.
- кращішка** (рус.), див. **покращішка**.
- кращісталь** — скло високого ґатунку; вироби з цього скла; кристалевий (ваза).
- кращіль, кращілик** — свійська тварина род. заячих. (*Oryctolagus*). Rabbit.
- кращіп** — гор., прянощі; кращіповий. (*Anethum graveolens*). Dill.
- кращів'янка** — начинена кращів'ю кишка.
- кращієта, кращієти** — завиванці з налисників і начинки.
- кращієс, сафлор фарбувальний** — культ. росл., з насіння якої виробувають олію, виробляють маргарину, з квітів барвник для харч. продуктів і тканин; кращієсовий. (*Carthamus tinctorius*). Safflower.
- кращієтина** — м'ясо кролів.
- кращіємка** (зах.), див. **скибка**.
- кращієплі** (лем.), див. **картопля**.
- кращієшнєп, див. кульєн великий**.
- кращієківка** — сорт горілки.
- кращієвіва велика, жалива** — росл., молода зелень на борщ і салату. (*Urtica dioica*). Nettle.
- кращієсбі** — сорт буряків.
- кращіємаль** — вуглевод, складний полісахарид, резервна поживна речовина багатьох рослин; в кухні — білий порошок для згущення рідких страв: к. картопляний, к. рижовий, к. кукурудзяний.
- кращієляші** — покращані влоперек волокон шматки риби.

кружок — дерев'яна накривка в діжці; кружок сиру.

кружки, кружечки — покраяна в кружки морква, ковбаса тощо.

круп'яники — готові круп'яні концентрати, суміш варено-сушених крупів з додатком цукру, спорошкованого молока тощо. Cold cereal.

крупй — очищене і подріблене зерно хлібних рослин: к. пшеничні або манні (а не "грисік"), к. ячні й перлові, к. вівсяні (пластівці), к. гречані, к. полтавські (пшеничні, шліфовані); круп'яний, крупний-стий.

крупина, крупинка — одно зернятко крупів.

крупник — юшка з крупами.

крупняк — оселедець з ікрою.

крупчатка, питлівка - пшеничне борошно найкращого гатунку.

круп'янка, кашанка — кишка начинена крупами (кашею).

крутий — густий в наслідок варення (круті яйця, крута каша); круто замішане тісто.

крученіки — малі м'ясні завиванці з начинкою.

кручіна, крендель — дрібне печиво у формі вісімки.

крюшон (фр.) — альк. напій; газований напій із соком.

ксантофіль — рослинний жовтий пігмент.

кубик, кубики — шестистінник (напр. покраяна кубиками картопля).

кубок (рус.), див. **келих**, велика чарка. Goblet.

кубка — дерев'яна посудина на бриндзю.

кув'єрт — комплект столового посуду на одну особу.

кукуру́дза, маїс — зернова росл.; кукуру́дзяний. (*Zea mays*). Maize. Indian corn.

к. столо́ва або **цукриста**. (*Z. m. saccharata*). Sweetcorn.

к. розлу́сна́. (*Z. m. everta*). Pop corn.

кукуру́дзяне борошно (Corn meal), к. крохмаль (Cornstarch), к. крупи (Hominy grits), к. сироп (*C. syrup*), к. каша (Cornmeal mush), к. пластівці, або к. крупе́ники (*C. flakes*), к. баранці (Pop corn), к. олія із зародків к. зерна (*C. oil*), к. качан (Corn on the cob).

кукуру́дзянка — страва з кукуру́дзяних крупів; дрібна біла квасоля.

кула́га (рос.), див. **каша**; ягідний напій (на Поліссі).

кулеба́ка (рос.) — довгий пиріг з м'ясом, рибою, кашею тощо.

кулеба — густий куліш.

кулеша (гуц.), **мамалйга** (рум.) — кашеподібна страва з кукуру́дзяного борошна. Cornmeal mush.

кулешик — здріб. від назви "куліш"; заправна юшка з протертих продуктів.

кулешинник (гуц.) — горщик варити кулешу.

кулешник — дер. кружок з ручкою, на який вивертали кулешу.

кулеширник — дер. ніж різати кулешу.

кулеші́р — дер. палиця мішати кулешу.

кули́бка — рід хліба.

кулики — малі мисл. птахи (*Limicolae*); корж із гречаного борошна.

куліна́р, -ка — фахівець з кулінарства; кухар.

куліна́рія — наука про куховарство; мистецтво готування страв; куховарство.

куліш — укр. рідка страва із пшона.

куля́стра, див. **молозиво**.

кульба́ба лікарська — росл., з листків — салата, з квітів — вино. (*Taraxacum officinale*). Dandelion.

кульо́н вели́кий, кроншнеп — мисл. птах род. куликів. (*Numerius arquata*).

кульве́р — сорт ам. суниць.

кума́н (тат.) — мет. або глиняний глечик: діжка на борошно.

кумане́ць — укр. керамічна посудина на напої у вигляді бублика (калача) або плескача.

кума́рин — х. х. д., орг. сполука із запахом свіжого сіна.

кумбе́рт — сорт ам. малини.

кумжа́, див. **пструг морський**.

кумис (тюр.) — напій з ферментованого, верблюжого або коров'ячого молока.

кумкв́ат, "золота помаранча" — сад. (цитрусові); їст. плоди разом із шкіркою. (*Fortunella*). Kumquat.

кунга́н (кавк.) — високий глек з носиком.

кунжу́т, сезам — росл., прянощі (насіння), олія, халва; кунжутувий. (*Sesamum indicum*).

купа́ж (фр.) — змішування різних сортів вин, чаю для поліпшення їхньої якості.

купрі́к, купер — хвостова частина хребта птахів.

курае́ць, див. **портулак звичайний**.

кура́га (тюр.) — половинки сушених морель без кісточок.

кури́нь, корінь (обр.) — весільне печиво для батька або діда молодого (корж, в якому запікали або в який закладали пляшку з горілкою).

курі́пка — спільна назва кількох видів мисл. птахів ряду куроподібних; к. біла, к. чорна. Grouse.

ку́рка, кури — свійський птах (м'ясо й яйця). (*Gallus gallus*). Fowl, chicken.

курку́ма до́вга (араб.) — спеції і харч. барвник (кореневище). (*Curcuma*). Turmeric.

курча́ — пташа курки; печене курча.

курча́тина — м'ясо з курчати; печене або смажене курча.

ку́рятина — м'ясо з курки; страва з курки, печена курка; курячий (подріб).

курші́ль, **корше́лик** (бойк.) — глиняний дзбанок на напої на чотирьох ніжках.

куса́ка — назва горілки з гострими приправами.

кус, **кусе́нь**, кусник, див. **шматок**, **шматочок**.

куті́ (обр.) — укр. різдвяна страва з пшениці або ячменю, з ситою і маком.

Куті́ багата — вечеря проти Різдва; Святий вечір.

Кутя́ голо́дна — вечеря проти Водохрища.

куха́р, див. **куховар**.

кухва́ — діжка; великий глек.

кухмі́стер — головний кухар; власник малого ресторану.

ку́хня — приміщення, де варять, готують страви; характер харчування; к. українська, к. молочна, к. вегетаріанська тощо; кухонний (посуд); див. **плита кухонна**.

кухова́р, **куха́р**, **кухова́рка** — ті, що готують їжу; **кухова́рський** (книжка).

кухова́рство — уміння готувати страви.

ку́ховка — посудина на зберігання цукру, сухого чаю тощо. Canister.

ку́холь, **ку́хлик** — мет. або кераміч-

на посудина з вушком пити воду, чай тощо; велика склянка з вушком пити пиво та інші напої. **Миг. кухлі вимірні** (а не "горнятка") — бляшані або скляні кухлі визначеної місткості або з позначками

вимірювати харч. складники; див. також **мірка, квартира**. **куштувати** (а не "кушати") — пробувати, яка на смак страва. **кюрасо** (фр.) — помаранчевий лікер.

Л

лаваш (вірм.) — тонкий корж із засушеної розтертої ягідної маси.

л. кизилівий (дереновий) — коржики з засушеними подрібненими плодами дерену.

лаврак, морський вовк — мор. риба род. морських окунів. (*Morone labrax*).

лавровий лист (а не "бобковий") — спеції (листя шляхетного лавра). (*Laurus nobilis*). Bay leaf.

лавровишня, див. **черемха**.

лазанки (поль.), див. **кряльці, варенички**.

лазання (іт.) — широко крайна локшина; страва з цієї локшини.

лакїтка (зах.), див. **ласоці**.

лакомїна, лакомїнка (зах.) — солодка страва; десерт; ласоці.

ламанець — відламаний шматок (хліба).

ламанці, макоржєники — поламані тонкі коржі, политі маковим молоком.

ларич, див. **сингіль**.

ласоці — все смачне, зокрема цукерняні вироби.

ласун, ласунка — особа, що любить ласоці; гурман.

латаття сніжно-біле — росл., їст. насіння, коріння й кореневище (крохмаль). (*Nimphaea*). Water-lily.

латук (рус.), див. **салата посівна**.

лебедїнка — сорт груші.

лєвеш (уг.) — картопляна юшка на Лемківщині.

левульоза, див. **фруктоза**.

левурда, див. **цибуля ведмежа**.

лєжень (обр.) — весільне печиво довгастої форми, що на нього молода схиляє голову або покриває голову при вході молодого; печиво, що його різали і ним обдаровували гостей, перев. дівчат, які приносили молодій сніданок.

лемішка, колотуха — кашоподібна страва з гречаного борошна.

лентин тїгровий — їст. гриб, що росте на стовбурах листяних дерев. (*Lentinum tigrinus*).

л. лускатий, на стовбурах глицевих дерев. (*L. lepidens*).

лецитїн — орг. сполука з групи фосфатидів (в яєчному жовтку); також х. д. (природній емульгатор).

лізанка — страва з молока й борошна.

лізень — їст. язик великої рогатої худоби.

лик (зах.), див. **ковток**.

лимон (рус.), див. **цитрина**.

лин — пріс. риба род. коропових. (*Tinca tinca*). Greentench.

линїна — м'ясо лина.

ліпа — дерево; липовий (чай з квітів липи). (*Tilia cordata*). Linden.

липець — липовий мед; напій з цього меду.

липівка — діжка з липового дерева на мед.

лисичка — їст. гриб. (*Cantharellus cibarius*). Chantarelle.

ліска — мисл. птах. (*Fulica atra*).

лист, де́ко (а не "бляшка", зах.) — металева плескувата посудина пекти дрібне печиво, сушити горобину, садовину тощо.

лист, листя (бот.) — орган повітряного живлення і газообміну рослини; листяний.

листо́к, листкі́ (у рослин); листковий.

листокві́й, листко́ваний — те, що ділиться на окремі тонкі шари (тісто). Flaky.

листяні культу́ри — гор., листки якої уживають на їжу (салата, капуста).

лісу́н леопардо́вий — риба род. бичкових. (*Gobius leopardicus*).

л. кавка́зький (*G. caucasicus*).

лішки, лишо́к — рештки, залишки (страв).

ліве́р — їст. нутроші забитої худоби (печінка, легені, серце); ліверний. Pluck.

лід, льо́ду (а не "леду") — замерзла вода; льодовий.

лід столо́вий, лід товчений — подрібнений для охолодження напоїв.

лід сухий — тверда вуглекислота, уж. для охолодження.

лідія — сорт ам. винограду; сорт вина.

лі́зин — амінокислота, що входить до складу майже всіх тваринних білків.

лі́й — їст. сить (товщ) рогатої худоби. Suet.

лі́йка — посудина з вузькою цівкою для переливання рідин у пляшки.

ліке́р (фр.) — солодкий альк. напій; лікерний. Liqueur.

ліме́та — сад. (цитрусові). (*Citrus limetta*). Lime.

лімона́д(а) — безалькогольний напій; див. **цитрина́д**.

ліпа́за — один з ферментів.

ліпе́ник — рід коржа.

ліпі́ди — група сите́вих (товщевих) і ситеподібних речовин твар. й росл. походження, що використовуються в харч. промисловості.

ліпопроте́иди — складні білки, що утворюються з простих білків у сполуці з ліпідами.

лісковий горі́х, див. **горі́х**.

літе́пло — тепла вода; літеплий.

літорі́на — рід їст. черевоногих м'якунів. (*Littorina*).

лі́тр — одиниця місткості рідин та сипких тіл в дец. с. м. (один л. дорівнює одному дм. куб.).

лі́трівка — однопітрова пляшка.

лоба́нь, кефалія-лобань — пріс. риба род. кефалевих. (*Mugil cephalus*). Grey mullet.

лободá, нати́на (зах.) — росл., їст. листя деяких видів. (*Chenopodium urbicum*). Goose-foot.

лободá добро́го Генрі́ха — гор. (*Ch. bonus Henricus*).

лободя́ник — хліб з лободою.

лободя́нка — юшка з лободи.

логáза — ячмінна каша.

ло́жечка ча́йна, уж. при питті чаю, кави тощо; мірка (1/3 ложки стандартної).

ложечкі́ вимі́рні ста́ндартні — засіб вимірювати харч. складники, згідно з кух. приписами (1, 1/2, 1/4, 1/8).

ло́жечник, лі́жник, ли́жкai — дер. поличка з отворами на ложки.

ло́жка столо́ва і л. де́сертна — те, чим їдять рідкі страви.

ложка вимірні стандартна — засіб вимірювати харч. складники (три чайні стандартні ложечки).

ложки кухонні — ложки різної величини і з різного матеріялу (дер., мет., пластикові) мішати й набирати страви.

лозіниця, див. сүшня.

лókша, лóкшина, різанка (а не "клюски" і не "лапша", рус.) — виріб з прісного тіста; страва з локші.

локшити — краяти тісто або щось інше на дрібні частки чи смужки.

локшинорізка — прилад краяти тісто на локшу.

лопáта — дер. прилад саджати хліб у піч і вибирати з печі.

лопáтка — част. туші, передня нога; плечова кістка; недостиглий гороховий їст. стручок.

лопáтка, лопáточка — дер., мет. або пластикова лопатка, уж. в кухні.

лопаткі — страва із стручків шпарагової квасолі.

лопуцько (сільське) — їст. обчищене стебло деяких диких рослин.

лосіна — м'ясо лося; лосиний.

лососіна — м'ясо лосося; лососівий.

лосось шляхетний — мор. риба род. лососевих. (*Salmo salar*). Atlantic salmon.

л. чорноморський (*S. trutta labrax*).

л. дунайський, або головатиця. (*Hucho hucho*). Huchen

лось звичайний — мисл. тварина род. оленячих. (*Alces alces*). Elk.

лотівка — сорт укр. вишні.

лótос східний — культ. водяна росл.; їст. насіння і кореневище. (*Nelumbium nucifera*).

лофіюс, або морський чорт — мор. риба род. лофіюсоватих. (*Lophius piscatorius*). Angler.

лох, маслинка — росл., їст. плоди. (*Elaeagnus oleagnus*). Wilde olive.

лох вузьколистий. (*E. angustifolia*).

лох сріблястий, півд-ам. (*E. argentea*). Silverberry.

лоханка (схід.) — діжечка або цебер, переважно на помії.

лохіна, буюхі — їст. ягоди. (*Vaccinium uliginosum*).

лоцман — мор. риба род. ставридових. (*Naucratus ductor*).

луб'янка — кошик з лубу.

лузати, лунчити — розкушувати й їсти сонячникове чи гарбузове насіння.

лузга — тверде покриття насіння соняшника, проса тощо.

лускá — тверді рогові платівки у деяких риб; лускатий.

лускáтка, фоліота — група їст. грибів, подібних до опеньків. (*Pholiota*).

л. рáння. (*Ph. praecoq*).

л. циліндрична. (*Ph. cylindraceae*).

л. наземна. (*Ph. terrigena*).

лускáч на горіхи, див. горіхолускáч.

луфар — мор. риба род. луфарюватих. (*Pomatomus saltatrix*). Bluefish.

лушпáна, лушпáйка — шкірка на деяких видах городини й садовини.

лушити кукурудзу з качанів, вилушувати квасолю із стручків.

любíсток лікарський — прянощі (листя і корінь). (*Livisticum officinale*).

любóчки осінні і щетиністі (культбаба) — росл., їст. молоді листки. (*Leontodon*).

любска, любка — сорт вишні.

люїза — сорт груші.

люля-небаб (тур.) — мелені кульки з овечого м'яса, запікані на металевих шпичках у відкритому жаріві чи полум'ї.

лютенія — підлива з гострого червоного перцю.

люфа — росл. род. гарбузових; їст. молоді плоди, а із стиглих виробляють росл. губки, віхтики тощо. (*Luffa*).

люцерна — росл., їст. молоде листя (належить до "харчів здоров'я"). (*Medicago sativa*). Alfalfa.

люшвак (зах.) — дер. цебрик на трьох ніжках мити посуд.

ляда — віко скрині, що править за стіл; прилавок у крамниці; рухомі двері, що закривають льох.

лякарія блискуча — їст. гриб. (*Laccaria laccata*).

ляктоацилін — препарат з кислomолочних бактерій заквашувати молоко.

ляктоза — молочний цукор.

ляктопальмітінат гліцеролу — х. х. д. (емульгатор). Glycerol lactopalmitate.

ляктостеарин — х. х. д. (емульгатор). Lactostearin.

лямантин (фр.) — водяний ссавець (м'ясо, сало, шкіра). (*Manatus*).

ламінарія, див. **капуста морська**.

лямпка (зах.) — келих на вино; скляночка;

лянгет (фр.) — смажена страва із яг. звичої вирізки.

лянгуста (фр.) — їст. мор. рак без клешнів. (*Palinurus*).

ляфіт (фр.) — сорт вина.

лящ, таранник — пріс. риба род. копропових. (*Abramis brama*). Bream.

льодівник — шахва з льодом. Ice box.

льодівня, льодосховище — приміщення або льох, де зберігають лід. Ice-house.

льодіна — шматок льоду, крижина.

льодові кубки — столовий лід.

льодок — прохолодний напій з медом і спиртом.

льододробарка — машина подріблювати лід. Ice crusher.

льодосікач — прилад сікти лід.

льодяник — прозора цукерка на папочку. Lollipop.

льодяна горá — сорт головчастої салати.

льон (а не "лен") — олійна росл.; льняний, лляний (олія).

льох, погріб (схід.), холодник — приміщення в землі самостійне або під будинком для зберігання в холодному стані харч. продуктів.

М

магнєзій, магній — хем. елемент, наявний в харчах. Magnesium, Mg.

магомєт — сорт суніці.

мадєра — сорт порт. вина.

мазагран (фр.) — питво (кава з льодом).

мазати — покривати шаром ситі або чимсь їстівним (хліб маслом); див. також **мастити**.

мазурок, мазурки — солодке сухе печиво з мигдалем.

маїс, див. **кукурудза**.

майонєз (фр.) — холодна підлива із жовтків, олії тощо, заправка до салаток.

майоран — прянощі (листя, квіти); майорановий. (*Origanum majorana*). Marjoram.

- мак посівний** — гор., їст. насіння; маковий. (*Papaver somniferum*). Poppy seeds.
- макагірі** (зах.) — ласощі з маку й меду.
- макадамія** — гавайський горіх.
- макарони** (іт., а не "макаран") — вироби з прісного сухого тіста у вигляді дудочок; страва з макаронів; макаронний. Macaroni.
- макароник**, макароники — мигдальні коржики; макарониковий. Macaron.
- макаронник** — запіканка з макаронів.
- маківка** — голівка маку, в якій міститься насіння.
- маківник**, маковик — завиванець з маком (печиво).
- маківничок**, маківнички — коржики з маком; пироги з маком; цукерка з маком.
- макінтош** — сорт яблук.
- макітра**, макотерть — вид великого череп'яного посуду терти мак, учиняти тісто тощо.
- макогін**, макогона (род. в.), м'яло — дер. палиця з стовщеним заокругленим кінцем терти мак, пшона тощо.
- макорженик** — корж з маком.
- макреля**, див. **скупбрія**.
- макуха** — вичавки, залишки після биття олії з росл. насіння.
- малай** — хліб з кукурудзяного, пшонаного борошна або гороху; кашоподібна страва з пшонаного борошна (на Запоріжжі); солодке печиво з кук. борошна.
- малина звичайна** (евр.) — їст. ягоди; малиновий. (*Rubus idaeus*). Red raspberry.
- м. американська**. (*R. strigosus*).
- м. ам. чорна**. (*R. occidentalis*). Blackcap.
- м. шведська**, або **мамура**. (*R. arcticus*).
- малинівка** — наливка з малин.
- мал'яга** (есп.) — сорт винограду; сорт есп. солодкого вина.
- мальборо** — сорт малини.
- мальвезія** (іт.) — сорт винограду; сорт солодкого вина.
- мальтоза** — вуглевод групи дисахаридів, що утворюється з крохмалю.
- мамаліґа** (рум.), див. **кулеша**.
- мамалижниця** (зах.) — дерев'яна паличка мішати мамаліґу.
- мамура**, див. **малина шведська**.
- манґатан** (ам.) — коктейль з віскі й вермуту.
- манган** — хем. елемент, наявний у харчах. Manganese, Mn.
- манґо** — сад., плоди троп. дерева манґо; манґовий. (*Mangifera indica*).
- манґольд**, див. **буряк листковий**.
- мандарин** (есп.) — сад. (цитрусові); мандариновий. (*Citrus reticulata*).
- мандаринка**, качка королівська — мисл. птах. (*Aix*).
- мандибурка** (діял.), див. **картопля**.
- мандріки** — трад. сирники на день св. Петра й Павла.
- маніок їстівний** — їст. корінь троп. росл., з нього борошно й крохмаль. (*Manihot esculenta*); див. також **тапіока**.
- манірка** (рос. військове), див. **баклажка**.
- манітоль** — х. х. д. (солодило), солодкий кристалічний алькоголь. Mannitol.
- манна** (гр.), **манні крупі** (а не "грисік") — дрібні пшеничні крупі; манний (каша).
- манту́ли** (гуц.) — різдвяні пироги з кукурудзяного борошна змішаного з картоплею з капустяною

- начинкою; спечені натирають часником.
- мантульки** — ласощі, солодощі; дрібний крам.
- маранта** — ам. троп. росл. (крохмаль з коріння). (*Marantha arundinacea*). Arrowroot.
- мараскін** — сорт вишневого лікеру.
- маргарин(а)** — суміш твар. ситі (молока, вершків) з олією; маргариновий.
- маргагуселін** — суміш саламасу, олії й свинячого сала (2%).
- марель** — сорт вишні.
- марго** (фр.) — сорт червоного вина.
- марена звичайна**, вусач — пріс. риба род. коропових. (*Barbus barbus*). Barbel.
- м. дніпрова**. (*B. b. borysthenticus*).
- маренка запашна** — прянощі (до вин). (*Asperula odorata*). Sweet woodruff.
- маринад(а)** — рідина з оцту й спецій, що в ній консервують харчі.
- маринування** — спосіб консервування в оцті; маринований.
- марля** — тонка бавовняна тканина для проціджування соку, відгнічування сиру. Cheesecloth.
- мармеляда** (фр.) — виріб з перетертої садовини, звареної з цукром; мармелядовий.
- мармелядка** — цукерка з мармеляди.
- марміт** (фр.) — посудина зберігати страви гарячими за допомогою пари (в ресторанах).
- марсалья** — сорт іт. вина.
- мартіні** (ам.) — коктейл з джину й вермуту.
- маруна велика**, канупер — прянощі (листя і квіти). (*Pyrethrum tanacetum*).
- марципан** (іт.) — солодощі з мигдалю й цукру; марципановий.
- марш** — сорт білого грейпфруту без насіння.
- марш рожевий** — сорт рожевого грейпфруту без насіння.
- маса, перекладка** — начинка до тортів й іншого солодкого печива.
- маседуан** (фр.) — салатка з городни і садовини, заправлена вином.
- масельнічка** (зах.), **маслянка** — посудина на масло.
- масліна**, див. **олива**.
- маслінка**, див. **лох**.
- масло** — харч. продукт (сіль), який виробляють збиванням вершків або сметани; м. вершкове (а не "сметанкове"), м. солоне, м. теплене.
- маслюкй, маслякй** — група їст. грибів.
- м. звичайний**. (*Ixocomus luteus*).
- м. зернистий**. (*I. granulatus*).
- м. модриновий**. (*I. elegans*).
- м. синіючий**. (*I. viscidus*).
- масляна, масниця** (церк.) — останній тиждень перед Великим постом, коли можна їсти тільки молочні страви.
- маслянка, сколотини** — рідина, що залишається по збитті масла; культивоване молоко. Buttermilk.
- масний** — щедро политий омастою (каша, капуста).
- маснічка** — дер. посудина збивати масло.
- мастіло** (лем.) — підлива з ячного борошна, молока і бриндзі.
- мастіння, мащення** — від мастити.
- мастити** — мазати щонебудь рідким їстівним (хліб олією); мащений.
- масткий** — продукт що має в собі багато ситі.
- матé**, "парагвайський чай" — росл.

- (*Illex Paraguayensis*); напій в Півд. Америці.
- матерінка звичайна** — прянощі (листя). (*Origanum vulgare*). *Oregano*.
- матра́са** — сорт винограду.
- матро́тєники** — гарячі прісні коржі з розмоченого гороху; див. також **хоми**, **горохв'яники**.
- маца́** (гебр.) — жид. пасхальний прісний хліб у вигляді тоненьких коржиків.
- ма́чанка, му́чанка** (зах.) — весільна страва: підлива підбита яйцями з борошном, м'ята картопля з молоком і бриндзєю, гриби з підливою; сир із сметаною; страва з яєць; покраяне м'ясо з підливою. *Dip*.
- ма́чка** (лем.) — різдвяна страва з оселедця.
- маш**, див. **квасоля золотиста**.
- ма́йк** — сорт помідорів.
- мед** (а не "мід"), **ме́док** — природній бджоляний цукор; медовий.
- мед питний** — альк. напій з меду (мед-вино, мед-горілка). *Mead*.
- ме́дівка** — сорт укр. слив.
- ме́дівнік**, див. **ме́дяник**.
- ме́док** (фр.) — сорт столового вина. *Medoc*.
- ме́дунка лікарська** — росл. (сапата з листя). (*Pulmonaria officinalis*). *Lungwort*.
- ме́дяник, ме́довік, ме́дівнік** — печиво з медом.
- ме́дяничок** — медовий коржик.
- ме́жисітка** — дрібні висівки.
- ме́ліса лікарська**, **цитринова м'ята** — прянощі (чай з листя). (*Melissa officinalis*). *Balm herb*.
- ме́лянж** (фр.) — кава із збитими вершками.
- ме́ляса, або па́тока** — їст. відходи цукробурякового виробництва.
- ме́льба** — сорт яблук; тоненька ам. грінка.
- ме́нза** (зах.) — студентська їдальня.
- ме́на́жка** (фр.), див. **казанок**.
- ме́нтоль** (хем.) — безбарвний кристалічний алькоголь з м'ятним запахом.
- ме́ню** (фр.) — набір страв; див. також **стравоспис**.
- ме́ресниця, або зе́рка рі́чна** — мала євр. пріс. риба род. коропових. (*Phoximus phoximus*). *Minnow*.
- ме́рінг, ме́ренга** (фр.) — ласощі із збитих білків та цукру; див. також **пінники й сніжки**.
- ме́рлю́за** (а не "хек") — мор. риба род. вахнюватих. (*Merlucius merlusius*). *Silver hake*.
- ме́рля́н, чорноморська вахня** — мор. риба род. вахнюватих. (*Gadus euxinus merlangus*). *Eur. whiting*.
- ме́тло́нін** (біохем.) — амінокислота, необхідна в харчуванні.
- ме́чоні́с, меч-риба** — мор. риба род. окунеподібних. (*Xiphias gladius*). *Swordfish*.
- мигда́ль** — сад., їст. горіх; м. солідкий; м. гіркий; мигдалевий. (*Amygdalus communis*). *Almond*.
- мигдалі́на** — ядро мигдалевого горіха.
- ми́йка** (зах.) — ганчірка або віхоть мити посуд.
- ми́нь** (миня), **ми́ньок рі́чковий** — пріс. риба род. вахнюватих; міньовий. (*Lota lota*). *Burbot*.
- ми́са** (велика), **ми́ска, ми́сочка** — кухонний посуд готувати їжу; столовий посуд їсти рідкі страви. *Bowl, soup plate*.
- ми́сник** — полиця на миски; кухонна шахва.
- михай́лик** (істор.) — маленький де-

- ревяний корячок, що ним заповріжці пили горілку.
- мідія їстівна** — їст. мор. двостулковий м'якун. (*Mytilus edulis*). Mussel.
- мідниця**, див. таз.
- мідь** — хем. елемент, наявний у харчах. Corper. Cu.
- мізєрія** (зах.) — салата з свіжих огірків.
- мікроелементи** — хем. елементи, що є в росл. і твар. організмах в малих дозах.
- мінюга** — їст. безщелепна рибоподібна водяна тварина. (*Lampetra*) Lamprey.
- мірабєля** (фр.) — сорт слив; див. також **алича**.
- мірис запашний** — прянощі (листя). (*Myrrhis odorata*). Sweet chervil.
- мірка, вимірна склянка, кватірка** (а не "горнятко") — склянка з поділками для вимірювання продуктів, потрібних в кух. приписах. Евр. 1/4 л — 250 грамів; 1/4 кварта — 8 унцій (ам. кухлик). Measuring cup.
- місиво** — суміш; тісто.
- місілка**, див. **тістомісілка**.
- мішалка**, див. **збивач**.
- мішало електричне, електрозбивач** — ел. збивальна машинка. Mixer.
- мішанина** — суміш (чогось); змішаний; різна вудженина.
- мішанка** — змішана городина як страва.
- мліво** — помел; зерно на помел; борошно як продукт помелу.
- млинець, млинці** (а не "блини", рус.) — тонкий коржик з рідкого тіста, спечений на сковороді. Pancake.
- млинок** (кухонний) — ручний пристрій розмелювати зерно (каву, перець).
- мнишки** — варені коржики із сиру з борошном.
- могоріч** — випиття, частування з приводу завершення якоїсь справи.
- мозарєля** — сорт іт. сиру.
- мозельське** (вино) — сорт нім. вина.
- мозок** — їст. маса черепа деяких тварин; страва з мозку. Brain.
- мозок кістковий**, шпik (зах. з нім.) — їст. тканина в порожнинах кісток тварин. Marrow.
- мозочок** — мозок у задній частині черепа.
- мюкка** — сорт араб. кави; страва або печиво з додатком цієї кави.
- мокруха** — солодка горілка, настояна на ягодах; лікер.
- молібден** — хем. елемент, наявний в харчах. Molybdenum. Mo.
- молозиво, колястра** (зах.) — перше після отелу коров'яче молоко; страва з нього.
- молод** — біла рідина, одержувана від корови і деяких інших свійських тварин як продукт харчування; сик з деяких рослин; молочний. М. повне, м. збиране, "відвіяне" (Skim milk), м. пастеризоване, м. гомогенізоване — однорідне, м. згущене (evaporated milk), м. сконденсоване, м. спорошковане або сухе, м. ацидофільне заквашене ацид. паличкою, м. кисле. Sour milk.
- молоток кухонний** — дер. молоточок "відбивати" м'ясо, робити битки.
- молочар, -ка** — особа, що торгує молоком.
- морочарня** — підприємство, що виробляє молочні продукти.
- молочко** — голублива в дитячій мові назва молока; репродуктивна їст. залоза риби-самця.
- молочна за́лотка**, див. **за́лотка**.
- молочна кислота** (хем.) — кислота,

- що витворюється під впливом молочнокислих бактерій.
- молочна кухня** — молочне харчування, здебільшого за приписами лікаря.
- молочне** — молочні страви.
- молочне дерево** — троп. півд.-ам. дерево, їст. сік. (*Brosimum galactodendron*).
- молочний цукор, лактоза** — вуглевод, складова частина молока.
- молочник, молочаник (зах.)** — посуд на молоко; оселедець-самець.
- молочні суміші** — готові молочні страви для дітей.
- молочнокислі бактерії** — група бактерій, що під їхнім подіянням витворюється молочна кислота.
- моліюски**, див. **м'якуни**.
- моно- і дігліцериди** — х. х. д. (емульгатор). Mono- and diglycerides.
- мононатрій глютамат** — х. х. д. (смакопосилувач). Monosodium glutamate. M.S.G.
- моноолеїнат гліцеролу** — х. х. д. (емульгатор). Glycerol monooleate.
- моностеаринат сорбітану** — х. х. д. (емульгатор). Sorbitan monostearate.
- монпасьє** (фр.) — сорт садовинних цукерок (льодяників).
- монтморенсі** — сорт ам. вишні.
- монтерей** — сорт ам. сиру.
- монюка** (ам.) — вид. чорного винограду і родзинок.
- морва (зах.)** — див. **шовковиця**.
- мореля, абрикоса, жерделя** — сад. морелівий. (*Armeniaca vulgaris*). Apricot.
- мореля**, — сорт вишні. Morello cherry.
- морелівка** — наливка з морель.
- морква** (зб. ім.) — гор., їст. корінь; морквяний. (*Daucus carota v. sativa*).
- морквіна** — один корінь моркви.
- морквяник** — бабка з моркви.
- морозиво** (а не "морожене" й не "льоди") — заморожена солодка страва з вершків, молока, з соків тощо, з різними смаковими додатками: м. вершкове (а не "сметанкове"), м. молочне (з молока), м. з води й соків, м. французьке (заморожений крем), м. італійське (м'яке), м. американське (з додатком загусників), м. з содою (питнє) (Ice cream soda), м. з підливою (Ice cream sundae), ріжок з морозивом. Ice cream cone.
- морозівник** — особа, що виробляє або продає морозиво.
- морозильник** — частина холодильника, в якій заморжують харч. продукти. Freezer.
- морозівниця** — прилад виробляти морозиво в хатніх умовах.
- морюшка** — їст. ягоди; морюшковий. (*Rubus chamaemorus*). Cloud-berry.
- морс** (фр.) — солодкий напій з води й садовинних соків.
- морський дракончик**, див. **дракончик**.
- морський йорж**, див. **йорж морський**.
- морська щука**, див. **сарган**.
- морський язик**, див. **язик**.
- мортаделя** — сорт іт. ковбаси.
- мюнстер** — сорт нім. сиру.
- морянка** (гуска) — мисл. птах. (*Clandula hyemalis*).
- моховик жовтобурій** — їст. гриб. (*Boletus variegatus*). Moss-mushroom.
- мочена** — настоянка на цедрі.
- мука**, див. **борошно**.

муксун — мор. риба род. лососевих. (*Coregonus muksun*).

мурена — мор. риба род. муреноватих. (*Muraena helena*). Moraу.

мус (фр.) — солодка драглиста страва; м'ясний або риб'ячий холодець.

муселєць — напій з медової сити, настояний на ягодах з наливки.

мускадин — сорт півн.-ам. винограду. (*Vitus rotundifolia*). Muscadine.

мускат (фр.) — сорт евр. винограду з запашними плодами; сорт десертного вина.

мускатель (фр.) — солодке вино з мускату.

мускатний горіх (а не "галка") — спеції, насіння мускатного дерева. (*Miristica fragrans*). Nutmeg.

мускатна диня — сорт дині.

муст — свіжий виноградний сік; свіже ще не зферментоване вино.

мутó (фр.) — сорт суниці.

мушля — черепашка м'якунів та слимаків; див. також **скойка**.

мушмула звичайна (тур.) — сад. (*Mespilus germanica*). Medlar.

мушмула японська, локва — сад. їст. плоди субтроп. дерева; насіння-замінник кави. (*Eriobotrya japonica*). Loquat.

муштáрда (зах.), див. **гірчиця**.

м'якуни, молюски — тип безхребетних тварин, тіло яких здебільшо-

го вкрите черепашкою або скойкою. (*Mollusca*). Shellfish.

м'язга — м'яка, подрібнена маса з городини чи садовини для переробки.

м'якуш, м'якушка — м'яка част. тіла тварин; підскірна частина плодів рослин.

м'якушка — м'яка частина хліба, що міститься під шкуринкою.

м'ялка — пристрій м'яти продукти в процесі готування страв.

м'яло, див. **макогін**.

м'ясáр — продавець м'яса.

м'ясиво — готове для споживання м'ясо.

м'ясниці (церк.) — певний період після посту, коли можна вживати м'ясну їжу.

м'ясо — туша або частина туші убитих на м'ясо тварин; страва з м'яса; м'ясистий (багатий на м'ясо); м'ясний (обід).

м'ясорубка — ручна або елек. машинка розмелювати (роздрібнювати) м'ясо.

м'ята перцева або холодна — прянощі; м'ятний. (*Mentha piperita*). Peppermint.

м'ятні пряники, м. цукерки, м. напóї, м. лікєри, м. етерна олія, м. витяг, або екстракт.

м'ячка — м'ята картопля; див. також **пюре**.

Н

набїл, дїйвó — молоко; молочні продукти.

набїр — сукупність однорідних предметів; визначені складники для страв.

навага звичайна або європейська —

мор. риба род. вахнюватих. (*Eleginus navaga*).

н. далекосхідня, або вахня арктична — мор. пром. риба.

навар — рідина з вивареного м'яса та інших харч. продуктів; сить на

- поверхні рідкої страви; наваристий, наварний.
- "на винесення"** — купівля їстівного без права їсти в крамниці.
- навута** (заст.), див. **сочевиця**.
- нагрівник** — посудина нагрівати страви. Warmer.
- нагът, нут**, турецький горох — гор. (*Cicer arietinum*). Chick-pea, garbanzo.
- надголодь** (присл.) — недостатньо харчуватись ("жити надголодь").
- наддátок** — додаток до усталеної порції їжі.
- наїдки** (мн.) — наявні на столі страви.
- наїдок** (одн.) — поживність страви ("наїдку з цього мало").
- на́кип** — твердий осад на посудині (всередині); піна на поверхні кип'ячої рідини.
- накипляк** — бабка, зварена в парі (поль. "будиць").
- на́кривка** — предмет, що щось накриває.
- накриття́** (столу) — приготування столу до їжі; накривати (стіл).
- на́крутка** — ковпачок на пляшки з напоями. Screw cap.
- наливка** — альк. солодкий напій з ягід або садовини, залитих горілкою.
- налісник** — тоненький млинець; страва з млинців з начинкою.
- намісник** — полиця з декоративним посудом над дверима.
- намішуваник** — рід хліба.
- напáр** — настій з чоґонебудь, запареного окропом.
- напій, питвó**, трунок (а не "напиток") — альк. й безалькогольна рідина, призначена для пиття; н. газований, н. солодкий, н. прохолодний, н. ягідний або садовинний.
- наполеон** (фр.) — рід листкованого печива з кремом.
- нардék** — згущений виваром кавуновий сік.
- нарзан** — кавк. мінеральна вода.
- насінина** (бот.) — част. плоду, що складається із зародка, оболонки і запасних поживних речовин.
- насіння** (зб. ім.) — їст. дрібні плоди рослин (сонячника, гарбуза), уживані як ласощі.
- настій** — витяг з росл. або твар. речовин в рідині; водяний розчин екстрактів.
- настільник** — різдвяний хліб; скатертина, скатерка, обрус.
- насто́янка** (а не "настойка") — альк. напій, спирт або горілка, настояні на прянощах, спеціях, цедрі (гіркі), а також змішані з ягідними соками (солодкі).
- насту́рція**, водяний хрін — росл. (листя на салаті). (*Nasturtium amphibium*).
- натина** (зах.), див. **лобода**.
- на́трій** — хем. елемент, наявний у харчах. Sodium. Na.
- на́тщé, натщесéрце** (присл.) — пити чи їсти на голодний шлунок.
- на́чинка**, фарш — маса з м'яса чи з чогось іншого, що нею начиняють пироги, вареники, печену курку тощо; начинений. Stuffing.
- на́чинка** (зах.) — страва з кукурудзяного борошна й свинини. Scraple.
- на́чиння** (зах.), див. **посуд**.
- невпо́ід** (присл.) — багато їстівного ("усього невпоід").
- недо́гризок** — недоїдений шматок (хліба, яблука).
- недоїда́ння** — недостатнє харчування, див. також **надголодь**.
- недої́дки** — залишки страв.

недо́лишок — неповно налита чарка (жартівливе).

недо́питки — залишки невипитого до кінця (вина абощо).

недо́сіл — недостатня солоність страви; недосóлений (“недо́сіл на столі, а пересі́л на голові”).

неі́стівний — те, що не надається для їжі.

некта́р — солодка рідина у квітах деяких рослин, що з неї бджоли виробляють мед; солодкий напій.

нектарин — сад., різновид броскви.

не́льма — мор. риба род. лососевих. (*Stenodus leucichthys nelta*). Inconnu.

ненаже́ра — той, хто багато їсть; ненаже́рливий, ненаї́дний.

непиту́щий — той, хто не вживає алкогольних напоїв.

не́рка черво́на — риба род. лососевих. (*Oncorhynchus nerca*). Sockeye salmon.

не́тто — вага краму без упакування.

нецьки (зах.) див. **ночви**.

ни́рка — іст. внутрішній орган тварин; **нирковий**.

ниркі́вка — поперекова част. телячої туші; теляча печеня з ниркою.

ніж, но́жі — знаряддя краєння, різання; н. кухонний, н. столовий.

ніж-виде́лка — для сиру, печива тощо.

ні́кель — хем. елемент, наявний в харчах. Nickel. Ni.

нікотинамі́д, ніяцинамі́д, амід нікотинної кислоти — вітамін групи В; х. х. д. Niacinamide.

ні́тра́т і ні́трі́т на́трію — х. х. д. (червоний барвник м'яса). Sodium nitrate, s. nitrite.

ні́тра́т кальцію, салі́тра — х. х. д. (червоний барвник м'яса). Potassium nitrate. Saltpetter.

ніяга́ра — сорт білого ам. винограду.

ніяци́н, ніко́тинова кислота́ — вітамін групи В. Niacin.

носа́р, див. **бобир**.

носа́тка — посудина з довгим носиком.

но́тотенія — мор. антарктична риба. (*Notothenia carriceps*).

но́чви, нецьки (зах.) — дерев'яна подовгаста посудина місити тісто.

ну́га, нуга́т (зах.) — солодкі вироби з горіхів і меду.

нут, див. **нагу́т**.

ну́трія, болотяний бобир — водосуходільна тварина, що дає м'ясо і хутро. (*Myopotamus coypus*). Nutria.

ну́троці (зб. ім.) — іст. внутрішні органи тварин; тельбухи (вульг.).

О

обарі́нок (зах.) — солодкий коржик з діркою посередині; див. також **бублик**.

обжи́нки (обр.) — святкове відзначення кінця жнив.

обі́д — основна їжа дня; обі́дній; обі́дня пора; о. званий (прошений).

обі́дати (а не “їсти обід”), “до обі́д” — в першій половині дня, “після обі́д” — в другій половині дня, після обі́ду.

обі́ди — обі́дня пора, середина дня.

об'і́дало (зневажливе) — той (гість), хто когось (господарів чи рідню) “об'і́дає”.

об'їдання, об'їдатися — надмірно їсти.

обкачувати (а не “панїрувати”) шматки риби чи м'яса в борошні або сухарях для смаження.

облїтки, оплїтки — тоненькі вафлі для перекладання солодких мас.

облїпїха крушиноподїбна — їст. ягоди; облїпїховий. (*Hyporrhoea rhamnoides*).

обмїн речовїн — процес перетворювання й видїлювання харчових речовин в живім організмі.

обрус — тканина, що нею накривають стїл; див. також **скатерка**, настїльний.

обручїки — дрібне печиво у формї обручїків, кїлець.

обрїд — звичаї, пов'язанї з релїгїйними або побутовими традиціями.

обрїдовї страви — рїздвянї, великоднї тощо.

обрїдове пїчиво — паска, короваї тощо.

обслуга, обслуговування, сїрвіс — подавання страв на стїл.

обсмажувати (а не “пасерувати”) — пїдсмажувати з усіх боків.

овечина, барїнина — овече або бараняче м'ясо. Mutton.

овочї (зах.) — плоди садових дерев; див. **садовина**.

овочї (рус.) — те, що вирощується на городї; див. **городина**.

огірок посївний — гор., огірковий; сорти укр. огірків: о. берлїзовський, о. борщагївський, о. нїжинський, о. тираспїльський тощо. (*Cucumis sativus*). Cucumber.

огїрки як страва: свїжї, солонї, малосїльні, марїнованї.

огїрочник — юшка з солоними огїрками.

огїрочник лїкарський — росл. (з листя — салата, корїнь — прянощі до напоїв). *Borago officinalis*.

огородина, див. **городина**.

огрядний (чоловїк, жїнка) — товстий, товстун (а не “грубий”, зах.), гладкий.

огўзок — задня част. м'ясної туші; див. **купер** (у птахів).

одїнки — рештки страви на днї посуду.

ожїна — їст. ягоди; ожїновий, ожїнний (сїк).

о. сїза або звичайна. (*Rubus caesius*). Blackberry.

о. несїйська, або ведмежина. (*R. suberectus*). Brambleberry.

о. Бойзена (ам.) — гїбрид. Boysenberry.

о. Логана (ам.) — гїбрид. (*R. loganobaccus*). Loganberry.

о. пївн.-американська. (*R. flagellaris*). Dewberry.

ожїнївка — наливка з ожїн.

озїдок — задня частина туші барана.

озїрниця — озерна або лиманна сїль.

озимїна — озимї культури (пшениця, жито).

озимки — сорт пїзніх яблук.

окїст (а не “окорок”, рус.) — част. туші тварин (стегно, попатка); свиняче стегно; шинка (невуджена).

окїстя — сполучнотканинна оболонка, що покриває кїстки.

оклїя, див. **ялець**.

око (заст.) — одиниця ваги, пїблизно 1.2 кг.; мїра для напоїв 1-1.5 лїтра; чотирибїчна пляшка з короткою шийкою такої мїсткості.

оковіта (їстор.) — назва горїлки у запорїжцїв. *Aqua vitae*.

окраса, див. **омаста**.

окраєць, цілушка (зах.) — скибка від непочатого краю хлібини.

окріп, **кипєнь**, **кип'яч** (а не "кип'яток", рус.) — кипляча або дуже гаряча вода.

окрушіна (зах.), див. **крихта**.

окунеподібні, **окуняки** — род. мор. і пріс. риб, що мають пром. значення.

окуні — група пріс. риб; окуневій. (*Percidae*).

окунь річковий. (*Perca fluviatilis*). Perch.

о. звичайний. (*Eupomotis gibbosus*). Common sunfish.

о. блакитний. (*Lepomis macrochirus*). Bluegill sunfish.

о. вухатий. (*L. megalotus*). Long-ear sunfish.

о. зелений. (*L. cyanellus*). Green sunfish.

о. пстругуватий. (*Micropterus salmoides*). Largemouth bass.

о. американський. (*Perca flavescens*). Yellow perch.

о. плямистий. (*L. punctatus*). Spotted sunfish.

окуні морські: (*Serranidae*).

о. морський. (*Centropristes striatus*). Common sea bass.

о. мор. смугастий. (*Roccus saxatilis*). Striped bass.

о. мор. або кам'яний. (*Serranus scriba*).

о. мор. плямистий. (*Promicrops itajara*). Spotted jewfish.

оладок, **оладки** — млинці з учиняного тіста, печені на сковороді.

олеїнова кислота — ненасичена кислота, що входить до складу росл. олій.

оленина — оленяче м'ясо; оленяча печеня. Venison.

олєнь — мисл. тварина. (*Cervus*). Deer.

олива, **оливка**, **маслина** — їст. плоди оливкового дерева, що їх уживають соленими, консервованими, а також б'ють провансальську олію. (*Olea europaea*). Olive.

олива, **мастило** — нижчий сорт пров. олії для технічних потреб (неїстівна).

оливка — сорт яблук.

олив'є (зах.) — салатка з майонезом.

олія (а не "олій") — харч. продукт, добуваний з насіння або плодів деяких рослин; олійний; о. олівкова або провансальська, о. соняшниковіва, о. конопляна, о. льняна, о. кукурудзяна, о. ріпаківа, о. гірчична, о. макова, о. соєва, о. кокісова, о. крокісова (крокіс) або сафлоріва тощо. Oil.

олійник — той, що б'є або продає олію; власник олійниці.

олійниця — підприємство, де б'ють олію; посуд на олію.

омар європейський — мор. десятиногий рак; омарівий. (*Homarus europaeus*).

омар американський — мор. десятиногий рак. (*H. americanus*). Lobster.

омаста, **окраса** (зах.), **мастило** — все ситєве (товщєве), що ним мастять їжу; приправа з ситі або набілу.

омачка (зах.), див. **мачанка**.

омлєт — страва з яєць.

омуль — пріс. риба род. пососєвих. (*Corygonus autumnalis*).

опара, див. **запара**.

опєньки, **підпєньки** (зах.) — група їст. грибів.

опєньок справжній. (*Armillariella mellea*). Agaricus.

о. літній. (*Pholiota mutabilis*).

о. луговий. (*Marasmius oreades*).

опло́день (бот.) — зовнішня част. плоду, що оточує насіння; о. сухий (сім'янка) і о. соковитий (ягоди).

опло́бник, хохля (зах.) — велика глибока ложка набирати рідкі страви.

опрі́сник — корж з прісного тіста.

опун́ція — росл. род. кактусових, їст. стебла і плоди деяких видів. (*Opuntia*). Prickly pear.

орля́к звича́йний — папороть, їст. листові стрижні і кореневище. (*Pteridium aquilinum*).

орша́да (фр.) — мигдалевий прохолодний напій.

оря́бок — мисл. птах род. тетерукових. (*Tetrao bonatia*); сорт кавуна; сорт огірків.

оса́д — дрібні част. твердих речовин, що осідають на дно.

оселе́дець, оселе́дці — мор. риба род. оселедцевих.

о. аме́риканський. (*Alosa sapidissima*). American shad.

о. астраха́нський. (*Caspiola Hesslereri*).

о. Бра́внерів. (*C. Braunerii*).

о. ке́рченський. (*C. maotica*).

о. куца́к, буркуне́ць, руса́к, чорноспі́нка. (*C. pontica*).

о. пуза́нок озі́вський. (*C. tanaica*).

о. чорномо́рський. (*C. Nordmani*).

о. атла́нтійський. (*Clupea harengus harengus*). Atlantic herring.

о. тихоокеа́нський. (*Cl. harengus pallasi*).

о. балти́йський, або сала́ка. (*Cl. harengus membras*).

оселе́дці в кухова́рстві: о. в'удже́ні (Bloated herring), о. в'я́лені (Kippers), о. ма́ринова́ні. Pickled herring.

оселе́дниця — посудина на оселедці.

осе́рдя — внутрішня частина стебла, стовбура або кореня рослин; внутрішня покрита оболонкою частина зерна; основа суцвіття і супліддя деяких рослин (цвітна капуста).

осетри́, осятри́ — група пріс. і перехідних риб род. осетрових.

осете́р звича́йний. (*Acipenser sturio*). Common sturgeon.

о. атла́нтійський. (*A. oxyrinchus*). Atlantic sturgeon.

о. росі́йський. (*A. Guldstadti*). Russian sturgeon.

о. озе́рний. (*A. fulvescens*). Lake sturgeon.

о. бі́лий (ам.) (*A. transmontanus*). White sturgeon.

о. коро́тконо́сий. (*A. brevinostrum*). Shortnosed sturgeon.

осетри́на, осятри́на — м'ясо осетра.

оско́ма — неприємне відчуття в зубах від споживання чогось кислого.

осля́тина — осяляче м'ясо.

оста́ток, див. **залишок**.

острогі́н, естрагон (фр.), тургун (араб.) — прянощі (свіже й сушене листя та стебло). (*Artemisia dranunculus*). Tarragon.

ость, о́сті (зах.) — дрібні кістки в риб'ячій м'ясі.

осу́га — наліт на страві, смага на губах.

осу́жка (діял.) — див. **вершки**; смага на губах.

осу́х — сухар з вівсяного хліба.

осу́шок — шматок сухого хліба.

офіціа́нт, див. **кельнер**.

охоло́дник, охоло́джува́ч — апарат охолоджувати напої тощо; також речовина як такий засіб.

о́цет — водний розчин оцтової кислоти (4-10 відсотків): о. дистильований (білий), о. яблучний, о.

виноградний, о. острогінний.
Tarragon vinegar.

оцётниця — посудина або пляшечка на оцет.

оцтова есе́нція — міцний розчин оцтової кислоти (80 відсотків).

оцтова кислота́ — органічна безбарвна сполука з гострим запахом.

оцтове дере́во, сумах віргінський — півд.-ам. дерево, що з нього виробляють оцет виноградний. (*Rhus typhina*).

оцтовокислі бакте́рії — група бактерій, що викликають ферментацію алькоголю, витворюючи оцтову кислоту, та спричиняють скисання вина, пива ягід тощо.

оши́мок — шматок хліба.

ошпарюва́ти, обшпарювати — обпікати окропом або гарячою рідиною; ошпарений.

оши́пок — прісний вівсяний корж.

оши́п'я, а́дзимок (лем.) — хлібчик з вискробаного з діжі тіста.

П

па́гли, пагони, **па́росток** (бот.) — молюда гілка або стеблинка рослини.

па́далиця, **па́далка** — плоди дерева, що самі попадали на землю; рослина, що виросла з такого насіння (на полі — жито, пшениця).

па́йза, див. **плоскуха хлі́бна**.

па́йка (а не "пайок", рус.) — частка чогось при розподілі; пайко́вий (хліб).

паке́т — великий поштовий конверт; паперовий мішок або обгортка для пакування речей, продуктів тощо.

паку́нок — щонебудь, запаковане переважно в пакувальний папір для перевезення або зберігання (харчовий пакунок).

паламі́да — мор. риба род. скумбрієвих. (*Sarda sarda*). Bonito.

палаці́вка — сорт груші.

пале́нка, **палі́нка** (зак. з слов.) — назва горілки.

палени́ця (зах.) — прісний корж.

паленя́, **палени́чка** (лем.) — малі коржі з вівсяного борошна.

па́ливо, **па́льне́** — горючий матері-

ял (дрова, вугілля, газ) чи речовина, уживані при варінні страв на кухні; електрика.

па́лички — що правлять за виделку (у китайців, японців). Chopstick.

па́лія — мор. арктична риба род. лососєвих. (*Salvelinus alpinus*). Char.

па́лтус — мор. пром. риба род. камбулових; па́лтусовий. (*Sp. Hypoglossus*).

п. азійський, стрілозубий (в Охотському і Берінговому морях).

п. атланти́йський (білокорий і чорний). (*Hypoglossus hypoglossus*). Atl. halibut.

п. каліфорні́йський. (*Paralichtys California*). California fluke.

п. тихоокеа́нський. (*H. stenolepis*). Pacific halibut.

па́лтусина — м'ясо палтуса.

паля́ниця — рід найкращого укр. перев. пшеничного хліба, певним способом у печі спеченого; звідси приказка: "Пишна, велична, як паляниця пшенична" (про жінку); хлібина.

палянічка (зах.) — малий хлібчик; коржик з якого-будь тіста.

палянічниця — жінка, що пече й продає паляниці.

пáлянка (зах.) — корж з вівсяного борошна.

пáлятина — щось на кухні перепалене з специфічним запахом.

пáльма цукрова — дерево, з соку якого виробляють вино й цукор пáльмовий, а з осердя крупи *caro*. (*Arenga saccharifera*).

пáльнийк — пристрій в кухонній газовій плиті, в якому горить газ.

пáльчики бісквітні (а не "бішкoptи") — дрібне печиво з бісквітного тіста. Lady fingers.

пáльчики картоплáні — рід карт. галушок у формі валиків.

пáльчики з кмiном — дрібне печиво до напоїв.

"пáльчики обліжеш!" — про щось дуже смачне.

пампúх, пампúшка, пампúха — пухке печиво; малі булочки, що часом подають з розтертим часником.

пампушóк, пампушкiй (зах.) — солодкий хлібний вирiб, варений у смальці; див. також **пухкéник**.

пáнганова кислотá — вітамін В₁₅

панiрувáти, див. **обкачувати**.

пáнна — сорт груш.

пансіон — приміщення, де винаймають кімнати з харчуванням (столуванням).

панiянки (обр.) — дрібне рiздвяне печиво, що ним обдаровують онук (дiвчаток), як вони приносять дiдусям вечерю.

пантотéнова кислотá — вітамін з групи В, також х. д. Pantothenic acid.

папáу (ам.) — iст. плоди пiвн.-ам. куща або дерева. (*Asimina triloba*). Papaw.

папáйя, динне дерево — iст. плоди троп. ам. дерева. (*Carica papaya*). Papaya.

пáпа, пáпка (дит.) — хліб, iнодi зм'якшенi вироби для дiтей.

папiрiвка — сорт раннiх яблук.

пáприка (уг.) — спецiї; спорошкований солодкий або гiркий червоний перець; див. також **перець**.

паприкáш (уг.) — м'ясна страва з паприкою.

пáпушник — рiд здобного дрiжджевого печива.

пáра — вода в газовому станi, уж. як засiб варення чи зм'якшування продуктiв.

пара-амiно-бензóйна кислотá (ПАБ) — вітамін групи В. ПАВ.

парастáсник (церк.) — хліб, що його приносять до церкви на парастас.

парафiна — безбарвна легкотопна речовина, що не розпускається у водi, уж. для заливання слóйкiв з варенням, мармолядою тощо.

пáрене молоко — закип'ячене, зварене молоко.

пáрити — заливати окропом; зм'якшувати парою (харч. продукт); варити молоко; пáрений.

пармезáн — сорт iт. твердого сира.

пармéн — сорт пiзнiх яблук.

пароварник — посуд варити в парi. Double boiler, steamer.

пáросток, див. **пагiн**.

партiка (заст.) — скиба, шматок хліба.

пасерувáти, див. **обсмажувати**.

пасифльóра, страдноцвiт — iст. плоди троп. росл. (*Passiflora*). Passion fruit.

пáска (обр.) — обр. укр. великоднe печиво цилiндричної високої форми у Схiд. Укрáїні, округле з прикрасами з тіста в Зах. Укрáїні.

пáска сiрна — непечена сирна бабка.

паскiвник, святiльниця (гуц.) — дер. кошик на свячене.

паскiвниця — череп'яна висока посудина пекти паски.

пáста — густа маса з їст. продуктів; їт. тісто.

пастеризація — нищення шкідливих мікроорганізмів у харч. рідинах нагріванням до температури 70-80 ступнів Ц. або 140-160 ступнів Ф.

пастернак посiвний — гор., їст. корінь. (*Pastinaca sativa*). Parsnip.

пастилá — цукорняний виріб з протертої садовини та білків.

пастрама (рум.) — відповідно приготоване м'ясиво з вудженої яловичої почеревини.

пат — сорт мармеляди.

патéльня — (зах.), див. **сковорода**.

патисон (фр.) — гор., кабачок плескової зірчастої форми.

пáтока, див. **меляса**.

пáтрати, патрóхати — очищати від внутрішніх; обскубувати пір'я на вбитій птиці; див. **розчиняти**.

пахвіна — нижня частина почеревини (туші). Flank.

паштét — страва з протертих на однорідну масу м'ясних, рибних чи інших продуктів; паштétний (консерви).

паштétик (зах.), див. **пиріжок**.

паштетiвка, лiверна ковбасá — ковбаса з печінки. Liverwurst.

паштетiвка вуджена. Braunschweiger.

пекáн — їст. ам. горіх; пекáновий (олія). (*Carya illinoensis*). Pecan.

пéкар, пéкарка — особа, що випікає хлібні вироби; пéкарський (фах), пекáрний (порошок).

пекáрня — пекарне підприємство; кухня-кімната.

пéкарство — пекарське ремесло, фах.

пекти (а не "печи") — випікати хлібні вироби, "тверді" м'ясні страви; пéчений.

пектини — орг. речовини (вуглеводи), наявні в оболонках плодів деяких рослин; пектини втворюють драглисту масу; пектиновий.

пелюстки — страва з капустяних листків і м'яса; фаршована капуста.

пелюсткi картóплiни, див. **картопляні сушеники**.

пелiдь, сирóк — пріс. риба род. лососевих. (*Coregonus peled*).

пельменi (фін.) — рід вареників з начинкою з сиріої баранини або яловичини.

пенцáк, пенсак (зах.) — очищене від лузги ячмінне зерно; каша з цього зерна.

пéпiн — група сортів яблук.

пепiнка — група сортів яблук.

пепсiн — травний фермент шлункового соку.

первáк — самогін, горілка першого відгону; наливка або квас першого настою.

пéрвенець — сорт помідорів; сорт кукурудзи.

пергá — "бджоляний хліб" з рослинного пилку.

перевертáники (обр. гуц.) — пиріжки з сиром на св. Петра і Павла; див. також **мандрики, баники, стульні**.

переднiвок — час перед новим урожаєм у сільському харчуванні.

передобiдок — перекуса перед обідом; передобiдний час.

перезвá, пропiй (обр.) — повесільний народний звичай, гостина молодих для роду молоді (у понеділок).

перезівка — повесільна гостина у рідні молодого (в четвер, п'ятницю).

переїди — залишки страв.

перекладка — маса для перекладання печива (тортів).

перекладанець — солодке печиво, перекладане начинкою в декілька верств.

перекуска, закуска — мала їжа перед обідом або вечерею.

перекусник, **перекусничок** (а не "канапка" або "буттерброд") — невеликі скибки помащеного хліба з м'ясними, рибними або іншими додатками, що їх подають звичайно до напоїв на перекуску. Appetizer, Hors-d'oeuvre.

перекусня — мала харчівня, де можна нашвидку поїсти, "перекусити". Snackbar.

перепій (обр.) — частина весільного обряду, випиття "на здоров'я"; подарунок, зв'язаний з цим обрядом.

перепієць (обр.) — весільне печиво при переполі.

перепілка, **перепелиця** (самичка), перепел (самець) — мисл. птах род. фазанових; перепелиний, перепелячий. (*Coturnise coturnise*). Quail.

перепелятина — перепелине м'ясо.

перепечайка — жінка, що випікає й продає хлібні вироби, печиво.

перепічка — корж з учиняного тіста, спечений на сковороді в печі; маленькі пасочки, що їх роздавали на Проводи за душі померлих (обр. зах.).

переплітанці, див. **вергуни**.

пересіт, переїдження — надмірне їдження.

пересіл — надмірна солоність страви; пересолений (борщ).

пéрець стручковий червоний — гор. і приправа.

п. однорічний, перчиця — гор. (*Capsicum annuum*). Pepper.

п. солодкий (зелений і червоний) — гор. (*C. frutescens*). Bell sweet pepper.

п. червоний гіркий, паприка (уг.) — приправа.

а. болгарський (зелений і червоний) — гор.

п. еспанський червоний — гор. Pimiento pepper.

п. італійський зелений — гор. Italian sweet pepper.

п. український гіркий — приправа.

п. адигейський солодкий — гор.

п. каєнський червоний (пекучий), бразилійський — приправа. Hot Cayenne pepper.

п. чилійський червоний (пекучий) — приправа. Chili pepper.

пéрець чорний — спеції, засушені недостиглі плоди троп. росл. (*Piper nigrum*). Black pepper.

пéрець білий — спеції, достиглі засушені, після очищення м'якоти, плоди цієї росл. White pepper.

пéрець запашний, пімент, п. англійський (зах.) — спеції, засушені плоди троп. росл. (*Pimenta officinalis*). Allspice. Pimento.

пéречниця — посудина на мелений перець.

перій, хариус — пріс. риба род. лососевих. (*Thymalus thymalus*). Grayling.

п. арктичний. (*Th. arcticus*). Arctic grayling.

перліна — сорт ам. винограду. Perlette.

перліна Сабá — сорт винограду.

перлівка — ячні перлові крупи (шліфовані); сорт квасолі.

перно́д — лікер, заправлений гану-сом.

персік (рос.), див. **бросква**.

перцівка, перчаківка — горілка, на-стояна на перці (чорному).

перчіна — один стручок перцю.

перчіця, див. **перець однорічний**.

пестрю́га, **сірю́га** — мор. риба род. осетрових. (*Acipenser stellatus*). Sturgeon sp.

"петіт форс" (фр.) - дрібні здобні люкровані коржикі. Petit fours.

Петрівка (церк.) — піст перед свя-том Петра й Павла.

петрівка — сорт груші.

петрові батогі, див. **цикорій**.

петрушка городня — гор., їст. ко-рінь і зелень; петрушковий. (*Petroselinum sativum*). Parsley.

п. листкова звичайна (зелень).

п. листкова кучерява (зелень).

печення — дія.; пекти хліб, м'ясо тощо.

печеня — м'ясна страва, печене або смажене м'ясо.

печеріці — група їст. грибів; пече-ричний. (*Agaricus*). Champignon.

печеріця звичайна, або **садова**. (*A. hortensis*).

п. їстівна, або **тротуарна**. (*A. edulis*).

п. лісова. (*A. silvaticus*).

п. польова. (*A. arvensis*).

п. серпнева. (*A. augustus*).

п. червона. (*A. rubellus*).

печиво (зб. ім.) — печені вироби з тіста.

п. прісне з борошна й води (кор-жі, пироги). Unleavened breads.

п. учиняне або **дріжджеве** хлібне й солодке.

п. здобне, бездріжджеве, див. **здоба**. Pastry.

п. листковане (а не "слойоне", рус., не "французьке", поль.);

див. **лишкований**. Puff pastry.

п. заварне із завареного тіста (птисі, бублики).

п. крихке (а не "пісочне", рус.). Shortened cake.

п. бісквітне (а не "бішкоптове", поль.), див. **бісквіт**. Sponge cake.

печінка — їст. внутрішній орган свійських і мисл. тварин; печін-ковий.

печі́я, згага, зга — відчуття печіння в стравоході.

пива́рня, **пивна́**, пивни́ця — крам-ниця, де продають і п'ють пиво.

пиво́ — малоальк. напій, звичайно з ячмінного солоду і хмелю.

пивова́р — той, хто варить пиво.

пивова́рня, броварня — фабрика пива.

пиво́різ (істор., жартівливе) — той, хто любить пити пиво; "дяки-пи-ворізи".

пізи — варені маленькі кульки з учиняного гречаного тіста.

пила́в, плов — східня страва з рижу й баранини.

Пили́пка (церк.) — передріздвя-ний піст.

пилосмо́к (а не "пилосос", рус., і не "відкурювач", поль.) — елек-тричний прилад чистити від пилу килими, меблі тощо. Vacuum cleaner.

пиді́га (зах.) — юшка із сироватки.

пі́пка — гумова шапочка на пляшці з молоком годувати немовля; соска.

пир (заст.), див. **бенкет**

пирі́г (а не "пляцок", поль.) — печи-во довільної форми, спечене ра-зом з начинкою; пирого́вий (тіс-то); **п.** відкритий, **п.** закритий. Pie.

пирі́г, **пирогі́** (зах. і поль.), див. **ва-реники**.

пирі́жко́к, **пирі́жкй**, **паштетики** (зах.)

— печені або смажені малі пироги; пиріжковий.

пиріжниця — особа, що випікає і продає пироги; форма пекти пироги.

пісанка (обр.) — великоднє яйце, розписане всякими узорами.

писанкар(ка) — особа, що "пише" (малює) писанки.

питвó (зб. ім.) — всякі напої; пиття; питній (мед).

питець — питущий (чоловік), що любить альк. напої.

питльованик — питльований хліб.

питльованка, **питлівка** або **крупчатка** — борошно дрібного помелу.

питун — кухоль пити (воду).

пихати (зах.), див. **товкти**, **шугати**.

пішки — печені або смажені коржі з учиняного на сироватці тіста; колодочки свійської птиці.

пійшний — пухкий, дуже смачний.

пйяк, **пйячка** (зах.), див. **п'яниця**, **алькоголік**.

пйяцтво — надмірне вживання алькогольних напоїв.

півень, **півник** (молодий) — свійський птах, самець курки; півнячий.

півнячі гребінці — дрібне печиво у формі гребінців.

півкв́арта, **пінта** (ам.) — міра; пляшка з такою мірою горілки.

півкільце — половина кільця (цибулі).

півкілограм — 500 грамів.

півкопі — 30 штук (яець).

півлітра, **півлітрівка** — 1/2 літра (міра); півлітрова пляшка.

півпорція (горілки) — міра.

півсклянка (евр.) — міра, 125 г.

півфунта (ам.) — 227 г; 8 унцій (ам.).

півхліба, **півхлібина** — половина хлібини.

півціни — половина ціни, дешевше взагалі.

півчарка — міра (горілки).

пі́ва (груз.), див. **айва**.

пігмент — речовина, що дає забарвлення тканинам росл. і твар. організмів.

підберезник, див. **бабка темна**.

підбивати (борщ сметаною) — заправляти; підбитий.

підварювати, **доварювати** — варити, додаючи до вже звареного.

підвечірок — споживання їжі між обідом і вечерею; страва на підвечірок; підвечірковий.

підвечіркувати (а не "їсти підвечірок").

підвійшень, **підсливок** — їст. гриб. (*Clitopilus prunulus*).

підгорля, **підгорлина**, **підшийок** — частина свинячої шиї; підгорляний.

підгрівник — пристрій підгрівати страви на столі. Food warmer.

підгру́здок, див. **сироїжка біла**.

піджива, **підживлення** — посилене харчування; підживлений.

підліва, **сос**, **соус** — рідка приправа до густих страв.

підливниця (а не "сосієрка") — посудина на підливу.

підляц — пріс. риба; молодий ляц. (*Abramis brama*). Bream.

підмлóжа, **подмлóжка** (холм.) — перша кількість заквашеного борошна на розчину.

підно́с (рус.), див. **таця**.

підобід — легка перекуска перед обідом; див. також **передобідок**.

підосічник, див. **бабка червона**.

підпáлок (лем.) — корж з учиняного ячного або вісняного борошна, що його їдять гарячим з цибулею й оселедцем на Різдво; див. також **перепічка**.

підпéка — припалене, підгоріле місце на хлібині.

підпéньок (зах.), див. **опе́ньок**.

підпінок — проста горілка.

підсіпка — висівки, що ними підсіпають тісто на лопаті, саджаючи його в піч.

підсливок, див. **підвишень**.

підсметання — шар кислого молока під зібраною сметаною.

підсніданок — легкий сніданок на швидкуруч.

підспідок, спідка — спідня шкуринка хлібини.

підставка (зах.) — великий таріль на торт, а також мала тарілочка під склянку з чаєм; див. також **тортниця, блюдо**.

підстегник, див. **голінка**.

підуст звичайний — пріс. риба род. коропових. (*Chondrostoma nasus*). Nose carp.

підчас — юшка (борщ) з молодих буряків та ботвини.

підчеревина, підчерев'я — спідня внутрішня частина черева у туші.

підчіс (бойк.) — юшка із зелених листків капусти, відламаних знизу.

пізанг, див. **банан райський**.

пізанські води — мінеральні води, що витікають біля м. Пізи в Італії.

пікантний (зах.) — гострий на смак, пряний.

пікнік (анг.) - прогулянка з перекусками "на лоні природи"; гостина вскладчину.

пікулі — маринувана городина або садовина; мар. малі огірочки.

пікша (рус.), див. **вахня**.

пімент (есп.), див. **перець запашний**.

пільзенське пиво — назва від міста Пільзна в Чехо-Словаччині.

піна, шум — легка пухирчаста маса, що повстає при варенні страв; пухка маса, що повстає при збиванні яєць, вершків, масла, при наливанні пива тощо.

пінда (санскр.) — індуське поминкове печиво з рижу і меду.

пініолі (іт.) — іст. горішки іт. сосни.

пінка, див. **кожушок**.

пінна, пінняк — хлібна горілка.

пінник — солодка страва із збитими білками (Souffle); ласощі з яєчної піни і цукру. Meringue.

пінó (фр.) — сорт винограду; сорт вина.

пінógrl — сорт винограду, сорт вина.

пінта (ам.) — одиниця виміру рідини (0.47 л) та сипких речовин (0.55 л); пінта англ. (0.57 л); півкварта. Pint.

пір, піору (род. в.) — гор. (*Alium porrum*). Leek.

пирідоксін — вітамін B₆.

пірник (зах.), див. **пряник**.

пірце — пучок пір'я з крила свійських птахів, що його вживають для мащення печива; зелений листок цибулі; пірця в риби, див. **плавець**.

пірник (зак.) - корж з кислого кукурудяного тіста з додатком зеленої цибулі й кропу.

піскар, пічкур, **коблік** — пріс. риба род. коропових.

п. звичайний. (Gobio gobio). Gudgeon.

п. довговусий, верхогляд. (G. uranoscopus).

п. карпатський. (G. carpathicus).

п. дістрівий. (G. Sarmaticus).

піскоглід, див. **мінога**.

пісний — без м'яса і молочних продуктів (обід); без ситі (молоко).

пісник, пісниця — особа, що дотримується постів.

пісникувати, **піснікати** — суворо дотримуватися посту.

піснина — пісна їжа (зневажливе).

піснота — "все пісне" (зневажливе).

піспа — борошняний відвар для квашення яблук.

піст (церк.) — певний період чи навіть день, коли церква забороняє скором.

пістне молоко (бойк.), **піснє** (літ.) — кисле молоко із своєрідним смаком, що його зливають до спеціальної діжки під час посту; збиране молоко.

пістація (гр.), зелений мигдаль — їст. горіх субтроп. дерева. (*Pistacia*). Pistachio.

піч кухонна, див. **плита кухонна**.

піч, **духівка** (а не “рура”) — частина кухонної плити, призначена для печення.

піч газова або **електрична** — частина газ. або елек. кухонної плити (Oven); осібне приладнання, призначене для печення (Elec. oven); прилад для запікання. Toaster and broiler.

піч мікрохвильова — пече за допомогою електромагнетних хвиль, (0.3-30 см.). Microwave oven.

піцца (іт.) — їт. відкритий пиріг з сиром, помідорами і прянощами.

пічкур, див. **піскар**.

піщанийк — їст. гриб. (*Boletus badius*).

плáвай — сорт яблук.

плавєць, **пірцє** — зовнішній орган руху в риб.

пласкун, **пластунєць**, див. **пузанок**.

пласт (риби) - половина риби, розрізаної вздовж; пластувати рибу.

пластівці — назва деяких круп'яних продуктів.

п. вісiяні — плющені вісяні крупи. Oats.

п. жукурудзяні або **пшєнічні** — варено-сушені круп'яні продукти, готові до споживання; див. **крупеники**, **хрумтики**. Flakes.

плахур звичайний, або **морська лисиця** — мор. риба род. плахуруватих (скатів). (*Raja clavata*). Rocker.

плахур колючий, див. **хвостокіл**.

плачінда (молд.) — рід коржа.

плєскáна (діял.) — засмажені шматки гречаної лемішки, обкачані розтертим конопляним сім'ям.

плєсканєць — коржик.

плєскáнка — глиняна пляшка плєскатої форми; корж; плєсканка сиру.

плєскóва — плєсковата кругла хлібина; корж з учиняного тіста; див. також **куманєць**.

плєтєник, **прецель** (нім.), **крєндель** (рос.) — дрібне печиво з учиняного заварного тіста, переплетене у формі літери В.

плєтун — дріжджеве печиво у формі вісімки.

плєтінка — удвоє сплетена булка (Twisted bread.); плєтена торбина на продукти; скляний або глиняний посуд, обплєтений лозою або дротом.

плін (зах.), див. **рідина**, **течиво**.

плитá кухонна (а не “кухня”) — основне кухонне обладнання варити, смажити, пекти, запікати страви. Kitchen range.

плітка електрична або **газова** — прилад для варіння з двома або більше пальниками.

плітка шоколіди — цукорняний виріб.

плівá, **плівка** — тонка оболонка на м'ясі, яйцях, плодах рослин, зерні збіжжя.

плівка, див. **кожушок**.

плід (бот.) — част. рослини, що складається з оплодня і насіння.

плід, **плоді** (мн.), **овочі** — їст. част. рослини з соковитим оплоднем.

плінки (лем.) — сушена садовина,

- що її їдять з квасолею підчас Великого посту.
- плісень, пліснява, цвіль** — наліт на харчових продуктах, що його утворюють плісеневі грибки, псуючи ці продукти.
- плітка** — риба род. корошових. (*Rutilus rutilus*). Roach.
- плов, плів** (схід.) — страва з рижу й баранини або риби з прянощами.
- пломбір** (фр.) — вершкове морозиво із смаковими додатками (горіхи, ягоди).
- плоскірка, див. густера.**
- плоскуха хлібна, або пайза́** — нова круп'яна рослина, що походить з Китаю, Кореї. (*Echinochloa frumentacea*).
- пльсканіця** — кружок сиру.
- пляшка** (а не "фляшка"), пляшечка — скляна посудина з вузькою шийкою на рідину, напої; пляшковий (пиво).
- пляцок** (поль.), див. **корж, пиріг, плескач, картопляник, терченик.**
- повідло** (з поль.) — солодка густа маса з протертої звареної садовини, перев. із слив. Prune butter.
- повидлянка** (зах.) — юшка або підлива з повидла.
- півниця** (обр. гуц.) — весільний обряд, до якого вживають спеціальний посуд, що складається з дерев'яної тарілки, чарки та глиняної миски з горілкою і "полонника". Дружка набирає горілку полонником до чарки і подає всім присутнім, які взаміну кладуть гроші на тарілку.
- повнити, гладшати, робитися огрядним** (а не "грубнути") — набувати тіла, ваги.
- пугар, пугар** (зах.), див. **келих.**
- погріб** (схід.), див. **льох, холодник.**
- погрібач** (зах.), див. **кочерга, коцюба.**
- подріб** — нутроці свійської птиці ("пуп", серце, печінка). Giblets.
- подрібнювач** — пристрій подрібнювати продукти. Grinder.
- пожива** — їжа; поживний (харч).
- пої** — гавайська страва з кореня рослини таро.
- поїдка** — те, що з'їдається за один раз.
- поїльник** — чайничок напувати хворих у ліжку.
- покалачини** (обр.) — гостина в батьків молоді через тиждень після весілля, на яку молоді (новоженці) приносять калачі.
- покидьок, покидьки** — відходи при готуванні страв.
- поклад(ок), покладки** (зах.) — курячі яйця.
- покорм, покорм** (зах. з поль.) — їжа, материне молоко.
- покришка** (а не "кришка", рус.) — те, чим накривають посуд.
- покрівка** — сорт яблук, що достигають на Покрову.
- покуп, покупка** — куплена в крамниці річ, продукт.
- покупець, покупниця** — особа, що купує.
- покуття, покуть** — почесне місце в хаті під іконами, де ставлять різдвяні страви — кутю, узвар.
- покушка** (обр.) — покришений білий хліб, политий ситою, уж. замість колива.
- покуштувати** (а не "покушати") — попробувати страву.
- полента** (іт.) — густа каша з кукурудзяного або іншого борошна; кулеша.
- поліва, поліво, глязура** — склоподібний стоп покривати керамічні вироби; полів'яний (посуд, миска).
- поливка** — юшка; підлива; густа каша з тертим конопляним сім'ям.

полин гіркий — прянощі, заправка до горілки. (*Artemisia absinthum*).

полин-острогін, див. **острогін**.

полинівка, абсент — лікер, заправлений полином.

полиця на посуд, див. **мисник**.

поліпептиди — орг. речовини, продукт розщеплення й біосинтези білків.

полісахариди — складні цукри, вуглеводи, що входять в склад твар. і росл. тканин (целюльоза й глікоген).

полісорбат — х. х. д. (емульгатор). Polysorbate 60, 65, 80.

полоник, див. **ополоник**.

полоскозуб (обр.) — перший день Великого посту (полощуть зуби від скорому... горілкою).

полотки — вуджена гусяча грудинка.

полуденок, **полудень**, **полудник** — споживання їжі опівдні, а також між обідом та вечерею.

полумисок — мала миска; великий таріль подавати страви на стіл (зах. з поль.).

полуниця звичайна (а не "трускавка", поль.) — ягоди; полуничний. (*Fragaria viridis*). Strawberry.

п. мускусна. (*F. moschata*).

п. садова або **ананасна**. (*F. ananassa*).

п. вірґінська. (*F. virginica*).

п. чілійська. (*F. chiloensis*).

полуничник — напій з полуниць; кущик полуниць.

полядвизя (зах.), див. **похребтина**.

полянки — сорт вишень.

помадка — сорт м'яких цукерок; склиця до тортів.

помаранча звичайна (а не "апельсин", рус.) сад. (цитрусові). (*Citrus sinensis*). Orange.

п. гірка. (*C. amara*). Bitter orange.

п. кислувата. (*C. medica*). Citron.

помаранчівка — лікер з помаранчі.

помаранець, біґарадія — сад. (цитрусові). (*Citrus Bigaradia*). Seville orange.

помел — перетворення зерна на борошно розтиранням; **п. різвий**, **п. оббивний**, і **п. відсівний** (питльований).

поміі — зливки після миття посуду.

помійниця — мет. або дер. цебер (відро) на поміі.

поминки, помин (обр.) — обід за померлого після похорону або в роковини його смерті.

помідор, баклажан червоний, томат — гор.; помідоровий. (*Lycopersicon esculentum*).

п. сливоподібний — сорт помідора. Cherry tomato.

п. сіній, див. **баклажан**.

помологія — наука про плодові дерева, про їх сорти.

пончик (поль. й рос.), див. **пухлик**, **пампушок**.

пообіддя, **пообід** — пообідній час.

поперек, крижівка — поперекова частина туші.

попразен (зах.) — гостина після празника (церк. свята).

попряник — медовий пряник, медяник.

порання, **пораніна** — робота в кухні, прибирання в хаті; поратися.

порєбрна, **порібря** — частина яловичої або свинячої туші з ребрами (між грудинкою й похребтиною).

порічки — сад., ягоди; порічковий.

п. червоні. (*Ribes rubrum*). Current.

п. білі. (*R. r. var. album*).

п. золоті. (*R. aureum*).

п. космівки. (*R. r. var. pubescens*).

п. чорні або **смородина**. (*R. nigrum*).

порічковка — настоянка на порічках.

порося — маля свині.
порося печене — печеня з поросяти.
поросятина — м'ясо поросяти.
порт (порт.) — сорт солодкого червоного вина.
портвайн (нім.) — сорт червоного вина.
портер (анг.) — сорт темного пива.
портулак(а) звичайний, кураець — росл., їст. стебла і листя. (*Portulaca oleracea*). Purslane.
порхавка гігантська — їст. гриб. (*Calvatia gigantea*). Puffball.
порцеляна, фарфор — тонка кераміка високої технічної якості; порцеляновий (сервіз).
порція, дівка (зах.) — приділ готової їжі на одну особу; чарка горілки; див. також **пайка**.
посад (обр.) — почесне місце за столом для молодої пари на весіллі.
посіпка — посипання сіллю, маком тощо якогось печива.
посіл, див. **засіл, засолоювання**.
послідок, послідки — залишки, рештки їжі чи питва.
посмачити — приправити для смаку; посмачений.
поснід — час між сніданком та обідом.
посніданок — другий сніданок. Brunch.
посолодцювати — поласувати чимсь солодким.
посолонцювати — поласувати чимсь солоним (оселедцем).
поставець — мисник; невеличкий столик; ківш зачерпувати вино, пиво; дзбан на квас.
постити — не їсти скоромного, додержуватися посту.
посуд (зб. ім.), начиння (зах.) — вироби з різного матеріалу готувати, варити або подавати на стіл страви, напої, а також зберігати

харч. продукти; посудний (рушник).
посуд кухонний: п. алюмінієвий, п. емальований, п. кам'яний, п. чавунний, або залізний, п. глиняний (череп'яний), п. з нержавкої сталі, п. вогнетривкий (скляний або порцеляновий), п. бляшаний (металеві форми), дерев'яний (миски). Kitchen utensils.
посуд столовий: п. порцеляновий, п. фаянсовий, п. срібний, п. пластиківий, п. паперовий.
посудина, посудинка (одна) — від зб. назви "посуд".
посудник — шахва на посуд; див. також **мисник**.
посудомийка — машина мити посуд. Dishwasher.
посудомийник, посудомийниця — особа, що миє посуд (в ресторані).
потапці — підсушені шматочки хліба як додаток до юшок; страва з розмочених сухарів, помашених олією; підсмажені скибки хліба; грінки.
поташ пекарський, бікарбонат кальцію — порошок до печива; поташевий (коржик). Potash.
потрава (зах. з поль.), див. **страва**.
потравка (зах.) — м'ясна страва з телятини або курятини з сметанною підливою.
потракувати (зах.), див. **почастувати, пригостити**.
потрібка — начинка з печінки та легень для пирогів.
потуха — випиття альк. напою "на закінчення" ("а на потуху — варенуха").
похрєбтина, полядвця (поль.) — м'язовий шар, що покриває хребет з відростками і верхні частини ребер (Loin); в яловичині ділиться на частини: **спинкова**

- ("лоївка"), або "товстий край" (Rib roast) і **попер'якова** ("крижівка"), або "тонкий край". Sirloin.
- почастунок** — частування (горілкою), пригощання; почастувати.
- почер'явина** — спідня частина живота туші; сало (а не "солонина") з прошарком (з прорістю) м'яса з свинячої почер'явини (бекон).
- праж'яти** (зах.), див. **пр'яжити**.
- праж'уха** (зах.) — рід кулеші з пшеничного борошна.
- пр'яник** (церк.) — храмове свято.
- пр'яник** (обр.) — весільне печиво для молодої від молодого у вигляді праника.
- пр'ясол** (рос.) — торгівець в'яленою й солоною рибою та сіллю; скупник.
- пр'язерви** (ам.) — нестерилізовані консерви (мармеляда, варення).
- пр'яс, гніт, пр'ягиск** — пристосування (прилад) видушувати, відгнічувати рідину з продуктів тисненням (вагою каменя в хатньому побуті); відгнічений (сир).
- пр'яцель** (нім.), див. **плетеник**.
- пр'яб'ор** (рос.), див. **столове накриття, столове срібло**.
- пр'яв'арка, пр'яв'арок** — юшка разом з м'ясом; гаряча страва; поживні добавки до гарячої страви.
- пр'яг'ара, пр'яг'арок** — пригоріла частина страви; посмак диму в страві.
- пр'ягор'яти, пригор'яти, пригор'ялий** — збільшене понад норму смаження, печення.
- пр'ягор'ця** — дві жмені стулені до купи; кількість чогонебудь, що вміщується в пригорщі (міра).
- пр'ягублюватися** — торкатись губами чарки, відпивати небагато.
- пр'яд'яни** (обр.) — весільні гості молодої, що їдуть з нею до молодого.
- пр'яд'янки** (обр.) — заміжні жінки, що везуть посаг молодої до дому молодого.
- пр'яд'ял, див. пайка**.
- пр'яйняття** (а не "пр'яйом", рус.) — приймання гостей; гостина.
- пр'яйкорм, пр'яйкормлювання** — годування немовляти.
- пр'яйкор'яти** — засохнути, як кора (каша).
- пр'яйлавок** — лавка біля кухонної плити; шинквас у крамниці. Вар.
- пр'яйлад, пр'яйладдя кухонне** (зб. ім.) — кухонне устаткування, уж. при готуванні страв. Kitchen appliance.
- пр'яйм'іс, пр'яйм'іска** — домішка до тіста.
- пр'яймус** — г'асовий (нафтовий, зах.) прилад варити страви; пр'яймусний (голка).
- пр'яйм'осини** — щось із істівного, принесене гостем.
- пр'яйн'юка** (зах.) — припрошування гостей "їсти й пити"; пр'яйзний жест з боку господаря чи господині.
- пр'яйп'ас, пр'яйп'аси, запас** — заготовлені наперед харч. продукти.
- пр'яйп'ив'яти** (до когось) — пити за ч'ясь здоров'я.
- пр'яйп'ис кухов'арський** — опис процесу готування страви чи печива.
- пр'яйп'ічка** — збільшення ваги спеченого хліба супроти ваги борошна.
- пр'яйп'ічок** — передня частина печі (в селянській хаті) перед челюстями.
- пр'яйп'рава** — смаковий додаток до страв. Seasoning, condiment.
- пр'яйп'равляти страву** — присмачувати; прип'равлений.
- пр'яйп'яник** — рід коржа, присипаного сиром.

- прісканець**, прісканці - рід солодких оладків.
- прісмажка**, див. **засмажка**.
- прісма́жувати** — (трохи) засмажити; прісма́жений.
- прісма́ка** — приправа; ласощі.
- пріста́ва, пріста́вка** — достава; додаткове пристосування в кухні.
- прістрій** — пристосування, обладнання для полегшення виконання праці; прилад.
- прічина** (бойк.), див. **запара**.
- прічі́рть** (імен.) — наливати по вінця ("у причі́рть наливай!").
- прі́ль, прі́лий** — вкритий цвіллю.
- прі́сний** — без дріжджів (печиво); прісна (джерельна) вода.
- прі́сня́к, прі́сня́ник** — прісний, неучиняний хліб, печиво.
- прі́ти** — доварюватися в парі на малому вогні або в теплій печі.
- прі́віта́міни** — речовини, що з них в організмі людини й тварини втворюються вітаміни.
- прі́вія́нт**, див. **харчі**.
- Прі́води** (церк.), гробки, могилки, родичі — відзначування пам'яті померлих в першу неділю після Великодня; Провідна неділя, Томина неділя (зах.).
- прі́ді́л** — подріблені гречані крупи.
- прі́ду́кти** — харчі; їст. припаси.
- прі́жі́ва, прі́жі́вання** — витрати на існування.
- прі́жі́ток** — засоби на існування.
- прі́ді́ати, прі́ї́сти** — витратити все на харчі.
- прі́ї́сть** — ненажерство; прі́ї́сний — ненаїстливий.
- прі́ї́ти** (заст.), див. **тушкувати, прі́ти, упрі́вати**.
- прі́кла́дка**, див. **перекладка**.
- прі́ко́рм** (заст.), див. **харчування**.
- прі́па́рка, прі́па́рювання** — дія від пріпарювати (а не "бляншувати").
- прі́пі́л га́ліят** — х. х. д. (протиокисник). Propyl gallate.
- прі́пі́ле́н глі́ко́ль** — х. д. (засіб проти висихання). Propylene glycol.
- прі́пі́й** — "пропівання батька", випивання із свекром у шинку після весілля.
- прі́пі́на́ція** (істор., зах.) — крамниця з альк. напоями.
- прі́пі́о́на́т ка́льцію** — х. х. д. (сповільнювач псування печива). Calcium propionate.
- прі́са́та́р,-ка** (обр.) — особа, що запрошує гостей на христини, весілля, похорон.
- прі́сі́л** — засолена риба; страва із засоленої риби.
- прі́сі́льне** — вид пісного борщу.
- прі́сі́юва́ч** — кухонний прилад розпушувати борошно, цукор-пудру тощо. Sifter.
- прі́скура** (а не "просфора"), **прі́скура** — хліб для Причастя.
- прі́ску́рниця** — жінка, що пече проскури.
- прі́со посі́вне** (зб. ім.) — найстарша круп'яна культура на Україні; просяний; див. також **пшоно**. (*Panicum miliaceum*). Millet.
- прі́сі́я́ник** — хліб з просяного борошна.
- прі́те́їди** (хем.) — складні білки, що містять у собі й небілкові речовини.
- прі́те́їни**, див. **білки**.
- прі́ті́рка** — прилад протирати варені харчі.
- прі́ха́льні́ця** (обр.) — дружка, що запрошує коровайниць пекти коровай.
- пру́ні, прунькі́**, див. **терносливи**.
- пру́не́лі** (фр.) — сушені сливи без кісток.
- прі́жа́нка**, див. **ряжанка**.
- прі́же́нець**, див. **пукхі́ник**.

пряжєня (гуц.) — яєшня з молоком і борошно.

прѣжити, пражити (зах.) — смажити, варити; прѣжений (яєшня, молоко).

прѣний — ароматичний або гострий але приємний на смак; виготовлений з прянощами.

прѣник — коржик з прянощами. Ginger cookie.

прѣнощі — рослини, в яких містяться ароматичні або гострі на смак речовини, уж. як приправа до їжі, перев. місцевого вирощування; див. також **спеції**. Herbs.

прѣничниця — особа, що пече або продає пряники.

пстругі, форелі — група пріс. риб род. лососєвих.

пструг озєрний (євр.) (*Salmo trutta labrax m. lacustris*).

п. озєрний (півн.-ам.) (*Salvelinus namaycush*). Lake trout.

п. струмковий (євр.) (*S. t. l. m. fario*).

п. струмковий (півн.-схід. ам.) (*Salvelinus fontanilis*). Brook trout.

п. рѣйдужний (євр.). (*Salmo iridens*).

п. рѣйдужний (півн.-зах. ам.) (*Salvo gairdnei*). Rainbow trout.

п. морський (євр., міграційна форма), кумжѣ (*Salmo trutta*). Brown trout.

птіця свѣйська, дрѣб — домашні птахи (кури, качки тощо).

птїсl (поль.) — рід солодкого печива із заварного тіста з кремом.

пугар, див. **келих**.

пуд — міра, 40 рос. фунтів, 16, 36 кг.

пудинг (анг.) — печена або варена в парі бабка з рижу, крупів, сировини з яйцями та іншими додатками; драглиста солодка страва подібна до крему.

пўдра, пудер (зах.), див. **цукор-пудра**.

пузанок, див. **оселедець-пузанок**. **пукас**, гірчак — риба род. коропових. (*Rhodeus sericeus*).

пулърда (фр.), пулърка — молода вгодована курка.

пумпернікель (нім.) — вєстфальський житній хлїб.

пўндик — рід здобного м'якого печива; пундиківий. Pastry.

пўндичок, пўндички — печені або смажені вироби із здобного тіста; ласощі.

пунш (анг.) — міцний альк. напїй, що складається із суміші, альк. напоїв (ром, коньяк, вино), води, цукру та ягідних соків; пўншовий.

пуп, пуклó (зах.) — курячий шлунок.

путєра (гуц.) — дерев'яна дїжка на овечий сир.

путїна (зах.) — дер. бочка з накривкою, в яку зливають надоєне овече молоко (для виробництва сиру).

путівка — сорт яблук.

пўтня (зах.) — дер. відро, цебро.

пўтря (заст.) — страва з варених ячмінних крупів та житнього солоду, залитих квасом.

пухкєник, пампушóк (зах.), прѣженець — солодкий виріб з учиняного тіста, варений у смальці або олії.

пухкий, м'який (печиво) — "пухка паляниця — хоч губами їж."

пухкєлик (а не "пишка", рус.) — печена пампушка.

пўчка (а не "пушка") — така кількість чоґо-небудь сипкого, яку можна взяти трьома складеними пальцями руки, приблизно 1/8 ложечки; пўчка солі.

пушіна, пушінка — маленька паляничка.

пушінка — сорт яблук.
пушка (зах.), див. **коробка металевая**; **бляшанка** (з консервами).
пущення, див. **запусти**.
пшеничка, **пшінка** (схід.) — народна назва кукурудзи або її качана.
пшеничник — пшеничний хліб.
пшеничні зарідки — ком. продукт додаток до каші й ін. страв. Wheat germ.
пшениця — одна з найстарших зернових культур на Україні; пшеничний (борошно). (*g. Triticum*).

пшонина — одна зернина пшона.
пшонó (зб. ім.) — облущене зерно проса; пшоняний (каша).
пшоняник — млинець із пшона.
пюре (фр.), **м'ячка** — варені, розм'яті харчові продукти (городина, м'ясо).
п'ялá — округла посудина для пиття деяких страв у східних народів.
п'яниця, **пйак** (зах.) — алкоголік.
п'янкій — напій з великим відсотком алкоголю.

Р

рабáрбар, див. **ревiнь**.
раióлi (iт.) — iт. борошняна страва, подiбна до вареникiв чотирикутної форми.
разовий (борошно) — раз просiяне через решето; грубо змелений.
рагý (фр.) — страва з дрiбно наризаного м'яса, тушкована з городиною i спецiями з пiдливою.
раква (гуц.), **саганка** (бойк.) — дер. посудина з накривкою на масло, сир, часто прикрашена випалюванням.
раки — iст. безхребетнi тварини, типу членистоногих, що живуть у прiсних i солоних водах; раковий (шийка, юшка, паста).
рак рiчковий (евр.) (*Astacus leptodactylis*).
рак рiчковий (ам.) (*Cambarus*). Crayfish.
рак морський, див. **омар**.
раковина (рус.), див. **черепашка**, **скойка**, **мушля**.
ралeць (iстор.) — подарунок вiд гостя господаревi.
рамбури — сорт яблук.

рапавки — сорт яблук.
рапс (рус.), див. **рiпа звичайна**.
ратóта (зах.) — яешня (на Закарпаттi).
рафiнад (фр.) — очищений цукор; найвищий сорт цукру в грудочках (ам.).
рахáт-лукум (тюр.) — схiднi ласощi з горiхiв, мигдалю, цукру, сокiв.
рахта (церк., зах.) — другий день храмового празника.
рацiон, див. **пайка**, **придiл**, **порцiя**.
рашпер (гол.) — залiзнi гратки, на яких смажать м'ясо жаривом, розкладеним пiд ними.
рванiця (зах.) — плоди, зiрванi з дерева.
ревiнь чорномóрський, рабарбар — гор., iст. черешки (в узварах, ки селi). (*Rheum rhaponticum*). Rhubarb.
ребра, **ребeрця**, див. **порeбрина**.
редечка (зах.), **редiска**, див. **редька рання** або **мiсячна**.
редька посiвна — гор., iст. корiнь; редьковий: (*Rhaphanus sativus*).
р. звичайна, бiла й чорна.

- р. рання** (травнева), місячна, редечка, редиска, редьківця. (*Rh. s. v. radicularis*).
- ренет бергамотний** — сад., гібрид яблуні з грушею.
- ренета** (фр.) — група сортів яблук.
- ренкльод, ренгльота** (фр.) — група сортів слив: р. зелений, р. Альтана, р. реформа.
- ренське** (зах.), **райнвайн** (нім.) — сорт нім. вина.
- репана диня** — дуже достигла диня.
- репанець, репанік** — тріснуті плоди або хліб.
- репетка** (зах.) — друга порція їжі.
- ресторан, ресторація** (фр.) — харчівня вищої категорії; ресторанный.
- рефекторій** (церк.) — монастирська їдальня.
- рецептура куховарська, див. приписи куховарські.**
- речовина поживна** — елементи живлення, харчів.
- решітка** (рус.), див. **гратки.**
- риба** (зб. ім. в побуті), **рибіна** (одна) — їст. водяні тварини; рибний (консерви), риб'ячий (юшка).
- риба-пилка** — мор. риба групи плахурів (скатів). (*Pristis antiquorum*). Sawfish.
- риба-рябчик** — мор. риба род. губанюватих. (*Crenolabrus griseus*). sp. Wrasse, Sea parrot.
- риба як харчовий продукт:**
- р. в'ялена** — ціла рибіна, засолена й засушена на повітрі.
 - р. в'ялена коренована** — розчищена, розпластана, засолена і в'ялена.
 - р. засолена і в'ялена.**
 - р. опікана** — засушена в печі.
 - р. діжкова** — засолена в діжках (оселедці).
 - р. вуджена, р. консервована, р. маринована, р. морожена.**
- рибалка** — людина, що ловить рибу.
- рибальство** — ловлення риби як професія.
- рибас, рибаска** — торгівець рибою як харчовими продуктами.
- рибець** — група пріс. пром. риб род. коропових.
- р. звичайний, синьогуб.** (*Vimba vimba vimba*).
 - р. південний.** (*V. v. tenella*).
 - р. дніпровий.** (*V. v. borysthenica*).
 - рибець-лобач.** (*V. v. ratio bergi*).
- риби** — класа хребетних водяних тварин. (*Pisces*). Fishes.
- риби морські.** Marine [salt-water] fishes.
- риби прісноводні.** Fresh-water fishes.
- риби прохідні.** Catadromus and anadromus fishes.
- рибні консерви** — стерилізовані рибні продукти тривалого зберігання.
- рибоза** — вуглевод, складник багатьох біологічно важливих речовин.
- рибофламін** — вітамін B₂.
- риж посівний** (а не "рис") — зернова культура; рижовий. (*Oryza sativa*). Rica.
- риж** — зерно рижу; страва з рижу; рижові продукти.
- р. білий** або звичайний (очищений від оболонки).
 - р. брунатний** (очищений від лузги).
 - р. шліфований** (з гладенькою поверхнею).
 - р. подрібнений, або рижові крупи.**

- р. відварний** (намочений і випарований). Perboiled rice.
- р. швидковарний** (заварений і висушений). Precooked rice.
- р. роздúтий** (а не “воздушний”, рус.) — готовий до їжі продукт. Puffed rice.
- риж дикий**, або індійський — зернова рослина. (*Zizania aquatica*). Wild rice.
- рижик справжній**, або хрящ смачний — їст. гриб. (*Lactaria deliciosa*).
- рижій посівний** (ярий і зимовий) — олійна росл.; рижієвий. (*Camelina sativa*).
- ринка, риночка** — низька посудина з покриттям, іноді з держаком. Saucepan.
- ринок**, див. базар.
- ринчок, ринчки** (лем.), див. гляг.
- рипус, рялúшка озéрна** — пріс. риба роду сиг. (*Coregonus albula*).
- рислінг** (нім.) — сорт винограду; сорт вина.
- ритуал**, див. обряд.
- рибієр** — сорт амер. чорного винограду.
- рідина, тéчиво** — стан речовини між твердим і газовим; рідінний, рідкий (страва).
- ріжки**, “хліб святоіванський” (зах.) — їст. плоди ріжківця властивого (ріжкового дерева). (*Ceratonia siliqua*). Carob.
- ріжкий** — дрібне печиво у формі ріжків.
- різак**, див. сікач.
- різалка** — пристрій (машинка) різати городину, садовину тощо.
- різанка** (зах.), див. локша, локшина.
- різдвяні страви** (обр.) — трад. страви в навечір'я Різдва.
- різник, колій** — особа, що убиває худобу на м'ясо; торгівець м'ясом; м'ясар.
- різото** (іт.) — страва з рижу.
- рікота** (іт.) — сир із сироватки. Ricotta cheese.
- ріпа звичайна** (а не “рапс”, рус.) — гор., їст. корінь. (*Brassica rapa*). Rape.
- ріпа** (діял.), див. картопля; топінамбур.
- ріпак звичайний** (ярий і озимий) — олійна рослина; ріпаківий (олія). (*Brassica napus v. oleifera*). Colze.
- ріп'яник** (гуц.) — корж із кукурудзяного борошна та картоплі.
- ріска** — первісне значення “росинка”, “крапля роси”, тепер взагалі щось дрібне їстівне. “І ріски в роті не було”.
- рогаль, рогалик** — рід дрібного печива з двома загостреними кінцями у формі рогів. (Crescent); сорт картоплі.
- рогач, гачок** (зах.) — пристрій засувати та виймати з печі горшки із стравою.
- родзінки** (а не “ізіум”) — сушені виноградові ягоди.
- рожа дика** (зах.), див. шипшина.
- рожен** — металевий прут, що на нього настромлюють м'ясо, щоб пекти на відкритому вогні.
- розанець** — вергун у формі троянди.
- розбавляти, розбавити** — зменшити насиченість якогонебудь розчину додаючи воду (оцет); змішувати щонебудь з рідиною; розбавлений.
- розбóтувати, розбóтати** — розмішувати щонебудь в рідині (борошно з сметаною).
- розводіти**, див. розбавляти.
- розговіни** (церк.) — першеурочисте споживання скромної їжі після Великоднього посту (на Великдень); розговівлятися, розгівлятися, розговітися.
- розé** (порт.) — сорт вина.

розкачувати, розвалкóувати (зах.) — розпліскувати тісто качалкою (валком).

розколóувати, див. **розбовтувати**.

рòзкришка — хлібець, замісений з хмільною водою на розчину.

розливний — те, що продається "на розлив" (вино, пиво).

розмарін справжній — прянощі; розмаріновий. (*Rosmarinus officinalis*).

розмарін — сорт зимових яблук.

розмél — розмелювання зерна на борошно, крупи; див. також **помел**.

розмélювати, розмолоти — роздрібнювати, розтирати зерно на крупи або борошно; розмелений, розмóлотий (перець).

розсіпчастий — те, що легко розсипається на дрібні частинки (зварена картопля, каша).

розсівач — кружок розсівати полум'я пальника під вареною стравою.

розсіл, **росіл** — солоний розчин (ропа) для засолювання огірків; солоня рідина з солоних огірків, капусти.

розсольник (рос.) — юшка з солоних огірків.

розтяга́й (рос.) — рід пиріжків з відкритою начинкою.

розфасóування — розподіл харчового продукту на певні міри, вагу чи посуд.

рòзчин соли — розчинена сіль у воді; див. **ропа**.

розчин(а) — закваска на тісто ("розчин учинила").

розчиня́ти, **розчинити** — розпускати певні речовини у воді; розводити борошно речовиною на тісто; розчинений (тісто), розчинний (кава).

розчиня́ти (рибу, птицю) — очищати від нутрощів; пàрити.

рокі (лем.) — поминальна гостина в роковини смерті.

рокфóр (фр.) — сорт гострого овечого сиру.

рольмóпс — звинуті половинки філе маринованого оселедця.

рока́мбòль (фр.), див. **цибуля**.

ром, **рум** (зах.) — міцний альк. напій; рóмовий (бабка).

ромáшка ліка́рська, **рум'янок** (зах.) — росл.; ромáшковий (чай). (*Matricaria chamomilla*).

ромéн-салáта — гор., різновид салати з довгастою головою. *Romaine*.

ромéньська гуска — порода укр. гусей (назва походить від м. Ромен).

ромстéкс (анг.) — стейк або яловича печеня з горішньої част. стегна. *Rump steak*; *Rolled roast*.

рòндель (поль.), див. **баняк**, **каструля**.

росівни́ця (гуц.) — обрядова різдвяна юшка з капустяного розсолу й кукурудзяних крупів.

ропа — міцний соляний розчин.

росіл (зах.) — незаправлена м'ясна прозора юшка; вивар з м'яса; бульйон. *Broth*.

рослі́на; **рослі́нний** (їжа, страва).

рослі́нництво — вирощування культурних сільськогосподарських рослин.

рослино́дний, див. **вегетаріянство**.

ростбі́ф (анг.) — яловича печеня з похребтини, з ребрами або без.

ротóнда — сорт полодкого перцю.

рубєць — найбільший відділ шлунка жуйних тварин; частина яловичини між похребтиною й грудинкою.

рубці, флячки (зах.) — страва з шлунка (рубця) жуйних тварин.
рубін — сорт ранньої редьки (редиски).
руліда, рулет, див. **завиванець з м'яса**.
рура, братура (зах.), див. **піч**.
русак, див. **оселедець-куцак**.
руслан — сорт ранніх огірків.
рута садова — прянощі й ліки (листя); рutowий (чай). (*Ruta hortensis*). Rue.
рутабага — шведська бруква. (*Brassica napobrassica*). Rutabaga.

рутин — вітамін групи Р.
рушти (нім.), див. **гратки**.
рябець камчатський — росл., іст. цибулини. (*Fritilaria*).
рябо — каша з пшона й гречаного борошна; див. також **тетеря**.
рябок, рябки — мисл. залітні птахи. (*Pterocles*).
рябчик, див. **орябок**.
ряжанка, пряжанка, гуслянка (гуц.) парене молоко, заквашене сметаню.
ряпушка озерна, див. **рипус**.

С

саба (кирг.), бурдюк — шкіряний міх на кумис, вино тощо у східних народів.
саба — сорт винограду.
сабайон (фр.) — підлива із збитих з цукром жовтків, вина й прянощів; напій в цих складників.
сабза (кавк.) — білі родзинки з винограду, кишмиш.
сабурівка — сорт капусти.
савойська капуста, див. **капуста**.
саганка (бойк.), див. **раква**.
саго — крупи з осердя сагової пальми; роблені крупи з картопляного або кукурудзяного крохмалю; саговий.
сад, садок — сукупність культивованих плодових дерев та ягідних кущів.
садівництво — вирощування плодових дерев та ягідних культур.
садовина, овочі (а не "фрукти", рус.) — плоди садових дерев.
сазан, дикий короп — пріс. риба род. коропових. (*Cyprinus carpio*).

сайда — мор. пром. півн. риба род. вахнюватих. (*Pallachius virens*). Pollock.
сайка — невеличка подовгаста булочка.
сайра — мор. риба род. макрелешукових. (*Colorabis saira*). Pacific saury.
сакі (яп.) — альк. напій з рижу.
сакральний — релігійно-обрядовий (хліб).
сакса — сорт шпарагової квасолі без волокон.
салака, балтійський оселедець; див. **оселедець**.
саламаха, саламата (заст.) — рідка страва із завареного на воді борошна гречаного або пшоняного (на Запоріжжі); м'ята квасоля, заправлена олією з цибулею й часником (на Городенщині).
саламата, саламура — заточений салом або олією часник з борошном, як заправка до борщу (на Полтавщині).
салата посівна, салат — гор. (іст. свіже листя); салатний. (*Lactuca*

sativa). Lettuce.

с. листкова, с. головчата, с. роменська, с. кучерява, с. шпарагова.

салата морська — іст. мор. зелені водорості. (*Ulva lactuca*).

салатка, салата — холодна страва із листя салати; холодна страва з вареної городини, м'яса, риби тощо як закуска. Salad.

салатниця (а не "салітирка") — посудина на салат.

салеп (араб.) — іст. й лік. речовина, що її добувають з різних видів зозулинця. (*Orchis*).

салітра, **селітра** — х. х. д., див. нітрат кальцію.

саліциль, **саліцилева кислота** (хем.) — орг. сполука (безбарвні кристалики), уж. як зберігальний засіб.

сало — тваринна сить (товщ, жир).

сало зовнішнє, солонина (зах.) — підшкірний шар свинячої ситі.

с. молодє — свіже, не дуже просолене.

с. старє — дуже просолене для довшого зберігання.

сало середовє (внутрішнє), здір — що відкладається довкола внутрішніх органів тварин.

саломас — гідрогенізована олія.

салотівка, див. ковганка.

салімі (іт.) — сорт іт. вудженої ковбаси (первісно з козлятини).

саліник — страва з гречаних крупів з печінкою, запечена у здорі.

саліниця, див. бодня.

салітисон, **саліцесон**, див. ковбик.

самбук — солодка холодна страва з садовини із збитими білками.

самовар (рос.) — металева посудина кип'ятити воду на чай, уживаючи як палива деревного вугілля; така ж посудина кип'ятити за допомогою електрики.

самогін, **самогонка** — доморобна горілка (в Україні).

самсонівка — сорт вишні.

сандвіч (анг.) — дві або більше скибок хліба, перекладених м'ясом, сиром, рибою тощо (назва від м. Сандвіч в Англії).

сандерс — сорт смородини.

сапераві (груз.) — сорт груз. винограду; сорт вина.

сапєт, **сапєтка** — кошик з лози на садовину, на вилвлену рибу.

сапотон — кисіль з бузини, див. також **бузинник**.

сарган, морська щука — мор. риба род. сарганових. (*Belone belone*). Garpike.

сардєля, **сардєлька** — сорт вареної ковбаси (товста коротка сосиска).

сардини, **сардинки** — пром. назва групи видів дрібних риб род. оселедцевих; рибні консерви з цих риб; сардинковий.

с. звичайна (євр.) (*Sardinella pilchardus*). Eur. sardine.

с. чорноморська. (*S. euxinus*).

с. еспанська. (*S. anchovia*). Spanish sardine.

с. тихоокеанська, або івасі. (*Sardinops sagas*). Pacific sardine.

сарлянак, див. кефалю-сингіль.

сарна, чорна коза — мисл. тварина. (*Rupicapra*).

сарнина — м'ясо з сарни.

сативін — фітонцид часнику.

сатурація — насичення, напр., рідини вуглекислим газом при виробництві прохолодних газованих напоїв, олії — воднем, води-сіллю тощо.

сафлор, див. крокіс фарбувальний.

сахарин — синтетичне солодило (замінник цукру); сахаріновий.

сахароза, **цукроза** — вуглевод групи дісахаридів.

саціві (груз.) — підлива з волоських горіхів та часнику.

свербівус (зах.), див. шипшина.

свербіга, **свербігус** — росл. (їст. листя). (*Bunias orientalis*).

свинина — м'ясо свині.

свиня — свійська тварина; свинячий (ковбаса).

свиняче в'ухо, **неврофіл** булавоподібний — їст. гриб. (*Clatarella clavatus*).

свирена — мор. риба род. свиренових.

с. тихоокеанська. (*Sphyrena argentea*). Pacific barracuda.

с. велика, або **барак'уда**. (*S. barracuda*). Great barracuda.

свиріпа, див. ріпак.

свіжинá — свіже м'ясо убитої тварини; свіжі припаси харчів.

свійська птиця, дріб (зах.) — домашня птиця (кури, качки).

свійські тварини — освоєні домашні тварини.

свячене (церк.) — обрядове печиво (паска) та інші харчі, посвячені в церкві на Великдень.

себель, див. **верховодка**.

севрю́га, **пестрю́га** — риба род. осетрових; севрюжачий. (*Acipenser stellatus*). Sturgeon sp.

севрюжина — м'ясо севрюги.

се́гмент — частка, скибка в деяких плодах (мандаринка).

сеза́м, див. **кунжут**.

секре́т — пріс. риба род. окуневих. (*Lucioperca volgensis*). Pike-perch sp.

сект — есп. сухе пінисте вино.

селезінка, див. **коса**.

се́лен — хем. елемент, наявний в харчах. Selenium. Se.

селера пахуча — гор. і прянощі (їст. корінь, черешки й листя); **селеровий**. (*Apium graveolens*); **с. ко-**

ренева, **с. листкова**, **с. черешкова**, **с. яблучна**.

селява, **шемая** — пріс. риба род коропових. (*Chalcalburnus chalcoides*). Bleck sp.

семилітка, **зимівка**, див. **цибуля**.

семільйо́н — сорт винограду, сорт вина.

семолі́на (іт.) — сорт борошна або крупів з твердої пшениці.

се́нсо — сорт винограду.

серва́нт (фр.) — низька шахва на посуд і столу білизну.

серве́тка (а не "сальфетка") — полотняні або паперові хустинки як частина столої білизни, уж. при їжі, а також як декоративні прикраси стола, століків тощо.

серві́з (фр.) — повний набір однорідного столового посуду.

серві́с (анг.) — обслуга; сервований (а не "сервірований").

с. побуто́вий — побутове обслуговування населення.

серву́вання (а не "сервіровка") — приготування столу; подавання страв.

серде́чник, див. **жеруха**.

серде́лька — дрібна риба род. оселедцевих. (*Harengula delicatula*).

сере́кція — сорт винограду; сорт вина.

се́рце — їст. внутрішній орган забитої тварини.

серцеві́дка і́стівна — їст. двостулковий м'якун. (*Cardium edule*). Cockle.

сиву́ля, або **клітоцибе сірий** — їст. гриб. (*Clitocybe nebulus*).

сиву́ха (заст.) — низький сорт горілки домашнього виробу з борошна.

сіги — рід пріс. риб род. пососевих з білим м'ясом. (*g. Coregonus*). Whitefish.

- сиг чұдський.** (*Coregonus lavaretus*).
- сиг-лудога.** (*C. l. ludoga*).
- сиг ставковий** (ам.) (*C. clupeaformis*). Lake whitefish.
- сидр** (фр.) — малоалкогольний яблучний напій; див. також **яблучник**.
- силікоалюмінат натрію** — х. х. д. (проти грудкуватости борошна). Sodium silicoaluminate.
- синяп** — сорт кримських яблук.
- сингіль, кефáля** — сингіль, ларич — мор. риба род. кефалевих. (*Mugil auratus*).
- синець** — пріс. риба род. коропових. (*Abramis ballerus*).
- синяк, дубовик** — ум. їст. гриб. (*Boletus luridus*).
- синяк зернистонóгий** — ум. їст. гриб. (*B. erythropus*).
- сінюгуб**, див. **рибець звичайний**.
- сир** — продукт скисання молока; сирі (мн.) — форма, уживана у пром. значенні; сірний, сір'яний.
- сир кисломолóчний** — сир, що втворюється самозаквашуванням свіжого молока або заквашуванням молока кисломолóчними бактеріями; цього сиру такі різновиди: **с. свáжий** (Cottage cheese), **с. відгнічений** (Farmers cheese), **с. вершкóвий** (Cream cheese), **с. пісний** (Skim milk cheese), **с. із сметаною**. Creamed cheese.
- сир глáганий** (а не "сичужний") — сир солодкий, зароблений глáгом (швайцарський, бриндзя тощо). Natural cheese.
- сир тóплений** (а не "плавлений", рус.) — сир, що виробляється змішування обох родів сиру з додатком інших молóчних продуктів; сир твердий і м'який. Processed cheese.
- сир америкáнський** — популярні сорти білих і жовтих топлених сирів; ам. чедар.
- сир лiмбурáський** — сорт бельгійського сиру.
- сир лiптáвський** — сорт чеського сиру.
- сирій, сирé** — неварений, несмажений, недоварений, недопечений (страва).
- сирiвeць** — хлiбний квас; сирiвцeвий (борщ).
- сирiвка** (зах. з поль.) — салатка з сирiї городина або садовина.
- сiрна пiска** — вiдповiдно приправлена сирна маса у формi бабки, що її приготóвляють на Великдень.
- сiрний тiждeнь** (зах.), див. **масляна**.
- сирник, сир'яник** — печиво з сиром; пирiг iз сиром.
- сiрники** — смаженi оладки з сиру.
- сiрниця** — посудина зберiгати сир.
- сiрно** — малeнький круглий стóлик, що при ньому сидять на землi, як їдять у селянському побутi.
- сировáр, сировáрка** — фахiвцi при виробництвi сиру.
- сировáрня** — пiдприємство, що виробляe сири.
- сировáрство** — виробництво сирiв.
- сировáтка, сiрвaтка** (зах.) — рiдина, що залишається пiсля вилучення сирної маси з молока; сировáтковий (кулiш). Whey.
- сировинá** (а не "сирiвeць", зах.) — сирi продукти, з яких виробляють харчi (городина, садовина тощо).
- сировиця** (зах.) — природньо солонa вода, що з неi виварюють сiль.
- сироїжка, сироїжки** — група їст. грибiв. (*Russula*).
- с. бездогáнна.** (*R. integra*).
- с. бiла, пiдгрúздок.** (*R. delica*).

- с. болóтяна. (*R. paludosa*).
 с. зелéна. (*R. aeruginosa*).
 с. золотíста. (*R. aurata*).
 с. істíвна. (*R. vesca*).
 с. лускáта, шаблячка. (*R. vire-scens*).
 с. медова. (*R. mellifera*).
 с. сiньо-зелéна. (*R. cyanoxantha*).
 с. червóно-жóвта. (*R. lutea*).
- сирók, сиркí** (мн.) — спеціально упаковані малі дози твердого сиру на продаж; сиркова маса з розтертого з прянощами сиру.
- сирóп** (фр.), див. **соковик**.
- сиря́н** — коровай із сиром ("сирянокоровай").
- ситá** — вода з медом; напíй з меду й води; заливка до куті й колива.
- сiтий** — добре вгодований; з великим змістом ситі, товщу (про страву).
- ситний** — настояний на меду або підсолоджений медом.
- сiтний** — просiяний через сито (борошно).
- сiтник** — хлiб з просiяного борошна; майстер, що робить сита (ситар).
- сiто, сiтко, сiтце** — прилад просiювати борошно; протирати зварені харч. продукти.
- ситро́** — газований солодкий напíй.
- силь, товщ, жир** — складова частина харчування, джерело енергiї організму; ситевий; сiтий (борщ).
- с. тварíнна (сало, масло).
 с. рослiнна (олія).
 с. мiшана (маргарин).
- сифон** — пляшка з пристроєм вилити рiдину; пляшка для газованих напоїв.
- сичу́г** (рус.), див. **гля́г**.
- сiєств** (есп.) — пообiдній відпочинок (в теплих країнах).

- сік, соку** — iст. рiдина, що витiкає або витискається з плодiв або iнших частин деяких рослин; с. березовий i с. кленовий (iз стовбура дерева), с. помiдоровий (iз плодiв), с. морквяний (з кореня), с. ягiдний (з ягiд).
- сіканка** — сiчена капуста (для страви).
- сіка́ч** — широкий нiж сiкти харч. продукти.
- сікер** — яблучне вино.
- сiль кухóнна**, хлорид натрiю — уж. як приправа та засiб консервування харч. продуктiв; с. сипка, с. дрiбкова або кам'яна (бахмутка).
- сiльничка**, солянка — посудина на столову сiль.
- сiм'я** — назва плоду у деяких рослин (коноплi).
- сiм'яник**, перепiчка — корж, посипаний конопляним сiм'ям.
- сiм'янка** (бот.) — плiд рослин iз шкiрястим оплоднем (соняшник).
- сірка** — хем. елемент, наявний у харчах. Sulphur. S.
- сірюга**, див. **пестрюга**.
- сiчений**, котлета, шницель (зах.) — смажена страва з сiченого або меленого м'яса.
- сiшки** (обр.) — дрiбне весiльне печиво, що ним дружки обдаровують дiтей.
- сiянка** — дрiбна цибуля, вирощена з насiння; пересiяне борошно.
- скаралу́ща, шкаляру́ща, скаралу́па** — тверда оболонка яєць, горiхів.
- скáтерка, скáтертина** (а не "скáтерть"), див. **обрус**.
- скiба, скiбка, скiбочка** — відкраний шматок хлiба, кавуна.
- скиборiзка** — машинка рiзати хлiб.
- скiпець** (зах. з поль.), див. **дiйниця**.
- складка, складчина** — гостина, на

- яку "складаються" учасники її; пікнік.
- склеп** (зах. з поль.), див. **крамниця**.
- склепяр**, див. **крамар**.
- скліця**, **люкер** (зах.), **помадка** — цукрова маса оздоблювати печиво (торти).
- склянка** — скляна посудина без ручки пити воду, солодкі напої, чай тощо.
- склянка вимірнá**, мірка, кватірка (а не "горнятко") — спец. скляна посудина на 250 г. з позначками для визначення кількості рідини чи речовини, уж. при приписах куховарських; див. також **кухлик**.
- сковорідник** (біл.), див. **перепічка** (корж.).
- сковородá**, **сковорідка** (а не "пательня") — низька посудина, в якій смажать. *Frying pan*.
- ско́йка**, двійчаста черепашка — стулки черепашок двостулкових м'якунів. *Bivalve shell*.
- ско́йки** — група видів двостулкових м'якунів. (*Lamelibranchia*). *Clam*.
- сколо́тини**, маслянка — побічний продукт, що залишається при збиванні масла з вершків, сметани. *Buttermilk*.
- сколо́тятик** — корж, замішений на сколотинах.
- сконденсоване молоко́** — згущене в консервах.
- скоріна**, **скорінка**, див. **шкуринка** (на хлібині).
- ско́ром**, **ско́ромина** (церк.) — м'ясні й молочні страви, заборонені у піст; скоромний.
- скорпéна** — мор. риба род. скорпенових. (*Scorpaena porcus*). *Scorpionfish*.
- скороспілка** — сорт ранніх черешень.
- скороспілка червона** — сорт слив.
- скру́тень**, **завиванець** — учиняне (дріжджеве) печиво з яблуками.
- скорзонéра еспанська**, або **гадючка еспанська** — культ. росл., їст. корінь. (*Scorzonera hispanica*).
- сколі́мус еспанський** — культ. росл., їст. корінь. (*Scolymus hispanicus*).
- скульп́рія**, **баламу́т** — мор. риба род. скульпріюватих.
- с. атланти́йська** (*Scomber scombus*). *Common mackerel*.
- с. тихоокеа́нська** (*S. japonicus*). *Pacific mackerel*.
- с. королі́вська** (*Scombreromorus cavalla*). *King mackerel*.
- сла́ва** — сорт капусти.
- сластьо́н**, **сластьони** — рід пшеничних пампушків, смажених в олії.
- сластьо́нниця** — жінка, що смажить і продає сластьони (на базарі).
- сли́ва**, **сли́вка** (зах.) — сад.; сливовий, слив'яний. *Plum*.
- слива садова́** (евр.) — плодове дерево, що його розводять в багатьох відмінах. (*Prunus domestica*).
- с. амери́канська**. (*P. americana*).
- с. кана́дська**. (*P. nigra*).
- с. япо́нська**. (*P. salicosa*).
- с. уссу́рійська**. (*P. ussuriensis*).
- сли́ви маринова́ні**, с. сушені, див. також **чорнослив**.
- сливо́виця** — горілка із слив.
- слив'я́нка** — слив'яна наливка; слив'яна юшка.
- слима́к виногра́дний**, **равлик** — їст. черевоногий м'якун. (*Helix*).
- слима́к плаский**, **морське вухо** — їст. мор. м'якун. (*g. Haliotis*). *Abalone*.
- слов'я́нка** — сорт яблук.
- сло́йбний** (рус.), див. **листокваний** (печиво).

слоїк, банка — скляна посудина для зберігання й консервування харч. продуктів.

слуква, вальдшнеп — мисл. птах род. сивкових. (*Scolopax rusticola*). Eur. woodcock.

смажена — смажене м'ясо; смажений.

смажениця, **смаження** (гуц.) — яешня.

смак — відчуття якості їжі за допомогою органу смаку в роті; смачний.

смак — гіркий, солодкий, солоний, кислий (а не "квасний"), кислосолодкий (винний).

смаколіки (зах.), див. **ласощі**.

смалець — топлене свиняче сало (солонина) або здір (Lard); сить (товщ), витоплена з домашньої птиці. Fowl fat.

смаріда, морський окунь — мор. риба род. менових. (*Smaris chryselis*).

смарувати (зах.), див. **мастити** (вареники маслом), **мазати** (хліб маслом).

смачити — добирати до смаку, заправляти чимсь страву.

смачний — приемний на смак; смачно (їсти).

смачного! або **хліб та сіль!** — це два окремі побажання, тим, що їдять.

сметана — верхній шар на кислому молоці (збирана с.); заквашені вершки; сметанний, сметановий.

сметанка, здріб. від сметана.

сметанка (зах. з поль.), див. **вершки**.

сметанник, **сметанниця** — посудина на сметану і вершки, подавані до столу.

смїкавець їстівний, чуфа — культ. росл., їст. бульби (олія і крохмаль), в сушеному стані — ласощі. (*Cyperus esculentus*). Chufa.

смоква, див. **фіга**.

сморж, див. **зморчок**.

смородина, або чорні порічки — їст. ягоди. (*Ribes nigrum*).

смородинівка — наливка з ягід смородини.

смужки (не "пасочки") — вузьенькі стрічками викрапані частини тіста, сала чи городини.

снідання, **сніданок** — перша ранкова їжа; страви сніданку; сніданковий.

снідальниці (обр.) — дівчата й молодичи у весільному обряді, що приходять уранці до молодої на другий день після весілля.

сніжінка — сорт цвітної капусти.

сніжки — солодка страва із збитих білків, зварена на молоці.

со́да — будь-яка натрієва сіль вугільної кислоти, що використовується в харч. промисловості.

со́да питна́, або харчова — бікарбонат натрію. Baking soda.

содо́ва або **газо́вана вода́** — вода насичена вуглекислим газом. Soda (water).

соковик, сироп — концентрований розчин цукру; переварений з цукром сік.

со́лити — приправляти сіллю; засолювати (консервувати) сіллю (огірки, рибу).

со́лод — продукт пророщування зерна, що містить активні ферменти; солодовий. Malt.

солодо́ць го́лий — росл. (солодкий корінь до напоїв). (*Glycyrrhiza glabra*). Licorice.

солодо́вий цукор, див. **мальтоза**.

солодило — фабрично вироблюваний солодильний продукт без цукру.

солодке — третя страва солодка; десерт.

солодкий — с. смак; приготовані з

- цукром, медом (їжа, питво); солодке молоко; солодка вода (прісна).
- солодоці** — цукерняні вироби; па-соці.
- солодўха**, див. **кваша**.
- соложєники** — запечєні, залиті піною з білків, налисники з яблучною начинкою.
- солómка**, **соломінка** — порожниста суха стеблина; паперова або скляна цівочка пити напої; солomкою краяти (капусту) — тонкими смужками.
- солóний** — смак солі; їжа, приправлена сіллю; засолєні на запас продукти; солонa вода (морська).
- солонина** — засолєне для зберігання м'ясо; свиняче підскірне сало (зах.).
- солонцювати** — їсти "солонo", здебільшого оселедці.
- солямiна** — отруйна речовина, що виникає в ростках і позелєнілих бульбах картоплі.
- солiнка** — солонa джерельна вода; сiльничка (зах.); рос. страва з капусти з м'ясом або рибою; сорт груші.
- соль**, див. **язик морський**.
- соми**, **сомоподібні** — підряд перев. пріс. риб роду коропоподібних.
- сом звичайний** (євр.) (*Silurus glanis*). Eur catfish.
- сом білий** (півн.-ам.) (*Ictalurus catus*). White catfish.
- сом блакитний** (ам.) (*I. furcatus*). Blue catfish.
- сом жовтий** (ам.) (*I. natalis*). Yellow bullhead.
- сом смугастий** (півд.-ам.) (*I. punctatus*). Channel catfish.
- сом кам'яний**. (*Noturus flavus*). Stonecat.
- сом морський**. (*Geleichthys felis*). Sea catfish, sea calf.
- сómик кáрликовий** або **американський** (*Ameiurus nebulosus*). Brown bullhead or horned pout.
- сомiна** — м'ясо сома.
- сóнячна риба** — риба род. окуневих. (g. *Centrarchus*).
- сóняшник звичайний** — олійна росл.; соняшникóвий. (*Helianthus annuus*). Sunflower.
- с. олійний** (для виробництва олії).
- с. лузальний** — їст. насіння (в Америці належить до "харчів здоров'я").
- сóняшник бульбистий** або **топiнамбур**, земляна груша, pina — їст. бульби. (*Helianthus tuberosus*). Jerusalem artichoke.
- сорбiнат кáлiю** — х. х. д. (консерв. засiб). Potassium sorbate.
- сорбiнова кислотá** — х. х. д. (консерв. засiб). Sorbic acid.
- сорбiтóль** — х. х. д. (солодило).
- сóрго** — зернова росл., спорiднена з просом. (*Sorghum*).
- сорт, гатўнок** — певна група рослин чи їх плодiв, якi вiдрiзняються вiд близьких спорiднених iз ними рослин; рiд продуктiв, що мають певнi якiснi ознаки.
- сортувáння** — розподiл продуктiв за гатунками чи якiстю.
- сос**, **сóус** (фр.), див. **пiдлива**.
- сосiска** (фр.), **ковбáска** (зах.) — дрiбнi варєні ковбаснi вироби з суцiльної маси, що їх споживають гарячими. Frankfurter, Wienerwurst, "Hot dog".
- сосисóн** (фр.) — великi товстi сушенi ковбаси.
- сотєйник** (рос.), **ринка** — рiд кухонного посуду. Saucepan.
- сотєрн** (фр.) — сорт бiлого вина.

сочевиця звичайна (харчова) — гор. і борошно, уживають також у цукерняному виробництві; сочевичний (юшка). (*Lens esculenta*). Lentil.

со́чиво — страва з сочевиці.

со́я — гор., їст. насіння, з якого також виробляють борошно, олію та інші харчові продукти; соєвий. (*Soja hispida*). Soybean.

со́єве молоко — суспензія (завись) соєвого борошна з водою, що з неї виробляють кисляк, вершки, масло (маргарин) і сир.

со́єва підлива — ферментована підлива з насіння сої, води і солі у східних народів. Soy sauce.

спа́феті (іт.) — тоненькі довгі макарони.

спа́ржа, див. **шпа́раґи**.

Спа́сівка (церк.) — піст від 14-27 серпня.

спа́сівка — сорт яблук; сорт груш; сорт слив.

спе́ції — ароматичні, смакові приправи росл., перев. троп. походження, як от ванілія, гвоздики, цинамон тощо; див. також **прянощі**. Spices.

спирт питний, або **алького́ль** (питний) — винний або етиловий спирт.

спідка — спідня шкуринка вхлібині.

спіжа́рня (зах. з поль.), див. **комора**.

спілий, див. **стиглий**, **достиглий**.

спожива́ти — їсти ("споживайте здорові!"); споживний (продукт).

спожива́ч — той, що споживає, покупець; споживчий (кооператив).

спожива́ння — використання суспільного продукту для потреб людей.

спориш перце́вий, водяний перець — прянощі (листя). (*Polygonum hidropiper*).

спотика́ч (заст.) — альк. напій з горілки, завареної з ягідним сиропом і спеціями.

спрут, **спру́ти**, **восьмині́ги** — їст. мор. головоногі м'якуни. (*Octopus*).

срі́бло — хем. мікроелемент, наявний в харчах. Silver. Ag.

ставри́да звича́йна — мор. риба род. ставридових. (*Trachurus trachurus*). Scad.

с. **середземно́рська**, або **скульпу́рська**. (*T. lacerta*). Chicharo.

ста́ніоль — цинова (а не "олов'яна") фольга (шумиха); див. також **фолія**.

стеа́роїл-2 **ляктила́т ка́льцію** — х. х. д. (емульґатор). Calcium stearol-2 lactylate.

сте́бло (а не "било") — основна надземна частина трав'янистих рослин, що несе на собі листки.

сте́гєнце ку́ряче — горішня частина курячої ноги. Chicken thigh.

сте́гно я́ловиче — горішня частина задньої ноги до коліна. (Hind leg); **ве́рхня част.** я. стегна — **зсік** (Rump); **ву́трішня част.** я. стегна. Round.

сте́гно ба́раняче — окіст. Leg of lamb.

стейк (анг.) — поперечно порізані великі шматки яловичини з м'якої частини туші (похребтина, зсік), що надається для запікання; кругляші з великої риби для запікання (Broil); назва страви. Steak.

стериліза́ція (лат.) — знищення зародків бактерій фізичними або хемічними засобами; стерилізований, стерильний.

стерлі́дь, див. **чечуга**.

стіра́нка, **за́тірка** — молочна страва з затертого борошна.

- стірка, стірочка** (зах.) — шматок тканин витирати посуд чи щось інше.
- стікач** — пристрій для стікання соку при вичавлюванні його з садовини чи городини.
- стіл** — стіл обідній в їдальні (мебель); їжа, страви; харчі; харчування, столування; столовий; накривати стіл (готувати все до їжі на столі), подавати на стіл (страви); обід (вечеря) на столі; просити, кликати до столу; саджати за стіл; сидати за стіл; вставати від столу.
- стільний, застівник** (обр. гуц.) — великодній хліб, в який втикали стільки яєць, скільки було членів родини.
- стільний, щільник** — мед з вощиною; щільниковий (мед).
- стільний, стільничка** — верхня дошка високої селянської скрині; кухонна дошка, кух. дощинка.
- стовбун, стовбуні** — високий горщик з прямими вінцями пекти стовбці.
- стовбці, стовпці** — печиво з гречаного борошна, печене в стовбунах, їдять гарячими з часником і олією як страву.
- стокс кївський** — сорт кавуна.
- столівник** — особа, що харчується у когось за оплатою.
- столове накриття, або столовий сервіз** — набір однорідного столового посуду.
- столова білізна** — обруси, серветки тощо.
- столове срібло** — металеві ложки, ножі, виделки тощо. Silverware.
- столове вино** — сухе і напівсухе вино з винограду без додатку цукру.
- стоянець** — вид глечика.
- сто́янка** — відстояне молоко.
- стра́ва** — вариво, їжа, частина обіду, вечері. (Dish, course); обід з трьох страв. (Three-course dinner); с. перші (рідкі), с. другі (основні), с. треті (солодкі).
- страдоцвіт, пасифльора** — їст. плоди троп. росл. Passion fruit.
- стру́дель** (нім.) — завиванець з прісного тіста з яблуками; див. також **верту́та**.
- стружки** — зелений перець, покраний стружками, тонкими стрічками.
- стру́цель** (нім.) — довга плетена булка в три поверхи, trad. різдвяне печиво у німців. Christmas stritzel.
- стру́чень** — весільне печиво в Шешорах на Гуцульщині.
- стру́для** — довга плетена булка; trad. польське різдвяне печиво з начинкою та бакаліями; див. також **ді́д**.
- стручо́к** (бот.) — плід рослини з двома лупинками, між якими міститься насіння.
- стряса́вця** (зак.), “капуста з кромплями” — зварена капуста змішана з картоплею.
- студене́ць** (зах.), див. **холодець**.
- стўле́нь** (обр.) — два пиріжки або вареники з калиною чи вишнями, перев’язані попарно червоною ниткою; з ними просять батьків молоді до дому молодих на другий день після весілля; на Гуцульщині це миска з “пирогами” (варениками); пироги з сиром на день св. Петра й Павла (на Прикарпатті).
- стўле́ник, стўле́нь** — пиріг без начинки; малий книш.
- стўлка** — одна черепашка двостулкових м’якунів; половинка стручка (квасолі).

стúпа — дерев'яний прилад у селянському господарстві товкти зерно на кутю, просо на пшоно тощо.

стúпка кухóнна, див. **ковганка**, **салотовка**.

стúхлий, тúхлий — попсований (борошно, крупи).

суда́к звичайний, сула — пріс. риба род. окуневих; судакóвий. (*Lucioperca lucioperca*). Pike-perch.

с. озéрний. (*Stizostedion vitreum*). Walleye.

с. кана́дський. (*S. canadense*). Sauger.

с. морський. (*Lucioperca maxima*).

суда́чина — судакове м'ясо; страва з судака.

суджук — сорт баранячої або яловичої сушеної ковбаси з салом.

судки — складена з двох чи трьох одна посудина переносити готовий обід.

судник, див. **мисник**.

сукотáш (індіян.) — ам. страва з курудзи і квасолі. Succotash.

сула́, див. **суда́к**.

сулія́, бутель, бутля — велика скляна пляшка з вузьким отвором.

сульфа́т кальцію — х. х. д. (консерв. засіб у хлібопеченні). Calcium sulphate.

сульфа́т на́трію — х. х. д. (зберігає кольор соків). Sodium sulfite.

су́мш — спóлука різних складників для страв та печива.

су́ниці — ягоди; су́ничний (варення). Wild strawberry.

с. лісо́ві. (*Fragaria vesca*).

с. польо́ві. (*F. campestris*).

су́ничник великоплі́дний — їст. плоди дерева. (*Arbutus unedo*). Strawberry tree.

су́ри́ця, **сви́рі́па**, див. **рі́пак**.

су́рога́т, див. **за́мінник**.

су́сік, за́сік — скриня з перегородками зберігати різне борошно.

су́слик — рід бубликів.

су́сло́ — відпресований сік винограду.

суспéнзія, за́вись — суміш рідини з твердими частинами, що перебувають в завислому стані (со́еве молоко).

суфле́ (фр.), **пі́нник** — солодка запечена страва із збитими білками.

суха́р, суха́рі — висушений шматок хліба; рід сухого печива.

суха́рики — тонке сухе печиво (Cracker); бісквіти (анг.).

суха́рі те́рті або товчені (а не "терта булка") — дрібна потерть з сушеного хліба або булки.

суха́рниця — коробка на сухарі.

сухе ва́рення — варення, перев. з вишень, зварене без води.

сухожи́лок, сухожи́лля — част. м'яса з волокнистої і сполучної тканини (у м'ясі).

сухо́їжа, сухоі́діння — вживання сухої їжі.

суша́рка — прилад для сушіння; сушильна піч.

суша́рня, ло́зниця, су́шня — приміщення, де сушать садовину.

суше́нина — сушені харч. продукти.

суше́ники карто́пляні, або пелюсткі карто́пляні — тоненькі засмажені й засушені карт. кружальця. Potato chips.

суше́ниці (зах.), див. **су́шня**.

су́шка — маленький сухий бублик.

су́шня, суше́ня, суше́ниці — сушена садовина.

сю́ра (обр.) — пісна страва з сирівцю з зеленою цибулею і сухарями (їдять у Петрівку й Спасівку).

сьóмга (рус.), див. **лосось звичайний**.

сьорбанка — рідка юшка.

сьорбати — їсти рідку страву з характерними при цьому звуками.

Т

табльдот (фр.) — харчування в ресторані за спільним столом з однаковим для всіх меню і ціною.

таверна (іт.) — корчма; харчівня в Італії.

таган, таганок — залізний обруч на трьох ніжках, на якому варять їжу над вогнищем. Tripod.

таз, мідниця — посудина, здебільшого мідяна у формі широкої миски.

таймень — риба род. лососевих у сточищах Балтійського, Баренцового й Білого морів. (*Hucho*).

таймень дунайський, див. **лосось дунайський**.

таловірка (діял.) — дрібна, засолена риба.

тамаринд — їст. плоди, листя і квіти троп. дерева. (*Tamarindus indica*).

тамариск, "боже дерево", жидівник — дерево або кущі, на листі яких виступає й засихає солодкуватий сік у вигляді білих крупів, званих у Біблії манною. *Tamarix*

тангельо — сад., гібрид тангарина й грейпфрута (цитрусові).

тангарин — сад., різновид мандарина (цитрусові).

тапіока — борошно (крохмаль) з коріння троп. росл. маніок та касави.

тапір — мисл. звір ряду непаристокопитних. (*Tapirus*).

тара — вага упакування.

таранник, див. **лящ**

тараня — риба род. коропових, підвид плітки; таранячий. (*Rutilus r. hickeli*). Sp. Roach.

тарарушки (обр.) — весільне печиво, пташки (півень і курка), прикрашені пір'ям після спечення, курка, перев'язана червоною стрічкою; на другий день весілля їх дають сватам (Волинь).

таратюра (обр.) — рід страви з варених буряків, солоних огірків, хрінну й цибулі з олією, що її готують на перший тиждень Великого посту.

тарілка — кругла посудина з широким плескатим дном, з якої їдять другі страви.

т. десертна — на закуски та солодкі страви.

тарілочка, блюдко, підставка (зах.) — т. мала під чашку.

таріль — велика тарілка, що на ній подають страви на стіл; блюдо (рус.), полумисок (зах. з поль.).

таро (полін.) — їст. корінь троп. росл. (*Colocasia esculenta*); див. також **пої**.

тартинки (фр.) — шматочки помащеного хліба.

тартлета (фр.) — малий пиріжок з відкритою начинкою.

тартратна (тартарова) або винна кислота — у чистій формі або у формі кислих солей (бітартратів) вживається в харч. промисловості. Tartaric acid.

бітартрат амонію (водень-тартрат амонію) — пекарський порошок. Ammonium bitartrate.

бітартрат калію або **вінний камінь** (водень-тартрат калію)

— пекарський порошок. Potassium bitartrate, Cream of tartar.

татарська підлива — холодна гостра підлива до риби. Tartar sauce.

татарка, див. **цибуля**.

татарське зілля, лепеха звичайна — прянощі до напоїв (корінь). (*Asorus calamus*).

таця (а не "піднос", рус.) — плесковата дер. або мет. посудина, на якій подають на стіл страви чи напої. Serving tray.

таця обертова (ам.) — таця, що обертається навколо осі, і на ній подають закуски. Lazy Susan.

тварини свійські — основні тварини, що дають м'ясні й молочні харч. продукти; тваринний (сир, білки).

теїна (хем.), див. **кофеїна**.

теля — маля корови; телячий.

телятина — теляче м'ясо; теляча печеня; (Veal); **телячі ніжки** (Calves foot), **т. котлета** (Veal cutlet), **т. печінка** (Calves liver), **т. стегно** (Leg of veal), **т. грудінка** (Veal breast).

тельбухи, див. **нутрощі**.

температура кипіння води — 100 ступнів Цельсія (C), 212 ст. Фаренгайта (F), 80 ст. Реомюра (R).

теша, бляшка (зах.) — металева форма до печення.

терези — важільні ваги.

терен звичайний — росл., їст. плоди; терновий. (*Prunus spinosa*). Blackthorn, sloe.

теренка (обр.) — весільне печиво, три вишневі гілочки, обкручені зубчастим тістом і запечені, а потім зв'язані вгорі разом з двома ложками, а внизу розсунуті і так повтикани в коровай або дивень.

термометр куховарський — прилад вимірювати температуру при ва-

ренні (сиропів), печенні (м'яса) тощо. Cooking thermometer.

терморегулятор кухонний — пристрій при кухонній плиті для автоматичного регулювання температури печення чи смаження на визначеному рівні.

термос — посудина у вигляді пляшки з подвійними стінками для затримання рідинних харчів (кави, молока) теплими або холодними на протязі певного часу.

тернівка — настоянка з терну. Sloe-gin.

терносліва — сад. (*Prunus insititia*). Damson plum.

терпуги (зах.) — дикі груші.

терка, **тертка**, **тертушка** (схід) — кухонний прилад терти продукти; **тертий** (хрін, буряки тощо).

тертуха — альк. напій з разтертих суниць, залитих горілкою.

терченіки, **тертюхи**, **драпаніки** — картопляники з сирі тертої картоплі.

тетерюк, **тетерук**, **тетерка** — мисл. птах род. тетерових. (*Lyrurus tetrrix*). Black grouse.

тетеря (істор.), **рябко** — страва з пшона і розбовтаного гречаного борошна (на Запоріжжі).

тефлон, або **флюоропласт-4** — теплотривкий пластиковий покрив в середині кухонного посуду, що не допускає до пригорання страв.

тєчиво (хем.), **рідина** — стан речовини між цупким і газовим; **тєчний**.

теша — черевна част. рибини; див. також **балик**.

тіжбір (діял.) — товкач.

тіждень, **тижнівка** (обр.) — поминаний обід через тиждень після смерті небіжчика.

тіква звичайна — городня росл.

- род. гарбузових, уж. після вичищення насіння як посуд на воду. (*Sagenaria vulgaris*); назва керамічної посудини на воду такої форми.
- тимбáл** (анг.) — крем, запечений у малих формах (десерт); м'ясна начинка, запечена у формах з тіста (закуска).
- тимі́ян**, див. **чебрець**.
- тирліч жовтий** — лік. росл. і прянощі (корінь і кореневище). (*Gentiana lutea*).
- тирлічівка** — горілка, заправлена тирличем.
- тиро́лька звича́йна** — сорт яблук.
- тисковáрник**, **автокля́в** — посудина варити під тиском перегрітої пари. Pressure cooker.
- ті́льзітський сир** — сорт гол. г'ляганого сиру.
- тітівка** — сорт яблук.
- ті́нта** — сорт порт. винограду.
- тісто́чко**, **тістечко** (поль.) — дрібне солодке печиво; див. також **коржики**.
- тісто** — маса, виготовлена з борошна, води та інших додатків і вживана для печення хліба, хлібних виробів та як складник у варених стравах (галушки тощо). Dough.
- тістомісі́лка** — прилад замішувати тісто.
- тіямі́на** — вітамін B₁. Thiamin(e).
- ткemáля** (груз.) — сорт грузинських слив.
- тмин**, див. **кмин**.
- товáр** — велика рогата свійська худоба.
- товка́ч** — дер. прилад товкти у ступі.
- товка́чик** — малий дер. макогінчик, що ним у ковганці затовкують сало, часник.
- товкма́ч**, див. **товчénка**.
- товктьі́**, шугáти, пихáти (зах.) — зерно у ступі, пшеницю на кутю; товчénий.
- товктьі́**, м'яти варену картоплю; розбивати м'ясо на товченики; сало в ковганці.
- товстий** (а не "грубий", зах.) — протилежне до "тонкий" (товсте або тонке сало); гладкий, огрядний (про людину).
- товсті́ти**, товсті́шати — набувати огрядности (ваги) в тілі.
- товстун**, **товсту́ля**, **товстуха** — людина огрядна в постаті.
- товсто́лоб** — риба род. коропових (акліматизована на Україні). (*Hypophthalmichthys molitrix*).
- товчени́ки**, **відбиванці** — страва з шматків товченого м'яса, риби тощо.
- товчénка** (гуц.), товкмач — різдвяна страва з товчених (м'ятих) бобу, квасолі і картоплі, приправлена тертим маком, цукром, перцем тощо; товчений горох з часником.
- товці́**, **товщевий**, див. **сить**, **жир**.
- товці́** (хем.) — сполуки гліцерину та товщевих кислот. Fat.
- товці́ насичені** — не мають у молекулі подвійних хем. зв'язків (між атомами вуглецю); смалець, масло. Saturated fats.
- товці́ ненасичені** — що мають такі зв'язки; олії. Unsaturated fats.
- т. одноненасичені** (один подвійний зв'язок).
- т. багатоненасичені** (два або більше подвійних зв'язків). Polyunsaturated fats.
- тока́й**, **тока́йське** (уг.) — сорт угор. вина.
- тока́н** — каша з кукурудзяного, вів-

- сяного, часами житнього борошна.
- токофероли** — вітаміни Е.
- толо́ка** — товариська самопомога в селянському побуті (напр., у будівництві хати), що за неї господарі “платять” учасникам гостинною.
- толокно́** (істор.) — давня страва з товченого вівса; дієтична страва з вівсяного борошна.
- томати́** — консерви з помідорів; томатний; див. також **помідор**.
- томсон** — сорт амер. винограду без насіння; сорт рожевого грейпфруту.
- топіна́мбур**, див. **соняшник бульбистий**.
- то́пка** (зах.) — форма на сіль; стіжок солі; див. також **гурма́нка**, **гу́ска**.
- топлені́на** — топлені (а не “плавлені”, рус.) харчові продукти (сало, масло, сир); топлений; топити.
- то́пливо**, див. **па́ливо**, **пальне́**.
- торт** (фр.) — вишукане солодке печиво; тортівий (корж, маса).
- тортівни́ця** — форма пекти торт.
- то́ртниця** — тарілка на торт; див. також **підставка**.
- тост** (анг.) — урочиста промова на бенкеті на чиясь пошану (“піднести тост” — випити на здоров'я ювіляра чи почесного гостя).
- тостма́йстер** (анг.) — особа, що провадить “церемонію” бенкету.
- то́фі** — сорт цукерок, зроблених з цукру й масла.
- тра́влення** — фізіологічний процес засвоєння їжі в організмі.
- трагака́нт** — росл. х. д. (загусник); глей з росл. астрагал. *Tragacant*.
- трактува́ти(ся)**, див. **угоща́ти(ся)**, **частувати** (горілкою).
- трактува́ння**, див. **угощання**, **частування**.
- траміні́р** — сорт винограду; сорт вина.
- тран** (зах.) — риб'ячий лій (сіль з печінки деяких риб та деяких ссавців, як джерело вітамінів).
- трапéза** (церк.) — обід, їжа.
- трапéзна** (церк.) — монастирська їдальня.
- трапі́ст** — сорт французького сира. *Port-Salut*.
- трепа́нг** — пром. назва групи видів їст. мор. безхребетних тварин — голотурій, званих **морськими огірками**. *Trepang, Sea cucumber*.
- тре́ники**, **буля́ники** (зах.) — коржі з тертої картоплі, спечені на капустянім або яворовому листі.
- тривни́й**, див. **пожи́ваний** (харч); “тривна́ каша”.
- три́гла**, **морський піве́нь** — пром. мор. риба род. півнюватих. (*Trigla*).
- трида́чна** (гр.) — рід їст. двостулкових м'якунів. (*Tridacna*).
- три́зна** (істор.) — поминальний обід; сучасні поминки.
- тримбу́лька**, див. **цибу́ля**.
- три́ніжок** — обруч на трьох ніжках, що на ньому варять страву в надвірних умовах; пристосування з трьох палиць і жердки, на якому підвішували казан над вогнищем; див. також **тага́н**. *Trivet*.
- трифо́ліята**, понцирус — кит. цитрина. (*Poncirus trifoliata*).
- трихіно́за** — отруєння людини недодареною свининою, що її спричиняє паразитний черв'як “трихіна спіральна”.
- трихоло́ма**, синя́вка — група їст. грибів. (*g. Tricholoma*).
- т. назе́мна**. (*T. terreum*).
- т. тополéва**. (*T. populinum*).
- т. черво́на**. (*T. robustum*).
- т. червонува́та**. (*T. orirubens*).

- т. штрихувата.** (*T. portentosum*).
тріска́, див. дорш.
трію́мф — сорт шпарагової квасолі.
труно́к, див. напі́й.
труска́вка (поль), див. полуниця.
трутові́к овечий, або **прутня́к овечий** — їст. гриб. (*Polyporus ovinus*).
трутові́к сірчано-жовтий, або **губка жовта** — їст. гриб, росте на стовбурах дерев. (*P. sulphureus*).
тру́фля їстівна́, трюфель — їст. гриб, що росте під землею; трюфельний; т. чорна, т. біла, т. літня і зимова. (*Tuber aestivum*).
тріо́фель — шоколадна цукерка.
туле́ник — рід печива, різновид книша.
тума́н дніпро́вий — сорт укр. кавуна.
ту́на (ам.) — їст. плід троп. росл. род. кактусових. (*Opuntia tuna*). Ам. prickly pear.
туне́ць звича́йний або **блакітний** — мор. пром. риба род. скумбрієвих. (*Thunnus thunnus*). Bluefin tuna.
т. атланти́йський. (*Th. atlanticus*). Blackfin tuna.
т. білий. (*Th. alalunga*). White-meat tuna, albacore.
т. жо́втий. — **троп. риба.** (*Th. albacore*). Yellowfin tuna.
т. мали́й. (*g. Euthynnus*). Little tuna.
турбо́т (фр.), див. палтус.
тургу́н (араб.), див. острогін.
ту́рнепс (рус. з англ.), див. бруква.
ту́ті-фру́ті (іт.) — мішанина всякої садовини.
ту́ша, ту́шка — тіло вбитої на м'ясо тварини.
тушкува́ти(ся) (а не "душитися") — повільно варити(ся) в закритому посуді; тушкований.
тю́лька звича́йна — дрібна риба род. оселедцевих. (*Harengula cultiventris*).
тюфте́льки, зрази — кульки з меленого м'яса з підливою. Meatballs.
тя́лька (зак.), **пала́чка** — дер. довбана миска з двома ручками формувати хліб перед печенням.

У

- ува́р, ува́рка** — зменшення маси звареного продукту; уварений (сироп).
ува́рювати(ся), уварі́ти(ся) — варячи, робити повністю готовим; варячи, зменшувати об'єм чоґонєбудь (сироп).
уго́рка — група сортів слив: у. звичайна, у. опішня́нська, у. баса-ра́бська, у. ажа́нська, у. Аверба́ха, у. муска́тна, у. мга́рська, у. іта-лійська, у. англійська; угорки сушені, у. солені, у. мариновані.
уді́й (з корови) — молоко, надоєне за один раз.
уза́р (обр.), **вар** (зах.) — різдвяний напій або страва з сушні; компот.
узваре́ць — рід альк. напою.
укра́яти, вкра́яти (хліба) — відрізати від хлібини.
ула́р, гірська індичка — мисл. птах род. фазанових. (*Tetraogalus*).
уле́жаний — достиглий в зірваному стані (груша).
у́льва салатна́ — їст. зелені водорості. (*Ulva*).
уна́бі, сизифу́с — троп. росл.; див. також ююба.
у́нція — одиниця ваги, що дорівнює 1/16 ам. фунта, 1/8 стандартної ку-

хонної мірки (кухлика), 28 г; (Av-oirdupois oz.); міра рідини, що дорівнює 1/16 пінти, 30 куб. см. (води). Fluid oz.

уншію (яп.) — різновид мандарина, що його вирощують і на Україні. (*Citrus unshiu*).

упривати — доварюватися в парі; див. також **пріти**.

урюк (тюр.) — сорт морелі; мореля, засушена разом з кісточкою.

устриця Істівна (евр.) — їст. двостулковий м'якун. (*Ostrea edulis*). Oyster.

у. східня (атлантийська). (*O. virginica*). Easter oyster.

у. олімпійська (тихоокеанська). (*O. lurida*). Olympia oyster.

у. японська. (*O. gigas*). Japanese oyster.

у. таврійська і напівпластинчаста в Україні.

учинити, учиняти (тісто) — заправити розмішане з водою борошно дріжджами або розчиною; учиняний (тісто, печиво); учинений (заквашений).

ўчта (заст.), див. **бенкет**.

ущерть — по самі вінця (налити рідини); також **упричерть**.

Ф

фабрикат — готовий продукт фабричного виробу.

фазан, бажант (зах.) — мисл. птах; фазанячий (печеня). (*Phasianus*). Pheasant.

фаріна (ам.) — борошняні вироби з м'якої пшениці (манна).

фарфор (рус.), див. **порцеляна**.

фарш; фаршований (а не "фашерований", поль., "фарширований", рос.); див. **начинка**.

фаска (зах.), фасочка — дер. діжка на масло або сир; дер. діжа на тісто.

фасоля (зах.), див. **квасоля**.

фасунок, див. **пайка**.

фасувати — розділювати на пайки.

фая родюча — сорт порічок.

фаянс — різновид тонкої кераміки; фаянсовий (сервіз).

фейхоа (есп.) — їст. плоди субтр. росл. (*Feijoa*).

фенхель звичайний, див. **копрій**.

ферментація (а не "бродіння") — розклад орг. речовин під впли-

вом ферментів; процес шумування, мусування, скисання.

фермент (хем.) — речовини, що викликають ферментацію (дріжджі, бактерії).

фіга, інжир — їст. плоди фігового дерева. (*Ficus carica*).

фізалис, марунка — їст. плоди півд.-ам. росл. (*Physalis*).

ф. опущений, або сунічний помідор. (*Ph. pubescens*).

ф. клейкоплідий, або мекіканський помідор. (*Ph. ixocarpa*).

ф. перуанський, або перуанська вишня. (*Ph. peruviana*).

філе (фр.) — найкраще м'ясо з похребтини без кісток.

філе рибне — тушка риби, прорізна вздовж хребта без кісток.

філіжанка (зак.), див. **чашка, кухлик**.

філохінон — вітамін К.

фінік, див. **дактиль**.

фісташка справжня — їст. горішки

зеленкуватого кольору. (*Pistacia vera*). Pistachio nut.

фітонціди — бактеріобивчі речовини у деяких рослин (часник, цибуля, хрін).

фліп — мішаний альк. напій, гарячий або холодний із збитими яйцями і спеціями.

флявіни — орг. азотовмісні речовини жовтого кольору, що містяться в росл. і твар. клітинах.

флявіони — барвний біло-жовтий росл. пігмент (барвник).

флячки, див. **рубці**.

фляшка (зах.), див. **пляшка**.

фоліева кислота — вітамін групи В₉; також харч. додаток. Folic acid, В₉.

фольга, фолія, шумиха (нар. назва, схід.) — тонкі аркуші різних металів або стопів. Foil.

ф. алюмінієва — обгорткові ал. аркуші для харч. продуктів, вживані також при печенні, заморожуванні тощо. Aluminum foil.

ф. цінова, див. **станіоль**.

фондү (фр.), **мачанка** — гаряча підлива з розтоплених твердих сирів, молока та вина, що її приготують на столі в спец. посудині над полум'ям пальника; яєшня з розтопленим сиром і молоком; шматки яловичої вирізки смажені в олії (на столі), які мачають в підливу; городина, розварена в товщі на пюре; назва посудини. Fondue.

форель, див. **пструг**.

форма, фөрмочка — різний мет. кухонний посуд для надавання печиву певної форми.

форшмак (нім.) — перекуска з м'яса або оселедця.

фосфат заліза — х. х. д. (консерв. засіб). Iron phosphate.

фосфат кальцію — х. х. д. (консерв. засіб). Calcium phosphate.

фосфат натрію — х. х. д. (консерв. засіб). Sodium phosphate.

фосфór — хем. елемент, наявний в харчах. Phosphorus. P.

франзöля — мала плетена булочка.

французька грінка — смажені скибки хліба, перед тим намочені в молоці з яйцем.

французька картöпля — смажені в олії краєнці картоплі.

французьке печиво, див. **печиво листковане**.

фрикадельки (зах.) — м'ясні галушки.

фрикасе (фр.) — м'ясна тушкована страва з білою підливою (з курятини, телятини).

фрукти (рус.), див. **садовина**.

фруктоза — рослинний цукор, що міститься в квітах і в плодах рослин.

фундүк, або льомбардський горіх, див. **горіх**.

фүмарова кислота — х. х. д. (заквасник). Fumaric acid.

фунт — міра ваги; ф. ам. — 16 унцій, 454 г; в дец. с. м. 1/2 кг — 500 грамів.

фунтовé пéчиво (ам.) — печиво, що в ньому основні складники дані по фунтові.

фунтовé бóрошно — борошно високого сорту.

фуси (зах.) — гуща кави, що залишається після відцідження питної кави; див. також **осад, оденки**.

Х

хазійка (схід.), див. **господиня**.

хазійство (схід.), див. **господарство** (хатне).

хала (жид.) — трад. жидівська плетена булка. Chalach.

халва (тур.) — східні ласощі, що їх виробляють з горіхів, насіння соняшника тощо; халва тахінова — з насіння кунжуту (сезаму).

хамса (евр.), **камса** — дрібна риба род. хамсових, перев. в консервах; хамсовий (масло, паста, приправа). (*Engraulis encrasicolus*). Eur. anchovy.

хамса (ам.), анчоус північний. (*E. mordax*). Northern anchovy.

хамса (ам.), анчоус смугастий. (*Anchova hersetus*). Striped anchovy.

хамула — густа юшка з ростертої садовини, заправлена борошном; несмачна юшка взагалі.

харіус, див. **перій**.

харч, **харчі** — людська їжа; харчовий (продукт).

харчі природні, або "органічні" (ам.) — рослини й тварини, вирощені без хем. додатків.

харчівня — ком. підприємство для харчування.

харчування, **харчувати**(ся) — забезпечення організму харч. речовинами.

хвостокіл, плахур колючий — мор. риба род. плахурових (скатів). (*Trygon pastinaca*). Stingray.

хек (рус. з англ.), див. **мерлюза**.

херес (есп.) — сорт вина. Sherry.

хліб — основне учиняне печиво перев. з пшеничного або житнього борошна.

х. пшеничний білий або **питльований**. White bread.

х. пшеничний різаний або **чорний**. Whole wheat bread.

х. пшеничний різаний (ам.) з товченого зерна. Cracked wheat bread.

х. білий збагачений (ам.), "вата", з додатком вітамінів, спорошкованого молока та ін. харч. продуктів. Enriched white bread.

х. житній різаний і питльований. Rye b., brown bread.

хліб обжинковий (обр.) — спечений із зерна нового врожаю.

хліб прощевий (обр.) — спеціально спечений хліб благословити мολодих.

хліб святоіванський, див. **ріжки**.

"хліб та сіль" — чемне захоочування до їжі; "смачного!"

хлібець, **хлібчик** — мала хлібина.

хлібіна — буханець, буханка.

хлібниця — кошичок або посудина на хліб.

хлібне дерево — троп. дерева. їст. плоди й насіння (*Artocarpus artilis*). Breadfruit.

хлор — хем. елемент, наявний в харчах. Chlorine. Cl.

хлорела — деякі їст. види одноклітинних зелених водоростей.

хлорид амонію — х. х. д. (при хлібопеченні). Ammonium chloride.

хлорид кальцію — х. х. д. (консерв. засіб). Calcium chloride.

хлорид натрію, див. **сіль кухонна**.

хлорофіл — зелений пірмент рослин, продукт фотосинтези.

хляки, **флячки** (зах.), див. **рубці**.

хміль — прянощі (шишки) у виробництві пива й інших напоїв. (*Humulus lupulus*).

холекальцифероль — вітамін D₃.

холестероль, **холестерин** — орг.

- кристалічна речовина, наявна у всіх клітинах тварин і людини.
- холо́н** — вітамін групи В.
- холоде́ць**, студенець (зах), гишки, дриглі — холодна драглиста страва з м'яса або риби.
- холодильник** — шахва зберігати за допомогою холоду харчі. Refrigerator.
- холодильня** — охолоджуване приміщення для зберігання харчів.
- холодник** — холодний борщ з молодих буряків, щавлю, кислого молока тощо.
- холодник**, див. **льоx**, **погриб**.
- хомі** — запечені коржі з намоченого й розтертого гороху; див. також **горохвяник**.
- хорда** — іст. спинна струна осетрових риб; див. також **визига**.
- хохітва́**, **стрéпет** — мисл. птах. (*Otis tetrax*). Bustard.
- хо́хля** (зах.), див. **ополонік**.
- хресті** (обр.) — прісне печиво у вигляді рівнораменного хреста, що його пекли в середу на Середохрестя Великого посту.
- хрін** — гор., іст. корінь; хріновий. (*Cochlearia armoracia*). Horseradish.
- хрінниця посівна́**, крес-салата — гор. (з листя салата). (*Lepidium sativum*). Garden cress.
- хру́мтики**, **крупéники** — готові круп'яні вироби, що їх їдять з холодним молоком. Cold cereal, flakes, krispies.
- хрупкий** — такий, що його хрупають (своєрідне відчуття жування).
- хру́сти** (поль), див. **вергуни**.
- хряці́**, **грузді** (рос.) — група іст. грибів роду хряців-молочників. (*G. Lactarius*).
- хрящ справжній**. (*L. resimus*).
- х. смачний**. (*L. deliciosus*).
- х. дубовий**. (*L. quietus*).
- х. перцевий**. (*L. piperatus*).
- х. запашний**. (*L. odoratus*).
- х. чорний**, **чорну́шка**. (*L. plumbeus*).
- хрящ-підмолочник**. (*L. volemus*).
- хрящ-гірчак**. (*L. rufus*).
- худі́на** (зак.) — підчеревина.
- хурма** — іст. плоди троп. дерева. (*Diospyros*).
- х. віргінська** (півд.-ам.). (*D. virginiana*). Persimmon.
- х. східня** або **япо́нська**. (*D. kaki*).
- х. лотосоподібна** (кит.). (*D. lotus*).

Ц

- цвібак** (нім) — бісквітне печиво (зах.); бісквітні сухарики. Zwieback.
- цвіль**, див. **плісень**.
- цвітна капуста**, див. **капуста**.
- цебе́р**, **цебрик**, **цебе́рка** — дерев'яна посудина з вухами.
- цебро́**, див. **відро**.
- це́дра** — висушена помаранчева або цитринова шкірка.
- цедрат** (іт.) — сорт великих цитрин.
- целюльо́за**, див. **клітковина**.
- цельофан** — прозорий, гнучкий пакувальний матеріал для харчових продуктів.
- центрифу́га** — прилад "відвіювати" вершки від молока.
- це́рата** (а не "клейонка", рус.) — непромокна столова білизна, тканина, залита ліноксином.

- цесарка звичайна**, пантарка (зах.) — свійський птах род. фазанових. (*Numida melengris*). Guinea fowl.
- цибóк, цибу́к** — стебло цибулі (стрілка).
- цибулі́на** (бот.) — підземний пагін, що складається із скороченого стебла (денця) і м'ясистих листків (лузок); назва однієї рослини із збірної назви "цибуля".
- цибу́ля** (зб. ім.) — гор., їст. цибулини й зелень; цибуляний, цибулевий (сік); ц. гірка, напівгірка і солодка; ц. кришена — морожена і сушена; ц. спорошкова.
- цибу́ля горóдня** (а не "ріпчаста", рус.). (*Allium sepa*). Onion.
- ц. еспа́нська, ц. болгарська (каба), ц. берму́дська (велика), ц. сія́нка, ц. перлі́вка (дрібна) та укр. сорти городньої цибулі, що мають назви від місцевостей: миргородська, сквирська, одеська, дністровська тощо.
- ц. **ведме́жа**, або **левурда́** (їст. зелень — молоді цибулинки). (*A. ursinum*). Ramson.
- ц. **виногра́дна** (культ.). (*A. ampelopsarum*).
- ц. **ді́ка**, або **перемóжна** (їст. зелень). (*A. victorialis*).
- ц. **овочéва** (суцвіття з цибулинками). (*A. oleraceum*).
- ц. **пі́р** (пору). (*Allium porum*).
- ц. **різа́нка, трибу́лька, зрізува́нець** (їст. зелень). (*A. schoenopsarum*). Chives.
- ц. **семилі́тка, татарська, батун**, шута (зелень без цибулини). (*A. fistulosum*).
- ц. **часнико́ва, рокамбо́ль** (їст. зубці і зелені пірця, покручені спірально). (*A. scorodopsarum*).
- ц. **шалóтка**, або **картопля́нка** (культ., їст. дрібні цибулинки і зелень). Shallot.
- ц. **ескало́нська** (культ., їст. зелень). (*A. ascalonicum*). Scallion.
- цибуля́ники** — пироги з цибуляною начинкою.
- цико́рій ди́кий**, або **петро́ві батогі́** — лік. росл. (корінь). (*Chicorium intybus*).
- ц. **горо́дній**, або **енди́вій** — гор., їст. корінь і листя. (*Ch. endivia*). Endive.
- ц. **корене́вий** — культ., уж. на продукцію цикорії. (*Ch. i. radium*).
- цико́рія** — готовий продукт з коріння цикорію як додаток або заміник кави.
- цинамо́н** (а не "кориця") — спеці, запашна кора цейлонського цинамонового дерева. (*Cinnamomum zeylonicum*). Cinnamon.
- ц. **кита́йський, ка́сія паху́ча** — спеці. (*C. cassia*).
- цинк** — хем. елемент, наявний в харчах. Zinc. Zn.
- цира́нка** — порода качок.
- цитра́ль** (хем.) — орг. речовина (альдегід) з цитриновим запахом.
- цитра́т** (хем.) — сіль цитринової кислоти. Citrate.
- цитра́т ка́лію** — х. х. д. (підкислювач). Potassium citrate.
- цитра́т на́трію** — х. х. д. (підкислювач). Sodium citrate.
- цитрин** — вітамін P.
- цитрина звича́йна** (а не "лимон", рус.) — сад. (цитрусові). (*Citrus limon*). Lemon.
- цитрина цедра́това** — сад. (цитрусові). (*Citrus cedra*).

цитринáд, лімонáд(а) — напій з цитриновим соком.

цитринівка — горілка, настояна на цитриновій цедрі; сорт груш.

цитрінова кислота (хем.) — орг. кислота, наявна в плодах цитрусових та в плодах деяких інших рослин; ком. екстракт з соку цитрини або лімети; синтетичні безбарвні кристали, уж. в харч. пром. Citric acid.

цитрón — вид великих цитрин, із шкірки яких виготовляють цукати. (*Citrus medica*).

цитрусóвi — субтроп. і троп. дерева або куці та їхні їст. плоди род. рутових (підрод. померанцевих).

цідилко, цідилок, цідило — дірчаста посудина проціджувати рідину. Strainer.

цiлушка (зах.) — перший окраець хлібини.

ціянокобаламін — вітамін В₁₂.

цмин пісковий і цмин запашний — прянощі. (*Helichrysum*). Cumin.

цукáта (іт.) — зварена в сиропі й висушена шкірка помаранчі або цитрини (Candied peel); зацукрована садовини. C. fruit.

цукéрка, цукóрок — ласощі, вироби з цукру; цукéрковий. Candy.

цукéркове дéрево, говенія — росл., їст. осі суцвіття. (*Hovenia dulcis*).

цукéрниця, цукóрниця — посудина на цукор.

цукéрня, цукóрня (а не "кондиторська", рус.) — крамниця з цукерняними виробами, подекуди рід каварні (зах.).

цúкор — цукроза; один з групи кристалічних розчинних у воді вуглеводів (ляктоза, мальтоза, глюкоза); харчовий продукт; цукрóвий.

ц. бурякóвий — з кореня цукрового буряка. (*Beta saccharifera*). Beet sugar.

ц. тростíновий — із стебел цукрової тростини. (*Saccharum officinarum*). Cane sugar.

ц. кленóвий — із соку цукрового клена. (*Acer saccharum*). Maple sugar.

ц. пáльмовий — з цукрової пальми. (*Arenga saccharifera*).

цúкор як готовий продукт: цúкор-пісок (Granulated sugar), цукóр-рафіна́д (Refined sugar), цукор-пудра, або цукрова пудра (Castor or confectioners sugar), цукор брунатний — із залишками меляси. Brown sugar.

цукрóза, сахарóза — цукор росл. походження, воглевод з групи дисахаридів.

цукрувáтість; цукрувáтий, цукрóваний — смакові відтінки з відчуттям незначної солодкості; з додатком цукру; посипаний цукром (пухкеник).

Ч

чабéр садовий — прянощі. (*Satureia hortensis*). Savory.

чавичá — риба род. лососевих. (*Oncorhynchus tshawytscha*). Chinook salmon.

чаву́н, чавунéць — чавунний горщик, залізний горщик (зах.).

чай — продукт з листя чайних кущів китайського чаю; чайовий. (*Thea sinensis*); **ч. чорний** (з добре фер-

- ментованого листа); **ч. зелений** (з нефер. л.); **ч. англійський** "оолонг", (з частково ферм. л.); **ч. розсипний**; **ч. пресований** або **цеглинковий**; **ч. в торбинкаках**; **ч. розчинний**. Instant tea.
- чай** — напій з чаю; напій з сушеного листа, квітів чи ягід деяких рослин: ч. липовий, малиновий, шипшиновий, м'ятний тощо.
- чайна ложечка**, див. **ложечка**.
- чайний або японський гриб** — сукупність дріжджів та оцтових бактерій, що живуть в симбіозі, і його культивують в рідині (чай з цукром), з якої утворюється легко газований напій.
- чайник** — посудина кип'ятити воду на чай-напій.
- чайничок** — мала посудина запарювати чай.
- чайниця** — коробка на сухий чай.
- чайня** — ком. підприємство, де п'ють чай.
- "чайові" — дрібні гроші, що їх дають гості офіціантам (кельнерам) в ресторанах.
- чайна, чайнка** — скручений листочок чаю.
- чаплія, чаплійка** — пристрій з довгим держаклом засувати в піч і витягати з печі сковороду.
- чаполох пахуча**, зубрівка — пряна трава, на якій настоюють горілку — зубрівку. (*Hierochloe adorata*).
- чап-суй** — ам.-кит. страва.
- чарка, чарочка**, келишок (зах.) — мала скляночка пити горілку; чаркуватися — цокатися чарками, пивши горілку в гостях.
- часник** (зб. ім.) — гор.; прянощі; часниковий. (*Allium sativum*).
- ч. ярий** (розмножується зубками)
- ч. озіймий**, стрілчастий (квіткове стебло закінчується зубками).
- часничина** — одна головка часнику, що складається з зубків.
- часничник великий** — їст. гриб із запахом часнику. (*Marasmius allia-seus*).
- ч. дрібний**. (*M. scorodonius*).
- ч. дубовий**. (*M. prasiomus*).
- часомір кухонний** — пристрій типу годинника, уж. для механічного вимірювання часу печення чи варення. Timer.
- частикова риба, частик** — назва деяких риб за промисловою класифікацією.
- частування**, почастунок — пригощування напоями.
- чауш** — сорт винограду.
- чашка**, філіжанка (зах.) — порцелянова чи фаянсова посудина пити каву, чай.
- чвѣртка** — 1/4 літра (горілки); половина задньої туші.
- чєбрєць звичайний**, материнка — прянощі. (*Thymus serpyllum*). Thyme.
- чєбурєк** (тюр.) — кавк. пиріг з начинкою з баранини (овечини).
- чєдѣр** — сорт англ. сиру.
- чєлюсті** — отвір в селянській печі.
- чєрвѣна** з білим кінчиком редька — сорт ранньої редьки (редиски).
- чєрвѣнобѣка** — сорт укр. морелі.
- чєрвѣногѣлѣвєць**, див. **бѣбка чєрвѣна**.
- чєрвѣнопѣрка, чєрнѣха** — риба род. корошових. (*Scardinius erythrophthalmus*). Rudd.
- чєрємхѣ звичайнѣ** — росл., їст. плоди. (*Padus racemosa*). Birdcherry.
- ч. вѣргѣнськѣ** (пѣвд.-ам.). (*P. virginiana*). Chokecherry.
- ч. пѣзнѣ** (пѣвн.-ам.). (*P. serotina*). Black cherry.

- ч. лавровишнёва, лавровишня** (на Закавказзі). (*P. laurocerasus*).
- черепáхи слонóви** — іст. види наземних велетенських черепах роду тестудо (яйця й м'ясо). (*Testudines*). Turtle, tortoise.
- черепáха зелéна** — іст. мор. черепаха. (*Chelonia*). Green turtle.
- черепáшка двійча́ста**, див. **скойка**.
- черепáшка** (а не "раковина", рус.) — зовнішній скелетний утвір без хребетних тварин (м'якуни, ракоподібні); див. також **скойка**, **мушля**.
- черéшня** — сад.; черéшнёвий. (*Cerasus avium*). Sweet cherry.
- черешня́нка** — юшка з черешень.
- черінь** (чол. р.) — під (дно) печі. Hearthstone.
- черкúта** — сорт сливи.
- черні́гівака** — сорт укр. груш.
- чернь** — мисл. птах род. качачих. (*Oythya fuligula*). (Tufted duck); ч. червоноголова, ч. білоока, ч. чубáта, ч. морська́.
- черпа́к, черпа́ло** — посудина з рукою зачерпувати воду.
- черствий** (хліб, печиво) — несвіжий; черствіти.
- чехо́ня, шабля, белдиш** — риба род. корошових. (*Pelecus cultratus*). Knifefish.
- чечу́га, стерля́дь** — пріс. риба род. осетрових; чечу́жий. (*Acipenser ruthenus*). Starlet.
- чечу́жина** — м'ясо чечуги.
- чи́на посіва́на, горошок сійний** — гор. (*Lathyrus sativus*).
- чир** (зах.) — рідка страва з кукурудзяного або іншого борошна, зварена на воді або молоці.
- чирки́** — мисл. птахи род. качачих (чотири види).
- чикилдýха** — найгірший сорт горілки.
- чiп** — дер. затичка в бочці.
- чiп** — пріс. риба род. окуневих. (*Aspro Zingel*). Zingel.
- чóботи** (обр.) — весільне печиво для матері молодої від молодого (замість справжніх чобіт).
- чорні́ці, афини** (гуц.) — іст. ягоди; чорнічний. (*Vaccinium myrtillus*). Huckleberry.
- ч. америка́нські** (культ.). Blueberry.
- чóрна сморо́дина**, див. **сморо́дина**.
- чорні́чник, афиняк** — наливка з ягід чорниць.
- чорнобрíвець** — сорт укр. огірків.
- чорно́слив** — сушені сливи-угорки.
- чорноспі́нка**, див. **оселедець-куцак**.
- чорну́шка посіва́на** — прянощі (насілля). (*Nigella sativa*). Nutmeg-flower, blackseeds.
- чорну́шка** — насіння цибулі.
- чорт морський**, див. **лофіус**.
- чоу-ме́йн** — кит. страва із смаженою локшиною.
- чубу́к, товсторіг, сніговий баран** — мисл. тварина. (*Ovis canadensis*).
- чудофа́й** (обр. гуц.) — пиріг на перший день Великого посту з кукурудзяного змішаного з вареною картоплею тіста і капустяної начинки.
- чумі́за** — іт. просо, іт. мишій — круп'яна рослина. (*Setavia italica*).
- чурéк** — подібне до коржа печиво у кавказьких народів.
- чуфá**, див. **смикавець істівний**.

Ш

шаа́ні — сорт білого винограду.
шабасі́вка — сорт. жид. горілки.
шаба́ш — сорт винограду.
шаблі́ (фр.) — сорт білого фр. вина.
ша́бля (обр.) — прикрашений квітами хліб з двома свічками, який приносять свашки молодого на дівич-вечір до молодої (Київщина).
шавлі́я ліка́рська — прянощі (листя); шавлієвий. (*Salvia officinalis*). Sage.
ш. муска́тна — прянощі. (*S. scleræa*).
шалá — неочищений брунатний риж. Brown rice.
шало́т(-ка), див. **цибуля**.
шампа́нка — сорт картоплі.
шампа́нське (фр.) — сорт білого пінистого вина.
шампі́ньйо́н (фр.), див. **печериці**.
шандо́не — сорт винограду.
шапінка, шапі́вка (у грибів) — горішня частина гриба.
шаплі́к, шафлик (зах.) — широка низька дер. посудина для купання, прання.
шара́н, див. **короп**.
шарльо́тка (фр.) — солодка страва звичайно з яблуками.
шарплес — сорт суниці.
шартре́з (фр.) — лікер, що його виробляють ченці картезіанського монастиря.
ша́сла — сорт винограду (білий, рожевий, мускатний).
шаткві́нця — домашній прилад шаткувати капусту; шатко́ваний.
шато́ ля фі́т, ш. ля Гранж, ш. Марго — сорти фр. вин.
шафра́н посі́вний — прянощі і харчовий барвник. (*Crocus sativus*). Saffron.

шафра́нівка — настоянка на шафрані.
шафра́н-кита́йка — сорт яблук.
шафра́н літній — сорт літніх яблук.
шашлі́к (тур.) — страва з маринованих шматочків овечини (баранини) або з іншого м'яса, запеченого на рожні; **шашлі́чна** (харчівня).
ше́ддок, пумело — сад. (цитрусові). (*Citrus grandis*). Chaddock.
шема́я, див. **селява**.
шене́н — сорт винограду.
ше́рбе́т (тур.) — прохолодний напій з садовинно-ягідних соків, вина тощо; заморожений десерт із соків, кави, шоколяди тощо.
шефе́рдія срібля́ста — ам. росл., їст. плоди. (*Schepherdia argentea*). Buffaloberry.
шилохві́ст — ам. мисл. птах род. качах. (*Anas acuta*). Pintail.
ші́нка — вуджений свинячий окіст; ші́нковий.
шип, див. **виз**.
ші́пка — сорт гіркого перцю.
шипуче́ вино́ — несправжнє шампанське з додатком двоокису вуглецю.
шипши́на звича́йна, дика троянда, свербивус — види рослин, що мають куховарське й лікувальне застосування; сушені листя й квіти — як чай, свіжі пелюстки — на варення й соки, а плоди (гіпантії, шипшаки) — на чаї, сиропи, мармеляди; належить до "харчів здоров'я". (*Rosa canina*, *R. cinnamomea*).
шипши́новий ча́й — англ. назва: Rose hip tea.
широкодзьобка — мисл. птах род. качах. (*Anas clupeata*).

шішка (бот.) — плід голонасінних рослин, що складається з осі та здерев'янілих насінних листків; здерев'яніле суцвіття хмелю.

шішка (обр.) — дрібне весільне печиво, що його роздають при запрошенні гостей на весілля, прикрашують коровай.

шіш-кебаб (тур.) — баранина з рижем або нагупом з цибулею.

шкілик — півквартова пляшка горілки.

шкаралупа, скаралуца — тверда оболонка яйця, горіха.

шкварки (зах.), див. **вишкварки**; шкваритися, смажитися.

шкіра, шкірка, шкурка (схід.) — зовнішня оболонка у тварин, на горідині й садовині.

шкрібти, шкромадити — чистити від шкряпки (моркву).

шкурінка (а не "шкірка") — зовнішній шар на хлібині.

шлунок (а не "жолудок"), кендюх — їст. орган травлення у тварин; див. також **пупи**.

шмат, шматок, шматочок, кавалок (зах.) — безформна част. хліба, м'яса тощо.

шніцель (зах. з нім.), див. **січєник**.

шніцель віденський (нім.) — відбивна теляча котлета з кружальцями цитрини.

шовкóвиця чóрна й бiла — їст. плоди дерева. (*Morus alba*, *M. nigra*). Mulberry.

шойт (зак.), див. **ковбик, сальтисон**.

шоколя́д(а), чоколя́да (зах.) — цукерняний виріб з какао; шоколя́дний, чоколя́довий.

шпа́жка, шпі́чка — дерев'яні шпички скріплювати шматки м'яса з начинкою підчас печення; їсти галушки тощо. Skewer.

шпа́нка — сорт вишні.

шпа́раги, спа́ржа — гор., їст. молоді

стебла; бот. назва — холодок лікарський. (*Asparagus officinalis*).

шпек (нім), шпик — сало, бекон.

шпикува́ти, шпико́ваний (м'ясо салом).

шпичка, див. **спа́жка**.

шпича́к(и) — їст. пагони очерету й бамбуку.

шпі́к (поль), див. **мозок кістковий**.

шпіна́т горо́дній — гор., їст. листя; шпіна́товий. (*Spinacia oleracea*).

шпрот, кі́лька — мор. дрібна риба род. оселедцевих. (*Spratus spratus*). Sprat.

шпундрі (заст.) — свиняча грудинка, тушкована в буряковім квасі.

штє́тінське — сорт червоних яблук.

штуфа́да, руле́т — м'ясна страва з начинкою; див. також **завива́нець**.

шуга́ти; шуганий (пшениця), див. **товкти**.

шулі́к, шуля́к, маковійник (обр.) — корж, посипаний маком, його пекли на Маковія.

шулі́ки, ла́манці (обр.) — тонкі пріс. коржі, поламані й политі розтертим маком з медовою ситою (теж пекли на Маковія).

шу́лька, шульок (зах.), див. **качан кукурудзи**.

шум, див. **піна**.

шумі́ха — сорт горілки; фолія, фольга.

шумі́вка — дірчаста ложка збирати шум-пину на страві.

шупе́ня (зах.) — страва з квасолі й ячних або кукурудзяних крупів.

шумеління, шемелá (зах.) — листя, що покриває качан кукурудзи.

шумува́ння; шумува́ти — ферментувати (а не "бродити,,).

шу́та цибуля — цибуля, що не творить цибулин.

шу́хи (гуц.) — страва із буряків і опеньків.

Щ

щавель — гор. їст. листя; щавлевий (борщ). (*Rumex*). Sorrel.

щ. кислий, або **квасець** (культ.). (*R. acetosa*).

щ. шпінатний, або **англійський** (культ.). (*R. patientia*).

щ. широколистий, **щ. бельвільський** та інші сорти.

щавлева кислота (хем.) — ор. сполука, солі якої містяться в щавлі і деяких інших рослинах. Oxalic acid.

щербрушка, **чабер садовий** — прянощі. (*Saturea hortensis*). Savory.

щербá — вивар з м'яса, городини, риби тощо; рідина в борщі, юшці.

щипанка — юшка з молока й щипаного тіста.

щипанці — щипані галушки.

щипці, **щипчики** — до цукру, до крижин (льоду) на столі.

щирак, див. **гриб білий**.

щі (рос.) — рос. трад. страва з кислоти капусти; капустаняк.

щільник, див. **стільник**.

щіпка (солі), див. **пучка** (солі.).

щука звичайна, **щупак** (зах.) — пріс. риба род. щукових; щучий, щупаківий. (*Esox lucius*). Northern pike.

щ. велика півн.-ам. (*E. masquinongy*). Muskellunge.

щ. східньоамериканська. (*E. Nigra*). Chain pickerel.

щ. малá або щупачок американський. (*E. americanus americanus*). Redfin pickerel.

щука морська, див. **сарган**.

щучина — м'ясо щуки.

Ю

юкола — сушена риба у північноазійських народів.

юхá (рідко вживане), див. **юшка**.

юхвáрка (гуц.) — страва з картоплі, сиру і борошна.

юшка, **зупа** (зах.), **суп** (рос.) — назва перших рідких страв; **ю. про-**

зóra і **заправнá**, **ю. рибна** і **м'ясна**; **ю. з городини** (а не "яринова"), **ю. з садовина** або **овочева** (зах.); **ю. молóшна**; **ю. холóдна** тощо.

ююба, **китайський дактиль** — їст. плоди троп. росл. роду унабі. (*Zyzyphus*). Jujuba.

Я

яблуня садовá — плодове дерево, одне з найцінніших плодових культур, що його плекають у багатьох сортах. (*M. domestica*).

яблунчáнка, **ябчанка** (зах. з поль.) — яблучна юшка.

яблучник, або **сидр**. (фр.) — легкий альк. напій. Cidre.

яблунчик (ам.) — ферментований яблучний сік (Hard cider); пастеризований яблучний сік. Sweet cider.

яблуко — сад., плоди яблуні; яблучний. Apple.

я. діке, кислиця — плоди яблуні лісової. (*Malus silvestris*).

я. кита́йське — плоди яблуні кита́йської або сливолистої. (*M. prunifolia*).

я. райське — плоди райської яблуні. (*M. paradisiaca*). Crab-apple.

яблуко раннє, зимове, осіннє; со-подке, кисле.

ягідники — рослини в дикому й культурному стані, що дають їст. плоди — ягоди.

ягли (зах.) — пшоняна каша.

яглиця звичайна — лік. росл. (листя на салаті). (*Aegopodium podagraria*).

ягнї — маля вівці.

ягнїтина — м'ясо ягняти. Lamb.

ягоди — загальна побутова назва плодів ягідних дерев і кущів з соковитим оплоднем (не завжди відповідає бот. окресленню).

ягодїнка — напій або юшка з ягід.

ядрїця — гречані крупи з цілого зерна гречки.

яєла (заст.) — великі яйця.

яєшник — великоднє печиво з сиру й яєць на Лемківщині.

яєшня, яєчня (а не "яєшня", зах.) — страва з яєць.

я. оката, або смажені яйця. Fried eggs.

я. з молоком, яєчна кашка, бовтанка. Scramble eggs.

язїк, лизень — їст. язик свїйських тварин.

язїк морський, соль — мор. риба род. камбулових. (*Solea solea*). Sole.

яйце, яйця (нар. назви, місцеві, "крашанки", "покладки", "біленькі") — в куховарстві це курячі яйця; яйце зварене — **круте** або **тверде** (10 хв. варення), **м'яке** або **рідке**, "некруто зварене" (3-5 хв.).

яйцерїзка — прилад різати круто зварені яйця.

яйця випускні або **в кожушках**.

Poached eggs.

яйця фаршовані або **начинювані**.

Deviled eggs.

яйця спорошквані або **сухі**. Dried eggs.

якубївка — сорт гпуш.

ялєць, олія — прїс. риба род. коропових. (*Leuciscus leuciscus*).

Dace.

ялівник — рогата худоба, призначена на зарїз.

яловичина, воловина (зах.) — м'ясо рогатої худоби; яловичий.

яловиця (обр.) — у деяких весільних обрядах печена й прикрашена курка, що її їдять молоді.

ялова корова — неплідна, яку звичайно й рїжуть на м'ясо; звідси "яловичина".

ямс — їст. бульбистий корїнь троп. росл. (*Dioscorea*); інша назва великої солодкої картоплі (батат). Yam.

яндїла, яндїла — велика миска з вухами.

яриня — яре збіжжя весняного посїву; ярий (пшениця).

яриня (зах. з поль.), див. **городина**.

ярмуж (зах. з поль.), див. **капуста листкова**.

ясенець, зірчастий ганус — спеці, насіння троп. росл. (*Dictamnus*).

ястики, ястична ікра — ікра, засолена з плівкою.

ястик, яськи (зах. з поль.) — великозерниста квасоля; див. **бомба біла**.

ячмінь посівний — зернова росл., основна сировина пивоварства;

ячмінний, ячний (борошно, крупи, солод). (*Hordeum*). Barley.

ячник, яшник — хліб з ячного борошна.

ящірки — плазуни; м'ясо деяких ящірок їстівне.

ЗМІСТ

Переднє слово	5
Пояснення умовних позначок, наявних у цьому словнику	9
Умовні скорочення	11
Використана література:	
Слівники і енциклопедії	13
Куховарські книжки та підручники	14
Дослідження та інші видання	15
Слівник	17

3 9017 01837437 0

UKR 641.59477 CHA34

UKR 641.59477 CHA34
Chaplenko, Nataliia.
Ukrainski nazvy z
kukhovarstva i
kharchuvannia :

REGIONAL MULTILINGUAL DEPARTMENT	
Date Sent	Date Rec'd.
EY	<i>over</i>
EY	
LC	
NY	
SC NOV . 5 1989	
TP/RD NOV 2 8 1986	
YD	
RMD	NOV . 5 1989

DEC/86

Виправлення помилок

Сторінка	Рядок і шпальта	Надруковано	Має бути
9	3 згори	подавала	пододавала
15	1 знизу	Ruskarpacka	Ruś Karpacka
18	3 згори I	ґлюкозит	ґлюкозид
19	21 знизу II	(салом).	(лоєм).
20	22 згори I	botatas	batatas
20	7 знизу I	Bensoic	Benzoic
21	5 знизу II	боржон	боржом
22	23 згори II	налій	напій
23	5 знизу I	Sambulus	Sambucus
26	5 згори II	Wheat germ.	Wheat bran.
28	7 знизу II	(Hissopus officinatis).	(Hyssopus officinalis).
29	14 згори I	ґлікоген	ґлікоген
"	15 згори I	глицерин	гліцерин
"	18 знизу II	гомоґенізація	гомоґенізація
32	5 згори II	ґрагам	ґрагам
35	12 згори I	едем	едам
35	19 знизу II	ерґокальцифероль	ерґокальцифероль
45	13 згори II	кобаламін	кобаламін
60	21 згори I	діґліцериди	діґліцериди
60	19 знизу I	ґліцеролю	ґліцеролю
63	9 згори II	нітрат кальцію,	нітрат калію,
68	18 згори II	(ПАБ) ПАВ	(ПАБК) ПАВА
79	3 згори II	пропилень ґліколь	пропилен ґліколь
82	14 знизу II	рибофлямін	рибофлявін
82	11 знизу II	Rica.	Rice.
83	16 згори I	Cameline	Camelina
83	10 згори II	Colze.	Colza.
86	17 згори I	нітрат кальцію.	нітрат калію.
86	13 знизу II	(Rupicarpa).	(Rupicarpa).
87	16 згори II	столої	столової
89	2 знизу I	сієств	сієста
92	22 знизу I	соляміна	соляніна
97	21 знизу I	(Calves foot),	(Calves feet)
98	12 знизу I	тіяміна	тіаміна
99	3 згори I	токоферолі —	токоферолі —
101	5 знизу II	філіжанка (зак.)	філіжанка (зах.)
102	17 згори I	Вс;	В;
103	5 згори I	Chalach.	Chalah.
103	20 знизу II	троп. дерева.	троп. дерево,
107	5 згори I	торбинкаках;	торбинках;

На обкладинці та на титульній сторінці має бути замість "Упорядкувала"
— "Уклала".

msm
720